

ACOLADA

1

REVISTĂ LUNARĂ DE LITERATURĂ ȘI ARTĂ

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Editori: Societatea Literară Acolada și Editura Pleiade Satu Mare
nr. 1 (98) ianuarie 2016 (anul X) 20 pagini preț: 4 lei

Director general: Radu Ulmeanu ~ Director: Gheorghe Grigurcu

De ce ne merge și acum așa de prost. Un bucureștean își exprimă recunoștința!
(poze de pe internet)

Gheorghe Grigurcu:
Consecvența unui spirit militant

Barbu Cioculescu:
Diagrama unui mit

Alex. Ștefănescu: *S-a înecat
legându-și Larousse-ul de gât*

Aura Christi: *Poezii*

Constantin Trandafir: *Poezie și
proză*

Dumitru Augustin Doman:
Cartea de aur

Lucia Negoită. *Interviul Acoladei:*
Radu Ulmeanu

Dan Culcer: *Români la Paris*

Petru Romoșan: *Ce ascunde Dacian
Cioloș*

Lucian Perța: *Parodii*

Semne bune anul are?

Da, e o întrebare, căci tot ce se întâmplă la noi și în lumea întreagă este, mai mult ca niciodată, sub semnul întrebării. Realitățile, ori pe unde întorci capul, sunt halucinante. Încă de anul trecut a început mascarada invaziei musulmane, care, pe lângă adevărații refugiați de război sirieni, foarte puțini la număr, cuprinde populația arabă din aproape toate statele locuite de această seminție, binecuvântată de Alah, dar nu și de Dumnezeuul creștinilor, creștini pe care cei dintâi i-au trecut, de când lumea, prin foc și sabie, în beneficiul răspândirii Islamului.

Ciudate sunt nu numai resorturile acestei invazii la care participă în mare majoritate bărbați tineri, tocmai buni să pună mâna pe arme și să-și apere pământul natal de orice ar crede ei că ar constitui un pericol pentru ei și familiile lor. Căci mult mai ciudată e atitudinea binevoitoare a principalelor state UE și explicațiile delirante pe care i le dau Frau Merkel, juna nudistă de altădată de pe litoralul românesc, și, în umbra ei, fără pic de orgoliu personal sau național, Monsieur Hollande, neputinciosul conducător al unui stat care, acum două secole, moderniza Europa. Prin comportamentul lor bizar, cei doi măscărici au condamnat deja la dispariție ceea ce părea să fie un vis frumos, Uniunea Europeană. Iar ultima declarație abracadabrantă a unui oficial german, Sigmar Gabriel, nimeni altcineva decât adjunctul cancelarului, este că închiderea frontierelor pe tot continentul – în fața invadatorilor, desigur –, „ar duce la o catastrofă economică”. Deci nu invazia propriu-zisă este factorul declanșator al dezastrului, ci oprirea ei. La auzul unei asemenea enormități devenim visători și ne întrebăm dacă pe la casele de nebuni nu cumva e plin de oameni sănătoși.

În rest, marile puteri își fac jocul lor în Siria, focarul întregii comedii la care asistăm, iar cei care suferim suntem noi, deși nu totdeauna din cauza lor. La finele anului trecut ne-am procopsit cu un guvern de tehnocrați, în general de obediență sorosistă, forță externă care dă impresia că trage sforile și pe la Berlin sau Paris, predicând obligația europenilor de-a accepta anual câte un milion de musulmani. Nu mai pierdem

vremea pronunțându-ne asupra mișcărilor subterane care au făcut posibilă în sfârșit instalarea „guvernului meu” iohannist, mai interesantă e trecerea în revistă a câtorva dintre „realizările” (vorba lui Ceaușescu) lui.

În mod absolut de neînțeles, Cioloș a preluat *ad litteram* bugetul întocmit de guvernul atât de condamnat și într-adevăr condamnabil al lui Ponta, codul său fiscal și toate celelalte mânării legislative ale demisionarului pesedist. Noul premier l-a luat ca mână dreaptă pe nimeni altcineva decât un pesedist dat drept mare speranță a politichiei, Vasile Dâncu, suspectat de multă lume că ar fi om al Serviciilor. Și aici am atins punctul cel mai dureros al discuției, căci nu numai el, dar și Cioloș, ca nepot al Vulpii celebre și însuși repede dobânditorul de case Iohannis prezintă simptome ale aceleiași maladii, demne de luat în considerare. Astfel că în guvernare nu s-a schimbat nimic altceva decât niște nume de marionete de pe la butoane, iar politica devastatoare pentru țară, inaugurată de Ion Iliescu și ai săi la începutul anilor 90, continuă netulburată și astăzi.

Nu cred că e cazul de înșirat toate exemplele, sunt bine cunoscute, astfel că e suficient să amintim ultimul pe tapet, intenția guvernului, deocamdată, de a se descotorosi de Complexul Energetic Oltenia, așa cum s-a descotorosit și Bombonel de petrolul și gazele românești, la vremea lui. Ca și Iohannis, Cioloș s-a grăbit să meargă la pupat mâinile pe la Berlin și Paris. Gestul în sine ar putea fi catalogat drept unul pur protocolar, dacă nu ar ascunde acte precum cel pomenit câteva rânduri mai sus, despre care nu ni se spune încă nimic.

Toate aceste fapte și intenții accentuează impresia deja încetățenită că România e doar o colonie oarecare a marilor puteri, cărora le oferă pe tavă toate resursele și avuția națională, în schimbul a nimic altceva decât niște scheme aproape politicoase, sfaturi și recomandări ce sună pentru CIOLANNIS ca niște ordine care nu se pot refuza.

Radu ULMEANU

Redacția și administrația:

Str. Ioan Slavici nr. 27
Satu Mare
Cod Poștal 440042
Fax: 0361806597
Tel.: 0770061240

On-line: www.editurapleiade.eu
(Revista **Acolada** în format PDF)
E-mail: acolada@editurapleiade.eu

xxx

Abonamentele se pot face direct, prin mandat poștal, la adresa redacției, abonații trimițând obligatoriu, în plus, o înștiințare (carte poștală) cu numele lor, suma plătită și perioada acoperită de abonament. Numai pentru instituțiile bugetare, la Trezoreria Satu Mare, Cont RO34TREZ5465069XXX001050. Cod fiscal: RO 638425.

Costul unui abonament pe 3 luni este 17 lei (sau 34 pe 6 luni etc.), acesta incluzând și taxele de expediere.

xxx

În virtutea respectării dreptului la opinie, redacția **Acoladei** publică o diversitate de opinii ale colaboratorilor, fără a-și asuma însă responsabilitatea pentru acestea.

Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază. Sunt privilegiate textele în format electronic.

ISSN 1843 – 5645

Tipografia SOMEȘUL
Satu Mare

Cuprins:

- Radu Ulmeanu: Semne bune anul are?* – p. 2
Gheorghe Grigurcu: Consecvența unui spirit militant – p. 3
Ștefan Lavu: Comedia numelor – p. 3
Barbu Cioculescu: Diagrama unui mit – p. 4
Alex. Ștefănescu: S-a înecat legându-și Larousse-ul de gât... – p. 4
Aura Christi: Poezii – p. 5
C.D. Zeletin: Poetul Mihai Niculescu (II) – p. 6
Tudorel Urian: Spleen-ul postmodernității – p. 6
Constantin Mateescu: Măștile – p. 7
Nicholas Catanoy: Alambicul lui Ianus – p. 7
Constantin Trandafir: Poezie și proză – p. 8
Șerban Foarță: Lucarnă – p. 8
Constantin Călin: Zigzaguri – p. 9
Paul Aretzu: Un roman monodic – p. 10
Șt. I. Ghilimescu: Edgar Quinet și românii (I) – p. 10
Magda Ursache: Guvernanți, spuneți 33! – p. 11
Maria Tanase: Poezii – p. 12
I. V. Scraba: Mircea Vulcănescu într-un dicționar de Humanitas – p. 13
Lucia Negoită: Interviu Acoladei. Radu Ulmeanu – p. 14
Dumitru Augustin Doman: Cartea de aur – p. 15
Dan Culcer: Români la Paris – p. 16
Florica Bud: Gerul Bobotezei „naște monștri” – p. 16
Mircea Băduț: Traductibilitatea inefabilului – p. 17
Claudia Moscovici: Șerpi în costume (4) – p. 17
Petru Romoșan: Ce ascunde Dacian Cioloș? – p. 19
Olimpia Iacob: Voci pe mapamond – p. 19
Lucian Perța: Parodii – p. 19
Gh. Grigurcu: „Vanitosul e, în fondul său, un ins șovăitor” – p. 20
Miron Kiropol traduce din Gerard Manley Hopkins – p. 20

Consecvența unui spirit militant

Bujor Nedelcovici are o biografie puternic marcată de regimul comunist care o circumscrie în mare parte. Absolvent al Facultății de drept din Capitală, funcționează o vreme ca avocat la Ploiești, fiind radiat din Barou din pricina politice (tatăl său a fost arestat). Urmează o perioadă de 12 ani în care muncește pe mai multe „șantier ale socialismului” de la Bicaz, Brașov, București. Debutând în momentul „liberalizării” (cel dintii roman, *Ultimii*, îi apare în 1970), se izbește din nou de vrăjmășia sistemului, când un alt roman, *Zile de nisip*, îi este ecranizat sub titlul *Faleză de nisip*, în 1981. Filmul este retras imediat din cinematografe. Vivificată în urma Tezelor din iulie, cenzura ține să-și arate mușchii. Violent criticat în 1983, la Conferința ideologică de la Mangalia, scriitorul e nevoit, în 1987, să solicite azil politic în Franța, unde inițial suportă umilitoare dificultăți: „După ce am rămas în exil, am lucrat într-un restaurant ca spălător de vase. La sfârșitul programului, patronul, un român, ne invita la masă și ne dădea ce rămăsese nevândut. De obicei erau sarmalele. Eu mă săturasem de «mîncarea națională» iar el îmi reproșa că nu sunt patriot. De atunci să nu mai văd în farfurie sarmale pentru că devin... nepatriot”. A fost și portar de noapte într-un imobil de pe Avenue Montaigne. Cutezanța care l-a dus pe romancier să înfrunte atari situații îi uimește pe cei din jur, care-i pun în chestiune... normalitatea mintală. Pe cînd era portar, are parte de următorul dialog: „Colegul de echipă, Pierre m-a întrebat: «Eu lucrez aici de zece ani... Cred că ești portar pentru prima dată. Ce ai făcut înainte?» I-am povestit pe scurt și apoi i-am spus că sunt scriitor. M-a privit lung, s-a apropiat de mine, m-a privit în ochi și a zis: «Cum adică? Ai pierdut familie, casă, bibliotecă... ai pierdut totul pentru ideea de libertate? Dar tu ești cu adevărat nebun, dragă prietene!», și a ridicat mîna, a pus degetul arătător la timp și l-a rotit zîbind. Am început să ridem amîndoi”. Dar ajutat de o voință îndrjită, Bujor Nedelcovici revine treptat la drumul către care a năzuit, ajungînd să desfășoare în mediul galic o bogată și prețuită activitate literară. Aceasta e încununată cu o serie de premii și distincții. Menționăm Premiul Libertății, acordat în 1986, pentru romanul, încă inedit în România, *Al doilea mesager*, apărut la Editura Albin Michel. Juriul, prezidat de Eugène Ionesco, era alcătuit din Georges-Emmanuel Clancier, Emmanuel Le Roy Ladurie, André Lwoff, Dimitri Stolypine și René Tavernier. Cum se socotește, la ora actuală, Bujor Nedelcovici: scriitor român sau francez? E clar că trauma suferită prin expatriere i-a atins și rădăcinile etnice. Lovit de interdicție în patria sa, se complăce acum în postura de apatrid: „În noaptea de 3 ianuarie 1987 cînd am plecat din țară, am rupt toate albumele de fotografii ale familiei pentru a nu cădea în mîinile celor care vor intra în casă. Atunci parcă mi-am rupt rădăcinile. Acum sunt un copac cu rădăcinile în cer și cu crengile și frunzele spre pămînt”. Sau cu încă un accent de amărăciune: „Nu sunt nici român și nici francez, sunt un *métèque*, așa cum erau în Grecia pe timpul lui Socrate. Metecii («meteicos») erau străinii care alături de femei și sclavi nu puteau să voteze în Agora. Eu pot să votez și aici și acolo, dar de mulți ani nu mai pot să las votul meu în Cutia Pandorei și a Inutilității”. Așa a acționat asupra unor autori abuzul totalitar! Din simțămîntul suferințelor produse de acesta a pornit însă pînă la urmă un impuls al reechilibrării morale: „Pot să iert... dar nu uit. Nu! Vreau să uit așa cum personajul Pascal din romanul *Jurnalul unui cîntăreț de jazz* și-a uitat chiar și numele. Aș vrea să mă fi născut ieri, dar știu că dacă un om nu a avut o copilărie și o adolescență fericită, trebuie să și-o construiască imaginat. Și eu asta fac, îmi imaginez că în fiecare zi am motive de bucurie și fericire. Și chiar reușesc”.

Dar nu e vorba de resignare ori de pasivitate. Bujor Nedelcovici face parte din rîndul defel numeros al scriitorilor care au înțeles că înfățișarea ororilor din societatea nefastă a comunismului reprezintă o datorie a lor pe viață. Indignarea și revolta sa avînd ca obiect situația din România subjugată relativizează pînă aproape de anulare declarația de apatrid pe care am citat-o. Devenind unul din oponenții consecvenți ai comunismului, așa cum l-am suportat cu toții cei de-o anume vîrstă, Bujor Nedelcovici a devenit implicit o conștiință relevantă sub aspect civic a literelor noastre contemporane. A fost și este convins de falsa inocență a intelectualului apolitic. Iată, sub condeiul său, enumerarea ipostazelor protestatare pe care le poate adopta un om al scrisului: „*Protestul*: omul revoltat camusian care revendică permanent libertatea

de a gândi, de a se exprima și independența de a acționa. Spiritul și gîndirea critică! *Complicitatea* cu puterea politică, «canaliile libertății», cum îi numea Voltaire, mercenarii cuvîntului, nevoia de supunere interesată și obediență. *Ambiguitatea*: cameleonul, machiavelicul, demagogul, manipulatorii de conștiință. *Compromisul*, «îți dau, îmi dai»; «Aici e țara lui Ion, a Fanarioșilor, a lui Soarbe-Zeamă, aici e ca la dugheană, ca la tejghea, ca la obor», cum spunea Steinhardt. *Ambiguitatea*, trădarea conștiinței sau inconștientă (*Trahison vertueuse*), versatilitatea, imparțial ca tot românul... și în special spiritul tranzacțional, disimularea, gluma, deriziunea și în special... frivolitatea. Nimic nu e grav și nimic nu e tragic, rîsul, batjocura, bășcălia... ca imn național”. Și opinia romancierului asupra nedemnității numeroșilor membri ai breslei noastre, care se dovedea din plin sub regimul comunist prin lășitatea ce-o manifestau cînd un autor cădea în dizgrația autorităților: „Cineva m-a întrebat dacă am simțit în acea perioadă solidaritatea de breaslă a scriitorilor. Ce înseamnă asta?! Dacă șeful statului s-a referit direct la un film, nimeni nu ar fi îndrăznit să ridice degetul, dar mă așteptam la semne tăcute de simpatie, priviri, gesturi... Nimic! Solidaritate?! Uniune spirituală și de viață? Indiferență totală! Nu m-a surprins această atitudine! Mai mult! În perioada Conferinței de la Mangalia eram în vacanță la 2 Mai. În fiecare seară mă întîlneam cu un critic literar la umbra unei vițe de vie și discutam cu ardoare ce se întîmplase la Mangalia și articolele care apăreau în ziare. După mai mulți ani, colegul și scriitorul cu care am stat de vorbă se dovedise că era un colaborator al Securității și pe care l-am găsit în Dosarul de Securitate (*Un tigră de hîrtie*). În acele zile a apărut în ziarul *Scînteia* un articol scris de un scriitor de la Cluj care analiza favorabil evenimentul de la Mangalia, după '89 a ajuns Președinte al Uniunii Scriitorilor”. Cele două nume amintite aluziv sînt ușor de stabilit. Refuzînd prin urmare ambiguitatea, versatilitatea, spiritul tranzacțional, trădarea a destui confrăți, Bujor Nedelcovici se apropie de pozițiile exemplare ale Monicăi Lovinescu, ale lui Virgil Ierunca, Ion Negoșescu, Paul Goma, Dorin Tudoran. Natural că n-ar putea contrasemna disocierea dintre etic și estetic, cu pretenția ipocrită că trebuie urmărită doar opera: „Este o aberație care continuă să fie susținută”. Departe de scriitorii care s-au grăbit să sară în barca puterii iliesciene, de factura în bună măsură doar a unui comunism remaniat, Bujor Nedelcovici indică noul șir de oportuniste, fără a-i omite pe reprezentanții săi, deveniți nu o dată moralizatori plini de morgă ai opiniei publice: „După '89 mulți scriitori nu au luat «Drumul Damascului», ci «Drumul la Cotroceni» și au primit funcții în diplomație, la Academie, la reviste, ziare, televiziune și așa s-a instaurat o nouă clasă socială «a noilor îmbogățiți», «a plutocrației, a oligarhilor», pentru că «*Tout est toujours pareil*». Romancierul nu ocolește nici in justiția raportului dintre comunism și fascism, trădînd, nu încapă îndoială, complexul de culpabilitate al celor care au slujit comunismul. În vreme ce extrema dreaptă e blamată inclusiv prin pedepsirea în justiție a negaționismului, extrema stîngă are parte de o toleranță în spatele căreia se pot desluși trăgătorii de sfori, din motive prea puțin onorabile, ai marionetelor ideologice de odinioară: „Un subiect de evitat este acela de a compara cele două sisteme totalitare: nazismul și comunismul. Nu este vorba de o similitudine, ci de o comparație (ce se deosebește și ce se aseamănă) care a fost făcută încă de la Vasili Grosman (*Viață și destin*), Waldemar Gurian, Hannah Arendt, Ernst Nolte, Renzo De Felice și pînă la Alain Besançon și François Furet”. Țara noastră n-a avut, așa cum s-a întîmplat în alte țări din fostul bloc comunist, o lege a lustrației, nici măcar o mulțumitoare disjunctie de condeierii care au slujit cu zel regimul „ilegal și criminal”, cum se afirmă într-un document oficial care însă nu a avut efectele scontate: „Din contră! Sunt reabilitați și fotografiile lor apar în numeroase reviste și ziare ca victime ale campaniilor de denigrare”. Neocomunismul se află în plină ofensivă sub chipul perfid pragmatic al adaptării sale la mecanismele economiei de piață și la o democrație frecvent „iluzorie și de potemkinadă”. Se manifestă chiar tentative de „reabilitare” a liderilor dictatoriali ai regimului, Gheorghe Gheorghiu-Dej și Nicolae Ceaușescu. E de așteptat ca acerbul critic al actualității care e Bujor Nedelcovici să se pronunțe și asupra contingentului de noi recruți ai taberei procomuniste. Asupra celor care, de la Ciprian Șiușlea la Matei Alexandru, ornamentează cadavrul totalitarismului cu zorzoane livrești și estetice, în vederea unei eventuale resurecții. Mai gravă decît atitudinea nostalgicilor vîrstnici, reacția lor semnifică un recul de mentalitate care așterne o umbră cinică atît asupra trecutului cît și asupra viitorului. Îi oferim lui Bujor Nedelcovici spre meditație un text semnat de Andrei Ujică: „La urma urmei, dictatorul nu e decît un artist ce are posibilitatea să-și pună integral în

Comedia numelor (66)

Un partiduleț de alde ALDE.
x
Ion Pătu, tocmai bun pentru copilul său abia născut.
x
Un nume suav: Lelia Zuav.
x
Îi dorim din suflet lui Liviu Ofileanu să nu i se ofilească stihurile.
x
Cineva îi adresează o scrisoare Biancăi Drăgușanu, într-un tabloid, cu formula Bianca Drăcușanu.
x
Ana Maria Tatu, familiar, Tata.
x
Să fie oare Cezar Ouatu născut sau...?
x
Avem un nou ministru al învățămîntului, Andrei Curaj. Ce i-am putea dori decît... curaj?
x
A fost arestat un individ care dirija o rețea de prostituate, Petre Somon.
x
Cioran înseamnă în argou șmecher.

Ștefan LAVU

practică egoismul; e doar o chestiune de nivel estetic dacă el se numește Baudelaire sau Bolintineanu, Ludovic al XVI-lea sau Nicolae Ceaușescu”. Rînduri a căror aberație speră a se salva, cufundîndu-se, după cum vedem, în adîncul ridicol... Defel accidental, un proiect pios al lui Bujor Nedelcovici nu s-a putut pînă azi împlini: „De 24 de ani mă străduiesc să construiesc un monument în «*Memoria și cinstirea celor 450 de scriitori arestați, judecați, condamnați, dintre care unii au murit în închisorile comuniste din perioada 1945-1989*». (...) De 24 de ani mă străduiesc să realizez acest proiect și dacă nu va fi realizat de generația noastră, cei care vor urma nu vor afla că Gh. Brătianu, Mircea Vulcănescu și alți scriitori au fost torturați și au murit în temnițele comuniste”. Nu e surprinzător faptul că împotriva lui Bujor Nedelcovici s-au îndreptat săgețile pornite din arcuiri mînuite inclusiv de unele nume cunoscute: „Mircea Iorgulescu: «Fabricarea unei imaginare biografii de martir, victimă și totodată erou», «ficțiuni în profilul autobiografismului autovalorizant». Gabriel Dimisianu: «parcă ar vorbi Novicov sau Moraru», «factor justițiar», «fervori justițiar», «necruțătorul chestor moral», «neîmblinzitul justițiar», «sumbru inchiizitorial, inadecvat spiritului propriu al artei», Ion Vianu: «Un Jdanov la Paris». Radu F. Alexandru: «tulburătoare ipostaze ale mizeriei umane», «să te rogi pentru sănătatea și liniștea robului lui Dumnezeu pe numele B. N. pentru că, o știm, în doze fără măsură, prostia și ridicolul pot fi letale», «Domnul Bujor are probleme legate de discernămint, de judecată și comportament». Iarăși o „solidaritate”? De data aceasta împotriva unui consecvent militant anticomunist! E suficient pentru a înțelege cum stau lucrurile să oferim o însemnare a Monicăi Lovinescu, datată 1 martie 1992, din *Jurnalul* său: „Am impresia unei halucinații (și o scriu). Oare nu cumva ne-am înșelat, am visat, și în 1989 am scăpat de fascism și nu de comunism? Nu comuniștii sunt aceia care au domnit (distrugîndu-ne fizic și moral) aproape o jumătate de veac, ci legionarii. Comuniștii n-au avut puterea decît puține luni și apoi, arestați de Antonescu în timpul războiului, n-au mai ieșit din închisori decît în... 1964! Numai o astfel de inversare ar face normală acum investigația asupra trecutului lui Mircea Eliade și nu al lui... Argezi, de pildă”. N-am putea încheia mai oportun decît cu o exasperată mărturie a lui Bujor Nedelcovici: „Aș fi putut să le spun: «Nu vă jucați cu mine! Sunt o bombă!» (Nietzsche) sau, cel puțin, «J'ai le pouvoir de dire NON!»”.

Gheorghe GRIGURCU

Bujor Nedelcovici: *Culoarea timpului. Cronici, recenzii și articole publicate în Occident și în România*, Ed. Alfa, 2014, 296 p.

Flux-Reflux

Diagrama unui mit

Intitulându-și cea mai recentă lucrare „Mihai Eminescu, românul absolut”, cu subtitlul „Facerea și desfacerea unui mit” (editura „Humanitas”, Buc., 2015), dl. Lucian Boia întreține o proprie tentativă de sinteză a geniului eminescian, limitându-se la opera lui lirică – adică exact contrariul așteptărilor acelui public al zilelor noastre, mai *zoon politikon* decât oricând. Cu

toate că, prin radicalismul său politic, Eminescu îmbracă și mai bine hlamida de român absolut.

Dar nu, tocmai această latură, de o atât de vie încordare, din viața omului, și cu vibrante reflectări în opera sa, chiar cea literară, l-a interesat mai puțin pe biograf, intenția fiindu-i anume trasarea unui portret eliberat de mitologie, de venerabilă vechime, creată în jurul celui considerat cel mai mare poet al românilor – trecut, prezent și viitor. Numele lui a pus la încercare, cu vorbele autorului, luciditatea și discernământul nu numai ale lectorului comun. De altminteri, în anterioara sa lucrare „Istorie și mit în conștiința românească”, dl. Boia îl incluse pe poet în ceea ce numea marea colecție de mituri naționale, premonitiv semn pentru următoarea lucrare.

Momentul (istoric) când un exersat analist întru ale culturii ia în discuție ceea ce vulgar s-ar putea numi „cazul Eminescu” este acela de după bătălii, când de pe câmpul de luptă se retrag supraviețuitorii – și se mai trag, din când în când, focuri de armă. De notat că mitul presupune cu necesitate temperaturi înalte, ba chiar incandescență, pe când, în ale noastre zile, tendința se îndreaptă spre umbroasă zonă a unei receptări de medie emoționalitate. Dar care să fie criteriul cel mai just de apreciere a unei opere lirice datând de la finele veacului al XIX-lea, la cheremul unui lector cu tot mai puține rădăcini adânci?

Istoricul alcătuirii mitului Eminescu stă în miezul eseuului, pornind de la tinerimea anilor 1880 și până într-ale noastre zile, de hipercritică luciditate – și prea puțin avânt, zicem. O impecabilă informație arată că biograful și-a luat din timp toate măsurile – o constantă a lucrărilor dlui Boia. Cercetarea sa privește atât esența artei poetice eminesciene, cât și ecurile acesteia, pe generații de receptori. Într-un fel, se rescrie biografia poetului, pe etape formative, în paralel cu etapele receptării, de la Titu Maiorescu la G. Călinescu – și mai apoi, incluzând lista contestatarilor, de la începuturile acesteia. Operație depășind substanțial opinia exegetului, de a se fi ocupat numai tangențial de opera poetului. Rezultă un tablou sintetic al mitologiei eminesciene, în variatele-i componente.

Într-adevăr, puține elemente factologice lipsesc spre a putea considera tema abordată de dl. Lucian Boia drept mai mult decât o strictă tentativă de situare a poetului în ordinea suitei de generații care l-au asimilat. Cea de astăzi cu un mai bogat cor de contestatari și, din păcate, cu destui admiratori mai mult îndârjiți decât erudiți, și mai cu seamă, deosebit de vocali. Cât de bine a fost cunoscut Eminescu în epocă, în ce măsură îl înțelegem astăzi, care i-au fost laudătorii și care blasfemiatorii, cum i s-a romanțat, în gustul fiecărei epoci viața, cine au fost falsificatorii, în magma producerii unui mit, pe ce șleauri a crescut și a pornit pe calea desfacerii acest mit – iată o tematică plină de învățăminte, nu în ultimul rând de filozofice meditații. Harnici biografi, precum Leca Morariu, Perpessiciu, ordinari falsificatori, precum Octav Minar, au ocupat podiumul într-o comedie umană romanescă, am zice. Cu tact, dl. Boia evită anecdoticul, în linia acelei ironii reținute, care-i caracterizează stilul, prea puțin binevoitor la adresa celor ce, în tiparul conspiraționist pun sfârșitul – și chiar nebunia poetului – pe seama unui criminal complot, și după care poetul nici n-ar fi suferit de maladia ce l-a răpus, ci numai de pe urma erorilor de diagnostic ale medicilor vremii. Victima a unei conspirații avându-l în frunte nici mai mult, nici mai puțin, pe Titu Maiorescu! Consunăm cu verdictul autorului: „Teza anihilării lui Eminescu exprimă în mod evident frustrările și resentimentele unui segment nu chiar neglijabil al societății românești, care consideră – ca și Eminescu în vremea lui – că România a ajuns pe mâna «altora», care îi incalcă suveranitatea și îi jefuiesc avuțiile”.

Când cercetează și mai în profunzime, numind recrudescența mitologiei dacice, pe mai vechea linie a lui Nicolae Densusianu, culminând cu strigătul „cine-au îndrăgît străinii...”, dl. Boia se delimitează ferm: „Dar să nu-l atragem în jos pe Eminescu. Tot

Pe scurt

S-a înecat legându-și Larousse-ul de gât...

GHEORGHE GRIGURCU. Articolele sale polemice de după 1989 se remarcă printr-o gravitate de fond. Criticul nu contrazice din plăcerea de-a contrazice. Scopul său este să împiedice restaurarea în viața literară a falsei ierarhii de valori și a demagogiei din timpul

comunismului. Stilul elegant are, la Gheorghe Grigurcu, o surprinzătoare eficacitate polemică. Criticul vorbește ceremonios de la tribuna unui imaginar parlament al literaturii, învingându-i până la urmă, unul după altul, prin demonstrațiile lui impecabile, pe toți comunistoizii care tropăie și fluieră în sală.

GABRIELA MELINESCU. Scrisul ei este, înainte de orice altceva, un captivant spectacol lingvistic. Poeta face din cuvinte ce vrea, le amestecă, le repetă, le împrăstie, le asociază cum nu le-a mai asociat nimeni, pentru a exprima idei rezultate din jocul liber al inteligenței. Literatura este considerată, de pildă, o „formă albastră de supraviețuire”. Asemenea definiții suprarealiste îl iau mereu prin surprindere – și îl încântă – pe cititor.

DORIN SPINEANU. Scrisă fără entuziasm, de un expert în pierderea timpului (cum singur se caracterizează), proza sa scurtă se remarcă printr-o mizantropie violentă (și jucată). O expresie a silei față de orice, inclusiv față de actul comunicării, o constituie însuși stilul lapidar, eficient, de o precizie tăioasă, amintind de mișcarea rapidă cu care cineva își îndepărtează o omidă de pe rever.

SIMONA POPESCU. Versurile ei compun un discurs sclipitor, dar inconsistent din punct de vedere liric (se și uită cu ușurință, după încheierea lecturii). În eseurile aceleiași autoare, volubilitatea este un fel de flux vital, o permanentă autoconstrucție, o coloană de apă care își păstrează verticalitatea tocmai pentru că țâșnirea nu se întrerupe nicio clipă. În poeme, însă, volubilitatea este chiar volubilitate: „I-am spus același lucru și lui Dobrușka/ un prieten din aceia de poți/ să-i spui orice – n-o să se mire.../ .../ Mi s-a făcut rușine./ M-am tot gândit la Freud desigur prostii din astea/ dar n-avea nici o legătură teoria/ bătrânului cu mine.” etc.

ALEXANDRU CĂLINESCU. Un erudit cu umor. Dintr-o ineluctabilă plictisitoare (asa cum a ajuns să fie pentru mulți literați), lectura se transformă, în cazul lui, într-o participare inteligentă și pasionantă la comedia literaturii. Epicureismul de bibliotecă al lui Alexandru Călinescu

ce se petrece astăzi e problema noastră, nu a lui”. Și cum să nu-mi amintesc – aveam pe atunci 13-14 ani – , zidurile pline de afișele legionare, cu inscripția „Cine-au îndrăgît străinii...”, de parcă legionarii nu și-ar fi avut și ei străinii lor! Altcum, când vreun contemporan al poetului născoceste relații cu acesta, exegetul notează, cu ironie: „Gen delicat memorialistică, de consemnat cu moderație”.

Un binevenit capitol se intitulează „Cum nu e cunoscut Eminescu în lume”, problemă tratată, în interbelic, și mai pe urmă, și de Șerban Cioculescu, într-un studiu despre care remarcabilul critic Alexandru George îmi mărturisea că, în opinia sa, închidea discuția. Atunci, ca și acum, Eminescu rămâne un poet intraductibil, cu observația pertinentă a dlui Boia, că nici o poezie nu e traductibilă. În privința faimei universale a poetului nostru, dl. Boia nu-și face iluzii, în posesia unei date relevând, de pildă, cum în faimosul Dicționar de autori Laffont-Bompiani, Eminescu are parte de un articol de 62 de rânduri, slovenul Preseren de 70, maghiarul Petöfi de 124, polonezul Mickiewicz, de peste 400 de rânduri. Acasă la el, mitul eminescian, „netulburat și masiv aproape un secol”, s-ar afla pe cale de destrămare. Asta, cu toate că, pentru unii, îngrijorați de efectele globalizării, de riscul pierderii individualității, Eminescu ar fi mai actual decât oricând. Din același motiv, dar răsturnat, Eminescu ar fi, pentru alții, un mit expirat.

delectează. Până și selecția unor informații din categoria „faptului divers” dovedește rafinament: „Culmea francfoniei: poetul haitian Edmond Laforet s-a înecat legându-și, precum un pietroi, Larousse-ul de gât...”

NICOLE BALOTĂ. Tânărul Nicolae Balotă ne devine uneori antipatic, din cauza unui fel de voluptate amorală cu care se dedă lecturii. El pare adâncit în lectură ca o albină în floarea din care sughe nectarul. Femeile care i se perindă prin cameră (și prin viață) nu reușesc să-l smulgă din această imobilitate extatică și să se impună ca oameni cu conștiință. Rămân umbre grațioase (sau agasante, când încep să vorbească de căsătorie), partenere efemere într-un joc care procură plăceri inferioare celor oferite de lectură.

ȘERBAN FOARȚĂ. Ca poet, descoperă cuvinte ascunse în cuvinte, cuvinte care citite invers se transformă în alte cuvinte sau chiar posibilitatea de a face, din anumite sintagme, noi sintagme, prin redistribuirea pauzelor dintre cuvinte.

Toată această jonglerie lingvistică poetul nu o face numai dintr-un surplus de dexteritate pe care simte nevoia să îl consume jucându-se. El nu este doar un rebusist. Demersul său se bazează pe o intuiție de filolog: cuvintele au poezia lor. Așa cum există o poezie a norilor, a rochiilor sau a fructelor, există o poezie a cuvintelor.

ANGELA MARINESCU. Poeta refuză să facă vreun gest de cucerire a cititorului. Singura ei preocupare este să dea mereu poezia la maximum. Răsucind cu un fel de sadism butonul de care depinde intensitatea trăirilor, ajunge la o intensitate paroxistică și continuă totuși să vrea să meargă mai departe.

Dorința poetei – un fel de nesaț care frizează nebunia – este să ajungă acolo unde n-a mai ajuns nimeni, cu orice preț, chiar și cu prețul unei autoincendieri a conștiinței. Sinceritatea pe care o practică are ceva sfâșietor. Poezia Angelei Marinescu este fundamental indecentă, un *streap-tease* metafizic, o dezbrăcare în văzul lumii de ceea ce opacizează ființa

DORIN TUDORAN. Ca publicist, Dorin Tudoran incomodează pe aproape toată lumea. Critic sever, cândva, al comunismului, el nu se solidarizează acum, euforic, cu anticomuniștii, pentru a sărbători prăbușirea comunismului, ci îi privește critic și pe ei. În orice împrejurare, refuză să se îmbete cu iluzii. Inclusiv pe sine se judecă exact, cu o obiectivitate inumană, ceea ce inspiră respect, dar și teamă și chiar un fel de aversiune, ca un indiciu că judecătorul nu va face nimănu vreo concesie. Până și politețea sa (rece) aduce a reproș (la adresa celor nepoliticoși).

Lui Dorin Tudoran i s-ar potrivi, poate, alt popor, cu alt stil de viață. Un popor imun la exaltare și gata să se lase analizat nemilos.

Alex. ȘTEFĂNESCU

Care este, însă, punctul de vedere al autorului? Cu remarcabilul său simț al măsurii, dl. Lucian Boia trage morala din însăși creșterea și descreșterea – dânsul zice desfacerea – mitului, pentru ca, în scurta notă finală să-l situeze pe Eminescu pe soclul unui mare poet romantic, „cu siguranță cel mai de seamă, și încă de departe, pe care l-a dat literatura română în epoca ei clasică”. Este o judecată incontestabilă, greșită fiind linia celor ce judecă lirica eminesciană în contrapondere cu aceea a unor de asemenea mari poeți care i-au urmat – Arghezi, Blaga, Barbu, Bacovia. Așa cum, zicem, nimic nu ar ieși contrapunându-l pe Mihai Eminescu poezilor ultimelor decenii ale secolului trecut, Nichita Stănescu, Ioan Alexandru, Marin Sorescu.

În lucrarea dlui Lucian Boia cuvântul geniu apare rar – dacă nu chiar deloc. Aparținând unei generații mult mai vechi, și obișnuit a-l folosi încă din adolescență, când recitam halucinat „Mortua est”, eu îl emit cu ușurință. Și, cu verva unui bine cunoscut politician din interbelic*, am spus-o, iar dacă n-am spus-o, o repet.

Barbu CIOCULESCU

*D.R. Ioanișescu?

Poezie

A venit toamna

Noapte căzută în bot, ca un animal frânt.
A venit toamna. În mine abrupt mă strâng
și aștept. Nu mai știu când am fost
și dacă voi mai fi, Doamne, vreodată,
în ce vis, în ce viață, poveste mă voi trezi,
în aceeași cameră, în aceeași zi,

printre cărți, rugăciuni și creioane simple,
murmurând nu se știe ce despre câte în lună
și-n stele, printre litere, icnete, icoane, planete, flori
și cuvinte abia pricepute. Totul devine aproape simplu
când aștept pe muchia lor ceva să se întâmple.

Când am înțeles că moartea nu există,
s-a făcut târziu în târziu de totdeauna,
iar fratele meu – aproapele – n-a mai venit.
Între timp, s-a făcut toamnă și-n cer.
Da, e toamnă peste tot; și eu n-am mai murit.

Important e s-aștept. Cineva va veni
să mă ia de aici. Ca dintr-o altă lume,
ce toamnă teribilă a făcut pentru noi Dumnezeu.
Inima știe totul, da, totul, și spune ce găsește
de cuviință să știe doar celor care pe vremuri au fost
păsări cioplite din bronz, văzduh, amintiri, curcubeu.

O istorie extatică

Stau în fața geamului larg deschis
și mi se face, brusc, dor de incredibila
mea viață ca de un straniu eres.
În acea istorie extatică
– de o exactitate matematică –
trupul, oho, a rămas undeva în urmă,
ca un arbore fără frunze, zărit
în goana mașinii; da, un arbore singuratic,
pe coama dealului, ca o poveste
știută din copilărie, uitată cu totul
și – ca din senin – urcând violent
la suprafața firii, ca moartea
Tatălui meu, de neînțeles.

E toamnă. Totul pare rotund, împlinit.
Rugina, moartea și aurul și-au făcut cuib în frunze.
Totul pare sfârșit. Definitiv. Și ce uriașă-i amiaza!
Lumina ajunsă în vârf pentru moarte s-a pregătit.
Îngeri răscopti cad din cer, de parcă
s-ar aduna dintr-un mit cunoscut pe jumătate
sau nici atât, laolaltă cu zeii, trecutul, precizia,
aburul, patria și seninătatea lor de neclintit.

Să trăiești ca păsările migratoare,
ca și cum ți-ai lua rămas bun de la toate;
da, să arzi – ca păsările – până la capăt și
să transformi în lumină și flacără tot ce atingi,
spun. Și tremur. Da, tremur.
(Materie cuprinsă de un extaz căzut pe gânduri;
boală, grădină, roze, suferință, cădere, limită,
deșert, handicap atroce – tărâm al devenirii.)
Și mi se face un dor teribil,

Doamne, de incredibila mea viață,
în care mâna Ta uriașă, exact și blând,
îmi aducea moartea în față.

Copilul de foc

Atât de mult, Doamne, îmi doream
din moarte să ajung la mine!
Fremătam, ardeam de tot, muream și-nviam
cât ai clipi, căzând fără pricină în felul acela
copilăros de a fi, așa cum – irumpt
din adâncurile apelor – te prinzi
cu sufletul la gură de colacul de salvare.
Totul era exact ca pe vremuri
– da, într-o altă viață – când simțeam
din ce în ce mai aproape marea:
mirosurile ei mă subjugau, îmi cutreierau firea,
râscolind-o în profunzime, așa cum plugul
răstoarnă primăvara devreme o brazdă
de pământ peste alta, mai neagră, mai mare.

Când s-a făcut târziu de tot, când târziu
părea că și-a atins ultima limită, am înțeles
că în toată această istorie nu eu sunt scopul,
nici ținta. Altceva e la mijloc, numit cândva
de mine străinul, copilul de foc, păgânul...
Eu nu sunt decât un instrument
în tot acest joc nebunesc, din care, Doamne,
pricep din ce în ce mai puțin și, poate,
nici nu trebuie să pricep;
căci totul e departe de înțelegere.
Eu nu trebuie decât să rămân curat și s-aștept.
Să cobor în mine tot mai adânc și să nu întreb nimic.
Să mă încred de tot aceluși mistic vârtej fără nume.
Acolo, departe – în abisul lăuntric –
sângele să-l ascult. Să urmez orbește
cuvintele cu care mă aleg nu se știe de unde
până eu nu mai sunt eu, până din tot ce sunt
praful și pulberea se alege;
apoi, din tot ce rămâne cineva începe să închege
un soi de leagăn, pământ, liman, poate tron
sau altar pentru ceva mai mare și mai puternic,
care-mi aduce alte și alte cuvinte,
transcrise de mine pe curat
– într-o lumină rece, exactă –
departe de rău și de bine,
departe de tot ce e la suprafață,
unde sunt ținută de acel
copil de foc în viață.

Cum îl suport

Cum îl suport? silabiseam
abia auzita întrebare
și mă gândeam la izvoarele
care-și trag seva, peștii, sarea,
valul și-abisul din mare.

Căutam umbra, în care
mi se spunea că exist.
Și nu vedeam decât o lumină
enormă, apoi același surâs
ca de actor rămas singur și trist

printre eresuri și noiâne de flori...
Cum îl suport? mi se repeta la nesfârșit.
Nu pricepeam stângăcia, eroarea
sau geniul de a întârzia mereu
în abisul aceluiași mit

în care a întreba asemenea
lucruri e ca și cum ai întreba
pe cineva cum tolerează ninsoarea,
cum de-și îngăduie istoria – eroii,
iar valul, rechini și scoicile – marea?

Cum de-și suportă icoanele – sfinții,
pini melodioși – nesfârșita alee,
vulturii – zborul? Cum de rabdă pământul –
talpa piciorului și legendele –
Marea Egee?

Cum de suportă păsările – aerul,

EVENTIMENT

mărul – merele, pădurea – florile de câmp,
drumul – pașii călătorului, tigrii – jungla,
răsăritul – cel mai mare dintre-nțelepți,
iar orașul zeilor – divinul Olimp?

Delphi

Apollo vine de printre coloane,
coboară treaptă cu treaptă,
sprijină cerul cu-o mână
și osia nopții, deșteaptă.

Hera veghează șerpi de măslini.
Zeus și-a ține privirea pe coame.
Te uită, ne pândește un alt început
în târzia grădină ce-adoarme

și-așteaptă să vină zeii călări
în răcoarea zvâcnind dimineața,
legănata pe spate de zvelții delfini,
care or să împrăștie ceața

de-aici, din Delphi – urbe sublimă,
cu cerul curbat, ținut în mâini
de zei subțiri, conduși de Apollo
și stoluri de tandri delfini.

Desen pe ape

Frumoasele năluciri
– fulguind sub pleoape –
pegașii în somn
vin să-i adape.

Sfințenia își trage
sufletu-n ele,
ca soarele-n lucruri,
zei subțiri și inele

abia schițate
sălbatic pe ape
de-o mână de aer,
aproape, departe.

Vrăjit să stai,
s-aștepti, să asculti.
Strâns lipit de himere,
s-alergi desculț

pe pajiști de mentă,
între apus, răsărit,
într-un veșnic azi
stingher, de granit.

Aura Christi

Din volumul în lucru,
Orbita zeului

Faceți-mi loc să nu mai fiu!...

Poetul Mihai Niculescu (II)

Ca poezia oricărui moralist, lirica lui are simplitatea misterioasă a miezurilor, hipocromatica adâncurilor de mare și o esențializare de catehism. Maturitatea monastică a gândului, reductibilă la fundamentele verbelor auxiliare a fi și a avea, îmbrățișează cu înțelepciune toate fațetele lumii (*Uite lumea, draga de ea!*, în volumul *Petreckeri*). Urzind replica lirică într-un veșnic dialog cu Noica, Mihai Niculescu are voluptatea obsesivă a paradoxurilor de tip eleat, legate de fire și nefire ori de știre și neștire, care la un moment dat îi par suficiente pentru a-i exprima existența raportată cu monotonie la ele. Dacă *neștire* înseamnă *necontenire*, adică infinit, *știre* înseamnă blocare a ceea ce surprinzi, adică finit. Gândind o viață limba în mod filozofic, el glosează cu toate timpurile verbului a fi și reține preferențial funcțiile ei mentale, ignorându-le pe cele senzuale. Călător dinspre non-ființă spre ființă, este interesat cu precădere de cuvintele privitoare la relațiile cu timpul și spațiul, cu infinitul și finitul, cu non-știința, aflarea și știrea. Iată-l, în una din rarele turnuri de Eclesiast ce-l trădează pe amarul ascuns în reflexiv:

Vai, frică mi-e de-atâta viață,
Faceți-mi loc să nu mai fiu!

(*Viața pe lume*, în volumul *Petreckeri*)

Scormonirea semantică a termenilor cureniți, pe lângă ale căror înțelesuri secundare ori terțiare trecem în mod obișnuit, oferă surprize filozofice. Ne izbește astfel câte un înțeles uitat, ocultat sau neaplat, poetul apărându-ne ca posesor al secțiunii în timp a cuvintelor esențiale, un istoric al lor. Înșiși titlul volumului de poezii *Petreckeri* înseamnă mai întâi trecere prin viață și mult mai apoi, sau deloc, faptul jubilatului pe care-l știm. La fel quolibetul *vorba din flori* sau *lumină nelumită* și altele. Dispoziția aceasta duce, fatalmente, la unele invenții lexicale, ca *morțiu* (*giulgi morțiu*) sau *remușcător*. Născut din nunta proverbului cu zicerea, poetul Mihai Niculescu e un Anton Pann distilat însă prin nenumărate retorte, emancipat de fermentii umoristici și de reziduurile narative, de tragedia și umorul vieții, cărora le stă deasupra. Anton Pann a petrecut în lumi, Mihai Niculescu în lume. Felurimea cromatică a podgoriilor cu bogăția mușcată de toamnă a trecut distilată în alcoolul unic, lamură revelatoare de viață, moarte, timp, spațiu și fior al dorului.

III

Mihai Niculescu și-a trăit vârsta tânără în România, maturitatea în Franța și bătrânețea în Anglia. Trăind în Apus și scriind numai românește, scrisul lui e mai puțin cunoscut acolo, ca și aici, în țară, urmărirea a lipsei de mediatizare, dar și a unui anumit fel al scrisurilor ascunse ale discrețiilor, ce nu se revelează fără efortul scoaterii la suprafață și fără inițiere. De aceea, se cuvine a fi căutate activ, dar cu o dibăcie a pipăirii lor potrivit discreției. Căutător de izvoare, istoricul literar trebuie să cerceteze de data aceasta, cu misterioasă lui nuielușă numită cumpănă, o horbotă ascunsă, el, obișnuit cu priveliștile vădite ale literaturii.

L-am cunoscut prin 1965, la Băneasa, cu prilejul celei dintâi lui vizite în țară, după o absență de peste douăzeci de ani, în casele vărului său primar, avocatul Mihail Dumitru Israil, doctor în drept la Paris, coborâtor prin strămoși din Rășinariii lui Octavian Goga, cu care se înrudea. Ne-am simțit imediat prieteni într-ale poeziei și ne-am legat prin corespondență. Lapidare ca tot ce a scris, mesajele lui priveau exclusiv poeziile schimbate între noi, prin corespondență cenzurată și adesea știrbită. Întâlnirile, devenite de prin 1968 aproape anuale, ne prilejuiau peripatetizări pe marginea unor subiecte ce nu puteau fi, în acei ani de teroare, nici măcar amintite în scrisori. Numele prietenilor lui, Mircea Eliade, Emil Cioran și, într-o măsură poate mai mică, Eugen Ionescu, erau cele mai evocate. Le lua întotdeauna apărarea în fața vreunei eventuale obiecții. Era mai mult decât solidar cu ei: îi iubea. Toți trei erau stâlpi ai nădejzilor noastre, toți trei părăsiseră, ca și el, țara.

Mircea Eliade îl avusese martor la căsătorie și, după plecarea în America, îl căuta la fiecăre în Franța ori vizită în Anglia. În ce mă privește, eram într-o permanentă cursă a citirii ultimei lui cărți, într-un ritm dictat de posibilitatea, veșnic agresată, a intrării lor în țară. Știindu-l, totuși, în vârstă, așteptam concluziile experienței proprii ale acestei mari existențe românești. A murit însă fără să dea răspuns întrebării nepuse a unui anume tip al cititorului său din țară, ortodox clădit pe

Spleen-ul postmodernității

Am mai spus-o și cu alt prilej, Mariana Codruț este o poetă de o factură cu totul specială în peisajul liricii românești actuale. Este prezentă în conștiința criticilor literari și a tuturor iubitorilor de literatură, familiarizați cu poezia românească, dar absentă din memoria aceluiași critici și istorici literari când trebuie să înșire nume de poeți importanți sau să facă propuneri de cărți care să fie traduse în alte limbi. Ori de câte ori îi apare câte o carte nouă, este comparată cu numele foarte mari ale literaturii actuale pentru ca, imediat după primul val de cronici de întâmpinare numele ei să fie din nou scufundat în uitare. Despre volumele sale au scris cu același entuziasm și numele grele din *establishment*-ul vieții literare, dar și autorii cu parfum de disidență, fără ca ea să poată fi revendicată de una sau alta dintre tabere. Departate de zgomotele vieții literare, indiferentă la clasamente, premii și rivalități între scriitori, Mariana Codruț comunică și se comunică prin scrisul său, cu un orgoliu al libertății susținute de conștiința propriei ei valori. Însingurată în lumea literaturii, văzându-și de drumul ei cu un fel de modestie orgolioasă, poeta este un soi de „spectator” (nu neapărat „angajat”, în sensul expresiei lui Raymond Aron) al vremii noastre. Ea observă cu atenție tot ce se întâmplă cu ea și cu lumea din jur, înțelege și numește resorturile dramei noastre cotidiene, dar nu are mijloacele și poate nici voința de a se implica direct pentru o eventuală schimbare în bine a situației. Între ea și lumea din jur se formează de aceea un „hiatus” care, conștientizat îi provoacă poetei o stare de „spleen”, și în mod cert, o condiție de marginal, ale cărei cauze sunt adânc înfipte în lumea bezmetică, lipsită de valori, a postmodernității.

Excelentul volum, auster intitulat, *hiatus*, este expresia poetică a acestei instrăinări într-o lume care și-a răstăcit busola și care nu seamănă deloc cu cea pentru care s-a pregătit încă din anii copilăriei. Primele poeme ale volumului sunt un soi de dimineață perpetuă în care lucește o speranță abia întrezărită, ca promisiunea incertă a unei zile însoțite. Acel spațiu dintre noaptea și zi, în care se amestecă visul neterminat, amintiri de tot felul și vagi speranțe este teritoriul protejat al universului poetic al Marianei Codruț. Un teritoriu suspendat între vis și realitate, clipe de bunăstare din alte vremuri și zgura cotidiană, contemplări imaginare ale frumuseților lumii și obsesia lipsei de perspectivă. Un fel de sus-jos al stărilor de spirit, fără vreo cauză identificabilă definește existența poetei: „m-am trezit luminoasă ca fulgerul/ și aburită de somn perdelele-am dat/ din ferești: pe zidul din față/ scrijelit cu declarații porcoase/ soarele tremura încă ud./ în desișul cu plopi,/ o armată de guguștiuci și de vrăbii/ pricepeau cât și mine din toate – / dar aveau să îmi spună/ câte-n stele și-n lună!” (*luminoasă ca fulgerul*, p. 22)

Până la urmă, tot acest amalgam de impresii, amintiri, observații, vise, stări de spirit se transformă într-un prilej de meditație asupra existenței. Ca mulți dintre oameni Eu-l poetic și-a dorit să-și trăiască viața în spiritul adevărului și al libertății, mai ales de conștiință. Anticul adagiu „Amicus Plato sed magis amica veritas” este util de amintit într-o conversație sau într-o situație punctuală, dar sunt rare cazurile în care, urmat consecvent, el poate încununa cu succes bilanțul unei vieți. Mai ales că, cel mai adesea, el este legat de sentimentul libertății (doar cei care se simt liberi își pot permite sinceritatea frustă în orice moment; ceilalți își fac tot felul de calcule de supraviețuire pentru a nu leza sensibilitatea unor oameni de care poate depinde până la urmă bunăstarea lor). Or, în iubire, la fel ca în politică, a te simți liber și a spune întotdeauna adevărul este o catastrofă. Idealistul în cauză este alungat, îndepărtat, condamnat la singurătate. Mica lecție de viață a

Marianei Codruț: „terorismul politic și terorismul erotic/ m-au învățat frica reală. chiar dacă/ vorbele și înțeleșurile lor mă ajungeau/ greu din urmă, mult timp am crezut încă/ în ardente plătitudini/ ca patria, bună mamă sau te iubesc,/ repetate mereu în urechea mea./ toate chipurile liniștii erau amenințătoare,/ părul îmi cădea sub ploaia acidă a nervilor./ târziu, cu efort, am învățat revolta și am admis:/ dacă adevărul te face liber, te lasă și singur./ acum, tot ce știu bine să fac e să mă uit pe geam/ fiindcă/ eu cred în lume ca într-o margareta.” (*adevărul te face liber. Dar singur*, p. 45)

Până la urmă, inevitabil, spunând adevărul într-o lume în care sunt prețuite fățărnicia și adaptabilitatea, ajungi să mergi împotriva curentului. Din perspectiva Eu-lui poetic, combinat cu singurătatea (auto)impusă, acesta este semnul deplin al libertății în sfârșit atinse, fapt consemnat cu o mică jubilație: „știu bine: în România/ mersul contra curentului/ și însingurarea voită sunt/ doi poli ai morții sociale// printre ei țâșnește însă/ libertatea mea – / scânteietor arc voltaic” (*arc voltaic*, p. 46).

Această tendință spre rațional și înțelepciune se accentuează în partea a doua a volumului, în care modalitatea cea mai eficientă de exprimare a gândurilor autoarei devine poemul în proză. Foarte interesant este textul *cutia neagră*, un soi de rugăciune adusă lui Dumnezeu pentru ca indiferent ce îi rezervă viitorul, să-i protejeze capul, cel care înmagazinează toate elementele care compun existența autoarei și întregul ei univers poetic. Scrie Mariana Codruț: „iată de ce, de un timp mă rog: Doamne, dacă tot e să fiu veșnic tânără și ferică, numai de cap nu te atinge. aici am stivuit pe vecie: blândețea mamei cu ochii albaștri; bătăile pripite ale inimii – era vară, demult – când nările unui puști înecat în Prut m-au învățat oarecum ce e moartea; plopii baleind fără liniște cerul grădinii, unde cruzimea și mila, plictisul și uimirea le-am aflat... spun: nu-mi lua, Doamne, capul, că el e pământul îngrășat cu toate disperările mele; el e uzina de sensuri care-mi dă forță. cutia neagră, jurnalul de bord al zborului meu prin aer și prin pământ.” (p. 56)

În versuri sau în proză, Mariana Codruț stăpânește fără cusur mijloacele expresivității poetice. Fie că este vorba de un text în versuri sau în proză, de o reflecție filosofică sau de evocarea unei amintiri, de o descriere de natură sau de o glisare într-un univers suprarealist, de un vis sau de o întâmplare cotidiană, pe fundalul paginii se întrezărește mereu portretul în filigran al unui om singur, instrăinat în lumea tot mai greu de înțeles a confuzei noastre postmodernități, derutat și dezamăgit, care își caută cu disperare rădăcinile și propria identitate. Angoasele, spaimile, micile bucurii, clipele de speranță rapid înăbușite, lipsa de orizont ale acestui om delicat și sensibil într-o lume postmodernă, haotică, grăbită, insensibilă, pragmatică, lucrativă, în care toți au drept scop doar propria lor chivernisire, fără să observe dramele din imediata lor apropiere alcătuiesc substanța acestei cărți. O carte ca un strigăt înăbușit, mai degrabă a resemnării decât a chemării la luptă, care însă ar trebui să ne dea tuturor de gândit.

Versurile Marianei Codruț din volumul *hiatus* nu sunt lipsite de o anumită doză de civism. Este însă un civism intrinsec, mai degrabă dedus decât explicit, care nu face decât să dea și mai multă vigoare acestei poezii pe care, pe bună dreptate, tot mai mulți critici literari o consideră a fi una de primul rând în literatura română a ultimelor decenii. Mariana Codruț este una dintre poetele foarte importante de azi. Iar volumul *hiatus* o dovedește cu prisosință.

Tudorel URIAN

Mariana Codruț, *hiatus* (poezie), Editura Paralela 45, Pitești, 100 pag.

profilul spiritualității lui. Întrebarea privea *ultima verba*, deci încheierile trecerii prin această lume ale filozofului plecat de peste trei decenii din țară. Supraviețuind opresiunii comuniste ca iarba sub piatră, acest biet cititor rămas în patrie a trebuit să le reconstituie după câteva crâmpeie ale faptelor petrecute în pridvorul muririi acestui mare eclectic. El a reținut faptul că, în ceasul morții, a cerut – sau a fost o întâmplare? – să fie spovedit de un pastor de culoare, protestant, iar rămășițele pământești să-i fie incinerate... Întâmplare sau hotărâre a sincreticului gânditor ce nu s-a dezis, totuși, de nici una din nenumăratele sale experiențe sufletești sau spirituale. Ele au rămas în picioare asemeni crucilor într-un cimitir părăsit, hăite prin propria greutate ori prin forța furtunii, fără o mână care să le îndrepte. Însă mai toate cimitirele nu sunt părăsite, întreținute fiind de dialogul neconținut al morții cu viața...

Emil Cioran, marele lui prieten, rămâne o enigmă în privința consonanței cu Mihai Niculescu. Poate îi apropia numai admirația scriitoricească, altfel erau spirite ce se deosebeau ca

de la cer la pământ. Izvorând cu o vână din Germania lui Schopenhauer și Nietzsche și cu alta din Franța lui Chamfort și Baudelaire, el rămâne cel mai baudelairean scriitor francez, în timp ce Mihai Niculescu descindea din Malherbe, din Nerval, din cine vrei, numai din Baudelaire nu. Îi lega intrarea în rezonanță prin bunul-simț al amândurora, al lui Mihai Niculescu topit în toată existența lui, al lui Cioran concentrat în cea mai mare operă a sa de bun-simț, autoexilul... A apăsat pedala Răului până la înțepenire, ignorând-o pe cea a Binelui. Cu alte cuvinte, a conferit consistentă *spleenului* și imponderabilitate valorică *idealului* (*Spleen et Ideal*), dezechilibrând pe dezechilibratul poet al *Florilor Răului*, care izbutise să trăiască postum o fază de remisiune. Căci posteritatea exaltă, deopotrivă, *Une Charogne* și *L'Invitation au voyage*. Cioran rămâne ipostaza în

C.D. ZELETIN

(Continuare în pag. 18)

Măștile

Zilele trecute a murit călcat de un Ford imperial, la încrucișarea străzii Mântuleasa cu Calea Călărașilor, un fost coleg de facultate cu care mă întâlneam destul de rar pentru că locuiam în cartiere depărtate, aveam preocupări cu totul diferite – se vorbea între altele că ar fi cochetat discret cu instituțiile de represiune ale vechiului regim totalitar – iar anii, în învălmășeala lor năvalnică, nu încurajează, de regulă, trăinicia relațiilor dintre semeni.

Horățiu era un tip simpatic, jovial, dispus, în anii epocii de aur, să-ți faci mici servicii, de pildă să-ți procure portocale sau banane cu ocazia sărbătorilor Crăciunului sau să-ți faciliteze cumpărarea unui televizor sau unui frigider rusesc. Avea o sumedenie de cunoștințe printre directorii de „spații locative”, de școli, spitale, printre gestionarii de restaurante sau responsabili de magazine alimentare, un om cu trecere, s-ar zice, și niciodată nu refuza să te servească. „Trăiască lupta pentru pace!” mă întâmpina voios de câte ori ne întâlneam, „Tot înainte!” și mă bătea pe umăr cu o afecțiune ce nu putea să nu mă emoționeze.

Discuțiile noastre se învârtteau de obicei în jurul celor mai banale subiecte, cum se întâmplă între oameni ce se văd rar și au destine divergente, și eșuau adesea în amintiri din vremea când locuiam într-una din camerele întunecate, prin care mișunau insecte pișcătoare, ale căminului de pe Aleea Armatei Populare, fostă Pompiliu Eliade. Aceste suveniruri duioase sau amare, hazlii sau tandre, agreabile în general, fiind noi pe vremea aceea tineri și dispuși să trecem în subsidiar intemperiiile malefice ale epocii, aceste suveniruri se repetau de fiecare dată când ne vedeam și deveniseră cu vremea un leitmotiv dacă nu abuziv, măcar plictisitor.

De câte ori ne întâlneam prin centru ne retrăgeam, după efuziile ipocrite frecvente în astfel de împrejurări, în prima cărucăie ce ne ieșea în cale și comandam o bere. „O gustărică?” mă întreba invariabil, îi răspundeam că nu, „un cașcaval, alune, ceva de genul ăsta?”, până la urmă comanda de capul lui niște salam uscat sau un ghiuden „tăiat mărunt-mărunt”, se sprijinea temeinic în spătarul scaunului, clipea nervos și îmi evoca cu oarecare nostalgie delicioșii crenvurști unși cu o dungă de muștar „Florica” pe care-i devoram ca niște lei la demonstrațiile de 1 Mai din vremea studenției, când așteptam încolonați să trecem cu steaguri roșii, tablouri sacrosancte și panouri cu lozinci prin dreptul tribunei prezidențiale. „Ce vremuri minunate, pline de avânt și de speranțe, exclama, aveam atunci un țel, un ideal, credeam în viitorul nostru, azi toate merg anapoda, ne cufundăm de la o zi la alta în marasmul urii, îmbogățirii oneroase, minciunii, nepăsării”.

După o oră, poate mai puțin, ne despărțeam nu înainte de a-mi povesti pentru a nu știu câta oară cum a ratat plecarea la aspirantură în U.R.S.S. („imensă șansă, u-r-i-a-ș-ă”) deși avea un excelent dosar de cadre – tata miner prin gropile Petriței, mama țesătoare la „Bumbacul Roșu” – din cauza unui bunic țicnit ce emigrase în America la începutul veacului trecut și se stinsese doar la câțiva ani de la sosirea în Lumea Nouă, în urma unui sifilis parșiv și netratat.

A fost o vreme când nu l-am mai văzut, posibil să fi fost bolnav sau să fi avut probleme în familie, când într-o seară l-am întâlnit întâmplător pe Bulevard, în dreptul cinematografului „Republica”, tocmai ieșise lumea de la un film cu Daniel Craig. Venea încet spre mine, clătînându-se ușor, privea înainte fără țintă, poate ar fi trecut fără să mă observe dacă nu l-aș fi apucat de braț energic. S-a bucurat. Părea trezit din vis. „Ce lume multă azi la film!” a mormăit în barbă. După vreo câteva minute ne aflam la una din mesele ce dau spre stradă ale restaurantului „Ambasador”.

Localul, de obicei aglomerat, era pustiu la ora aceea. S-a prezentat imediat un chelner și Horățiu a comandat două cafele tari („dar tari, pricepi?”), o votcă poloneză și niște sărățele cu susan. S-a ocupat apoi de mine. Mi-a spus ce providențială e întâmplarea că i-am ieșit în cale, simțea nevoia unui prieten cu care să discute, căruia să-i spună oful, „sunt la pământ, băiete, la pământ...”

Părea, e adevărat, destul de ciufulit, cu hainele și părul în dezordine, cravata smulsă de la gât și o ușoară dără însângerată pe obraz, sub ochiul drept, pe care o tampona cu o batistă udă. „Ai o țigară?” m-a întrebat. A tras un fum și a aruncat-o întregă în scrumieră.

Până să aducă chelnerul comanda, mi-a povestit ce i se întâmplase: cu câteva minute înainte, în fața magazinului de porțelanuri Smith & Smith, a fost oprit de un individ pleșuv, bine clădit, figură agresivă, de caftangiu, care l-a luat drept căpitanul Verdeș și, până să se dezmeticească ce se petrece, ghiordanul i-a administrat vreo câțiva pumni temeinici strigând la el „torționarele, dihanie securistă.” Era demt. Oamenii treceau pe stradă fără să le pese, ba unii ridicau din umeri sau pufneau în răs, îi amuza spectacolul, în timp ce insul tot răcnea la el „jigodie stalinistă, te faci că ai uitat de nopțile din Calea Rahovei în care mă stâlceai în pumni,” o tot ținea în gama asta și-mi mai ardea câte-un picior în fund până și-a descărcat în întregime instinctele primare și a dispărut în gloata de pe

stradă. „Ce zici de chestia asta?” m-a întrebat amicul.

Mi se părea mai liniștit decât în clipa când ne-am instalat la masă dar degetele încă îi mai tremurau imperceptibil când am ciocnit paharele cu votcă, pe care a băut-o dintr-o sorbitură. Am observat abia atunci că ochiul drept era învințit de-a binelea și că pe frunte îi apăruse o mică tumefacție. Îl urmăream cu oarecare jenă, sunt împrejurări când nu e rezonabil să apeși prea tare pe clapele compasiunii dar nici să manifesti o insuficiență participare emoțională.

Problema mea, a continuat amicul, adică blestemata asta de confuzie de a fi luat drept altul, e mult mai veche și a cunoscut și episoade mai puțin supărătoare, ba chiar haioase. Ce-ai zice dacă te-ai trezi cu unul că te îmbrățișează în plină stradă de nu mai poți scăpa de el și-ți mulțumește că l-ai salvat de la înec în Eforie Nord, cu ani în urmă, pe o furtună furioasă, sau cu altul care pretinde că i-ai fi aprobat o repartiție pentru casă în anii de nenorocită criză locativă? Ipochimeni, recunoscători și lipicioși până la greață, greu de lămurit că nu eram persoana pe care o credeau, plecau atât de decepționați încât adesea regretam că n-am intrat în jocul lor fantast.

Mi-a înșiriat și alte scene nedorite sau chiar stânjenitoare: fusese luat drept proful care-l lăsase corigent la matematică în clasa a zecea, drept un cumnat care fugise în Turcia cu un bastiment grecesc, fusese confundat cu fratele unei gagică cu care se ținea el în studenție sau cu majurul care îl pocnise pentru că nu își unsese bine arma, jucase pentru câteva momente rolul de agent fiscal, milițian de circulație, vameș, antrenor de rugby sau actor de teatru. Dezagreabil era faptul că indivizii o țineau tot una pe a lor, se obstinau, nu se lăsau convinși că sunt orbiți de o nenorocită de confuzie.

Cu vremea, a continuat Horățiu, aceste quiproquouri, ca să le zic așa, tot repetându-se cu o frecvență sistematică, au început să mă irite, îmi inculcau ideea incomodă că-mi pierd identitatea, că mă dizolv în magma colectivă, că port păcate și virtuți ce nu îmi aparțin. Am devenit cu timpul din ce în ce mai anxios, mai vulnerabil, tot mai lipsit de apărare. Sunt ca un organism ce și-a pierdut imunitatea. O casă fără uși, fără ferestre...

Horățiu băuse între timp a doua votcă și o comandase pe a treia, părea decis să se tuflească. Își revenise binișor din șoc și recuperase o parte din vivacitatea naturală, doar urmele de pe obraz și ochiul drept învințit mai amintind de incidentul consumat cu doar puțină vreme înainte. A mângâiat cu duioșie paharul gol din fața lui – „o gustărică?” m-a întrebat, „alune, cașcaval, ceva de genul ăsta?” și s-a întors la trista lui poveste, a identității.

Să nu-ți imaginezi, mi-a zis, că m-am predat, că nu m-am străduit să-mi confecționez o mască nouă. Mi-am cumpărat rimeluri, o trusă de farduri *Mon jardin* și trei peruci de toată frumusețea, m-am ras pe cap, mi-am aranjat o barbă genul Lenin, ei bine, imaginează-ți că am început să am probleme cu băieții gay – mă pipăiau prin autobuze și prin metrouri, prin malluri, la orice îngheșuală și îmi făceau propuneri scandalolase – aveam probleme și cu cocotele excitate de înfățișarea mea excentrică și mai ales cu polițaii, care mă invitau la secție, îmi smulgeau peruca de pe cap și barba cumpărată cu bani grei de la un anticariat de pe Blănari, o barbă absolut magnifică, mă luau la întrebări, mă percheziționau și-mi mai trăgeau în glumă câte un picior în fund. E greu de reproduces ce simte un om stimabil când cade victima unor asemenea moravuri incalificabile.

Chelnerul tocmai sosea cu încă un rând de votcă și un platou cu mizilicuri. Horățiu și-a aprins țigara, a aruncat chibritul în frapier, nu-l mai văzusem niciodată atât de abătut.

Am renunțat până la urmă la travestiuri, și-a continuat jelanu, se dovedeau ridicole și inutile. Sunt sorocit să-mi duc calvarul până la capăt. Acum o lună și mai bine, m-am întâlnit cu un individ pe strada Dr. Lister care s-a proțâpuit în fața mea, mi-a spus „de când te caut, banditul”, mi-a ras trei palme grele și a plecat cu pasul lângănăt fără să se gândească să-mi dea vreo explicație. Nu mai departe de acum trei zile, un tip apropiat de noi ca vârstă, mi-a tras o înjurătură birjărească, reproșându-mi că am băgat un gol cu mâna pentru Steaua, pe A.N.E.F., cu patruzeci de ani în urmă. Îți dau cuvântul că n-am avut în viața mea treabă cu fotbalul decât la bloc, cu puștii, când locuiam în cartierul Dămăroaia.

x

Despre accidentul trist al lui Horățiu s-a comentat puțin în presa scrisă și doar la două posturi de televiziune. Se pare că șoferul, un comisar de la Inspectoratul Poliției Capitalei, era băut, ancheta încă mai continuă și astăzi. A fost înmormântat modest la cimitirul Ghencea. Un preot, un țârcovnic, soția, trei-patru rubedenii și cerșetorii de rigoare. Cei doi băieți ai lui, mi-a explicat soția – un fel de scuză superfluă – erau plecați de mult în California.

Ceremonia a durat un sfert de oră. Când am plecat a început să plouă. Am luat primul taxi care trecea pe stradă. Șoferul, un tinerel imberb, pusese muzică, gonea ca un nebun și îi jura la telefon iubire și credință unei făpturi ce nu se prea lăsa ușor convinsă. La o depășire hazardată, mașina a trecut razant pe lângă o Skoda albă, depășire urmată de o droaie de injurături cumplite și gesturi indecente. Ce-ar fi, m-a fulgerat o clipă gândul, ca Horățiu să fi fost victima unei confuzii de persoană, ultima din șirul nesfârșit de quiproquouri, iar Fordul care l-a lovit să fi avut cu totul altă țintă?

Alambicul lui Ianus

Ianusiana. Coordonate polare, deschise. Adevărul și falsul, stau închise. Exaltatul și epuizatul. Voiosul și taciturnul. Intrigantul și plicticosul.

Mainimicul, volumul lui Ioan Moldovan, este o poezie anti-iluzionistă, deloc înțepenită, dar riguroasă, turnându-și puterea de judecată în imuabile disocieri. Din colțul lui de observație poetul atacă teme mari, importante pentru viață, așa cum este cea a perisabilității vieții înseși (*Trebuie să adormim toți, fără vise, fără mituri, fără/ lumini și muzici/ ca niște miri aruncând cu inele în ultime ape letale*). Operând cu voluptate „mainimicul”, poetul își constată tristețea trecerii timpului care-l șterge progresiv din evidențele diurne, teaurizând anonim „Scrisori care nu se scriu/ vieți care nu se viețuiesc.”

O biografie implacabilă a cineastei Leni Riefenstahl (Steven Bach), admiratoarea lui Hitler și propagandistă a nazismului. După decesul nazismului, Riefenstahl a continuat, până la vârsta de 90 de ani, să realizeze filme documentare (*Negrii din Sudan, Lumea submarină*). S-a stins la vârsta de 100 de ani lăsând criticii să dezbate atașamentul ei politic, foarte controversat.

Doar enigma este ineluctabilă.

O frază flaubertiană (*Correspondance*, 1846): „Et quand la traduction de Hegel sera finie, Dieu sait où nous irons.”

Violențele destructive care mă macină nu sunt doar în preajma mea, ci în interiorul meu, datorită gândurilor și dorințelor care se ciocnesc, generând angoasa și perplexitățile corpului și pe cele ale spiritului.

Citit *Kaputt* (1944), romanul fulminant al lui Curzio Malaparte (Kurt Erich Suckert/ 1898-1957), personaj ambivalent cochetând când cu comuniștii, când cu fasciștii.

Patru ontologii fundamentale: animism, totemism, analogism, naturalism.

O primăvară întunecată.

Urcând panta spre centrul orașului (plimbarea mea diurnă), o durere lancinantă, precardiacă, însoțită de-o stare de sufocare mi-a tăiat drumul, nefiind capabil să urc ultimii pași spre centrul orașului.

Spitalizat de urgență în sala de reanimare, cu masca de oxigen aplicată rapid pentru a reechilibra funcțiile respiratorii, am fost cateterizat, cardiac, pentru a pune în evidență coronarele; în trecut a fost detectată o stenoză (30%) a trunchiului primar principal.

Examenul prezent fiind negativ, am fost plasat în tunelul CT-ului, care a pus în evidență două embolii pulmonare, explicând toată simptomatologia prezentă.

Un cadou neașteptat, obligându-mă să înghit zilnic două tablete de „marcumar”. Terapie, cum îmi spunea pneumologul, care va continua până la sfârșitul vieții.

La toate patologiele care m-au onorat cu prezența lor, emboliile au fost ca un fel de încoronare a rezistenței fizice, nu și a pseudo-vigoriei celor 90 de vieți.

Umbrella, ultimul roman al lui Will Self, este o continuare a experiențelor avangardiste (Oulipo, Nouveau Roman, artificii verbale, carambolaj de imagini, latinisme, fraze joyciene). Toată opera lui Self este un eseu al demenței (halucinații, obsesii, fobii). Un roman ce caută mai degrabă senzația decât povestirea.

„Rațiunea nu poate fi decât sclava pasiunii.” (David Hume)

Scritori și teme

POEZIE ȘI PROZĂ

Deșertul albastru

De Adela Rachi n-am auzit până acum (e vina mea, probabil, n-am mai citit altceva cu semnătura sa, decât o pagină în *Acolada*). Mai aflu că e o româncă de pe meleaguri americane. Încep să-mi dau seama, dar nu știu nici dacă *Deșertul albastru* (Editura Pleiade, 2015) e un debut editorial, ceea ce aproape nu contează atâtea vreme cât cartea de față e,

literalmente, o bună surpriză. În afară de vocație, rezultă și o experiență/știință a scrisului. Cum spun și unele poeme autoreferențiale, evident: „caut un vers potrivit / după care să se lase cortina / și atunci mă depărtez cu salturi uriașe / să dispar / ca și cum niciodată n-am trecut pe aici” (*salturi uriașe*); „poemul acesta ar trebui să fie / despre un cufăr / de s-ar scrie! / ce poate face cufărul / în fața celorlalți cuvinte?” (*cufărul*); „citesc undeva despre un tânăr care a renunțat / la tot ce avea / și-a plecat în lume / sperând că poezia îi va salva viața / e tânăr / ce bine că tinerii încă visează în versuri” (*fragmente*). Așa e viața autoarei, recunoaște, numai fragmente strânse în pungi, acum puse în tomberon, plângând și luând hotărârea s-o ia, „pentru mai puțin”, de la capăt. Paranteze ca „nu-mi plac explicațiile / cum nu-mi plac comentariile la poezii” reprezintă mai mult o provocare pentru critică. Mai sunt și mici ironii ascunse, care reduc impresia de litanii și de euforii declarative. E ambiguitatea atât de priitoare poeziei, „amestecate” zice poeta, care „joacă rolul unui atestat al trăirilor fraged-melancolice”, observă Gheorghe Grigurcu, joacă de-a v-ați ascunselea, între deșertul când steril, când fecund, ca în Biblie. Albastrul, „culoarea mea preferată”, sigur că transcende „toate lucrurile care există”, cu o simplitate intenționată, unde nu e loc pentru prea multe acumulări.

Cotidianul („lucrurile dimprejurul meu”) se încarcă de vis, de anxietăți și de liniște, de evaziuni și asumări. Astfel, poeta Adela Rachi, la o vârstă, cred, intermediară, încearcă să prindă în plasma poetică „un pic din spectacolul lumii”, orașul, casa (acasă), copilăria (amintirea), prezentul, bătrânețea, „oamenii veseli-triști”, sentimentele fără sentimentalism. Stările și fantasmele, de regulă, se exteriorizează sub forma măștilor lirice. Se invocă des singurătatea generatoare de tristețe; periplus și amintirea caută ordinea și pacea; toamna, iarna, plânsul, fericirea sunt semne care dezvăluie „cândoarea percepției poeticești” (Gheorghe Grigurcu). E o tensiune bine păstrată sub haina ludicului și a idilei: *Toate sunt la locul lor*: „timpul se așeza pup în fața copilăriei mele / mă vrăjea hinta hinta / hinta palinta / scârțâia înmuiață de ploaie (...) / haide să punem ordine / în toate lucrurile care sunt / nu-i așa? / pe lucrurile lor” (*toate sunt la locul lor*); „astăzi mi-am făcut timp să privesc cerul / că tot s-a oprit ploaia / atât de puține clipe de pace ne dăm”. Și cu perfect-simulată inocență: „oare cum se odihnește Dumnezeu?” (*liniște*). Cuvântul în genere deretorizat cade pe realitatea cotidiană. Rareori vocea se pierde în metafore tumescante: „șanțurile copilăriei”, „cerul copilăriei”, „hălci de inimă”, „solfegii de durere”, „autobuzul damnat al poeziei”, „poșeta gândurilor”, „văile sufletului”, „foarfeca universului”. Și, neașteptat, chiar în primul poem se convoacă realul imediat. Când plouă, poeta se întinde și-i „ies degetele picioarelor / afară din vis”, unde nu zărește decât „secolul acesta ciudat”, „pitici ridicând / din greu haltere / candidați la funcții supreme în stat (...) / rămân aici secolul acesta-i al meu / o ploaie mărunță și deasă / cade fără oprire parcă / mi-ar povesti / câte ceva” (*gând*). Contrapunctic, își aduce aminte de „casa noastră de-acasă”, dar nu se descurcă („mă incurcasem rău”) „printre sentimente”. Ambientul domestic tinde către aureola de inefabil, dar ajunge mai totdeauna într-o stare trist-ironică.

Adela Rachi poate fi suspectată ba de retorică impresionistă, ba de epifenomene ale postmodernismului (biografismul și tranzitivitatea), ba de „un nou antropocentrism” cu semnul minus. Abundența pluvială și „nihilomelancolia” nu trimit nici într-un caz la Bacovia. Vocea are personalitate, care, în mod normal, nu se exclude din existența sincronică: „lasă totul să ți se întâmple / mă îndeamnă astăzi rilke / privește / cum îmi cresc păpădii din genunchi / îmi șoptește poeta natalie elibert / dar eu nu mai stau aproape de poezie”, ci tot mai aproape de paradigma actuală nord-americană, plonjarea în concret, cum am spus, aliaj de real trăit în prezent în amintire și în viitor. Dorothy Parker (ii) evocă tristeți, cuvinte și ironii, cântăreața Björk îi induce hipnoză muzicală și Mahler, „mofturi de melomană”.

Să revenim la adverb, ne îndeamnă Adela Rachi: „câteodată / mi se face milă de sufletul meu / îl las să plece din casă / pe vărfuri / să cutreiere lumea / și secolele trecute / în voie / uneori se furișează până la Dumnezeu / și-l vede cum împarte / dreptatea și timpul, mai mereu / obosit sufletul mi se întoarce / și se ascunde / prin umerase / unde nimeni nu-l aude / cum plânge”. Ploaia și lacrimile sunt izomorfe, cu o simbolistică ușor deviată, elementul fecundator și cel al jertfirii. La acest nivel, poeta se îndepărtează de codul mai nou al lui Allen Ginsberg, Sylvia Plath sau Heather O'Hare, deși nu-i exclus să fi trecut pe la cursul de *creative writing* al lui Andrei Codrescu și să-i fi citit *Lecția de poezie*. Dar acestea implică umorul și erotica, pe câtă vreme Adela Rachi are un ton în genere reclusiv și o ironie blândă, aproape de nostalgie: „e înghesuială mare de cuvinte preferate / și de vise ce stau pregătite / să spargă porțile nopții să iasă din noi / fiindcă am lăsat iubirea / să zboare / ca pasărea / de pe pervaz” (*pervaz*); „nu o fi viața numai în altă parte / e și aici / uite cum se joacă / cu o molie albă / mâini mici de copii / ei cred cu toată puterea / că-i cel mai frumos fluture / și noi tot așa / cu iubire” (*viața e și aici*). Pendularea între neliniștea trecerii timpului și fericirea echivocă are tensiune scăzută și ecou sugestiv mai prelung: „copacii înalți nu mai beau din albastru”, „bătrâna aceea își aranja ridurile / în jurul gurii rujate”, „și așteptarea aceea / a ultimei vieți / cu gust de moarte” (*ora exactă*); „țin o grămadă de stele în cerul gurii / să nu pot urla de fericire”: „pot spune și eu / cum bravul soldat svejk // „*I am not afraid of their examination*” / mi-e frică doar că au să împânzească pământul / cu fericirile lor mirosind a lavandă de laborator / gata de pus sub perină noaptea” (*Good bless the happy people*).

În așteptarea altor dovezi care să confirme buna impresie de acum, trebuie să ne pregătim pentru alt comentariu, fie ele și nedorite de autoare, dar asta-i soarta criticii.

Proprietarii de amintiri

E interesant că se mai scrie și astăzi în ton de povestitor la la Sadoveanu. Astfel de semne se găseau și în *Postalionul*, volumul anterior al Linei Codreanu dar și acum, în *Proprietarii de amintiri*, persistă narațiunea „veche” de când lumea, cum spune E.M. Forster. *Fântâna din Valea Mândrei* nu-i chiar ca *Povestirea lui Zaharia fântânarul*, mai ales în dicțiunea inegalabilă a *Hanului Anuței*, totuși subiectul și spunerea parcă ar fi de pe vremea poporanismului. Autoarea știe să-i exploateze priveliștea patriarhală și proiecția în mit, „într-o cuminenție de început de lume”, atât de simplu că pe cititorii de azi, puțini da' buni, aerul didactic-tezist îi intrigă. Cei care țin seamă de permanența poveștii se simt ademiniți de acest halo arhaic, fiindcă imită sau repetă un arhetip: istorisirea transmiterii meșteșugului de fântânar. Meșteșug care chiar și în mediul nostru încă rural a rămas o amintire. E surprinzător cum Lina Codreanu are atâtea știință etnografică, prinsă în detalii de o concretețe specifică harului narativ. Analogia cu mitul Meșterului Manole e posibilă din acest unghi de vedere al efortului creator. După vânzoleala ritualică de sfințire a fântânii, Apostu, cel de al treilea meșter mare în ordine cronologică, trăiește satisfacția împlinirii, scenă relatată de naratoare în ton baladesc: „Zâmbi Fântânaru, uitând toată grija și truda de până acum. Obosite, gândurile se așezau pulberi de lumină peste întreaga așezare din Valea Mândrei. Se lăsă pe spate cu mâinile adunate sub ceafă. Bucuria bolborositoare din adâncul ființei îi înfloarea sufletul și-i lumina obrazul. Sprâncenele încrângate peste rădăcina nasului se ridicară ca două aripi de vultur și, printre gene, meșterul zări nedefinită silueta zveltă a viitoarei fântâni...”

În cealaltă povestire, *Proprietarii de amintiri*, continuă intenția de a determina spiritualitate unei colectivități concrete într-un timp mai direct statornic, dar tot cu o aură de vechime care stă în însuși felul povestirii-amintirii de perpetuare a stării naturale, fără a îngriji mișcarea liberă a convențiilor narative. De exemplu, lumea patriarhală din această povestire se identifică, din punctul de vedere al naratorului, cu amintirea adusă mai încoace în timp. Ea, amintirea, se întinde, prin rapsodia narațiunii apoi prin arderea etapelor, de prin anii 20 ai secolului trecut până după al doilea război mondial. Precipitarea evenimentelor induce dramaticul până la tragic. În târgul Podgoreni („unii îl catalogau drept oraș”), înconjurat de șiragul viilor, rusticul se împletește cu formele citadine (sală de cinematograf, tribunal, librării și tipografii, spital, școli generale, un cerc de literatură, o trupă de teatru de amatori, gara unde nu opresc toate trenurile). La liceul de viticultură din localitate vine ca profesoară de franceză suava domnișoară Camelia Armescu, originară de prin aceste locuri, dar întoarsă din Orléans la insistența bunicii sale și la chemarea rădăcinilor: „Doar tânăra putea să dezvăluie rădăcinile subțiri care o legau de țara așezată cumpănă între Orientul misterios

Lucarnă

Șerban FOARȚĂ

BENOÎT-JOSEPH COURVOISIER

PSALM

Chemarea mea e scrisă-ntr-un alfabet podagru
al unui șovăielnic cuvânt (precum onagru
ce-ngână păsăretu,-n latina lui, pe rouă).
O pânză de păianjen întinsă între două
tulpini de trestie face ca picu-acestei ape
să scape ca steaua (ea singură, aproape.)
Inima, doar, mai bate în cei pe care, Doamne,-i
faci veștezi înainte să bată ceasul toamnei
(crengi în furtuni, grăunțe-n noroi, în miez de fag,
trăind fără lumină, norodul xilofag,
ștreang umed, sac în care chițcanii au intrat
în fundul arcei goale, uitate pe-Ararat.)

întunecat și Occidentul fastuos (...) Viața îi părea mai pitorească aici, în marginașul și patriarhalul Podgoreni”. După o vreme de singurătate, se căsătorește cu boiernașul Petre (Pierre), neînsurat, firește, și duc o viață fericită. Lina Codreanu are o specifică aplicație pentru epica molcomă, punctată cu idilice momente descriptive. La fel de inventivă este autoarea și cât privește intrigă. Pentru dezvoltarea acțiunii sunt schimbări neprevăzute de macaz. E și rostul povestirii: captivarea cititorului/ascultătorului prin excitarea curiozității și suspans. Verosimilitatea pare să sufere de acest spectacol. Tânăra doamnă profesoară nu poate produce urmași, soțul, un om cumsecade, nu rezistă „himerei din propriul abis”, și cedează seducției unei preafrumoase slujnice, Sulfină, care îl iubește din toată inima și-i va rămâne numai lui credincioasă. După multe întâmplări care, de la un timp, se derulează repede, finalul îi aduce împreună pe cei doi iubiți și pe fiul lor, în lumea dictaturii proletariului și în poveste: „Tainele rămăseseră amintiri și amintirile deveniseră povești despre care târgoveții din Podgoreni vor fi vorbit multă vreme de atunci încoace...”

Ultima povestire, *Așteptări în clepsidră*, e tot o istorisire despre „oamenii” din orașelul Huseni, al cărui protagonist este o femeie „misterioasă”, Artemisa, „care nu ieșea din matca spirituală a locului”, dar intră în legenda locală. Interesant, „legenda” se petrece, în mare parte, după 1989: „O transformare imobiliară inoportună întrista aspectul patriarhal al micului oraș. Trăinicile consacrate, îndeletnicirile și tabieturile târgoveților din Huseni au fost definitiv tulburate. Viața se așeza pe un făgaș inedit, deoarece convulsiile nu au putut restabili ceea ce fusese în armonie, e-he-he! înainte de al doilea război...” Această schimbare a lumii s-a produs în momentul când i-a murit foarte tânărul și bolnăviciosul soț. De-acum încoace, tânăra văduvă și cu un asociat, căsătorit acesta, deschid o prăvălie cu mărfuri neperisabile: „Mijlocul de furnică și legănarea poalelor largi fâstăceau bărbații și dădeau fiori de îngrijorare nevestelor”. Nici asociatul n-a rămas indiferent la nuri ispitoarei văduve. „Valsul instinctelor” s-a terminat. E invitată în Germania de sora ei („toată lumea pleacă, nu înțelegi?”), nu acceptă să se despartă, rămâne tot mai înșingurată, încearcă o „socializare” de tipul nou, al democrației originale, nu reușește, viața e tot mai placidă, „în labirintul provincial”, care îi amenință integritatea personalității. E soarta unei femei nefericite, blazate. Spune naratoarea pe un ton înalt: „Agiatația ilustra vizibil fremătarea etanșezată în abisul inimii”. Pe lângă estetica amănării, iese în evidență încă o caracteristică a acestui demers scriptic: analiza frământărilor sufletești. Zeul din mașinărie este un fost coleg de școală ajuns inginer, pe care îl respinge inițial, apoi un cutremur real contribuie la mult așteptata descătușare de energii: „Îi auzea respirația precipitată. Fața ei străvezie dar și paloarea lui scoteau la vedere pasiuni tulburate de alt cutremur, bătăi înfundate ce urcau dintr-un abis al ființei”.

Fantasticul din *Postalionul* este înlocuit aici de reflexivitate, care țin tot de natura povestirii și se vor a fi comunicare de experiențe cu încărcătură moral-afectivă.

Constantin TRANDAFIR

ZIGZAGURI

Început de deceniu (VI)

Duminică, 6 martie 2011; 8,15.

Vreme în schimbare: după câteva momente parțial senin, cerul s-a închis și ninge.

I-am telefonat Zuței, pentru a-mi explica rezerva față de dedicația pe care i-a dat-o lui Gruia Novac, supărătoare pentru ieșeni – am zis –, căci Iașul a fost considerat „Florența Moldovei”, și nu Birladul. De altminteri, însuși Novac trimite la G. Călinescu, care, scriind despre G. Tutoveanu,

a afirmat că fosta capitală a județului Tutova „ar fi putut fi un Weimar”, nicidecum o Florență.

Despre rest, numai bine!

Apoi i-am telefonat lui Adrian Voica, să-i mulțumesc pentru cronică. Mi-a spus că aștepta de câteva zile acest telefon, convins că textul său mi-a făcut plăcere. Desigur, am confirmat, și am trecut repede peste acest aspect. Ce-ar fi fost de comentat? Să subliniez ceea ce cred că a văzut bine ori vreo caracterizare potrivită? Dincolo de remarcile sale, important pentru mine e că m-a citit (atent) și nu doar m-a răsfățat. Convorbirea noastră a început „morne” și s-a terminat relaxat.

M-am dus – cum stabilisem – să-l întâlnesc pe Ștefan Munteanu. Organizator al viitoarelor manifestări Bacovia la Universitatea sa, avea de rezolvat cinci „puncte”: 1. Să-i sugerez o temă de colocviu (i-am sugerat-o: „Bacovia și noi”); 2. Să-i spun cine ar putea să o illustreze (i-am compus, pe loc, o listă); 3. Care ar trebui să fie structura „recitalului”? (am zis că ordinea să fie: lecturile poetului – două-trei –, lecturi ale studenților și, la sfârșit, interpretările actorului Stelian Preda); 4. Ce versuri să pună pe bannerul ce va fi desfășurat pe frontispiciul Universității? (un vers din „Cu voi...”); 5. Cine să facă portretul poetului? (Ilie Boca sau Dany Zărnescu.)

La sfârșitul convorbirii, în care am atins și alte subiecte, mi-a oferit volumul *Bulevardul Condiției Umane*, cu care s-a sărbătorit la 60 de ani.

Luni, 7 martie 2011; 7,50.

Soare difuz, roiuri de fulgi. Până la amiază, vremea s-a schimbat de câteva ori, trecând de la senin la mohorit, și invers.

Aflat la geam, văd cum, la scurte intervale, pe aleea dinspre magazine, trec țigănci îmbrăcate cu cojocele de blană și fuste strîmte (verzi, galbene și roșii), ornate cu paiete. Pe cap poartă broboade în culori similare, înnodate la spate. Cele tinere, remarcabile prin siluetă, au într-o mină pahare cu cafea aburindă și în cealaltă țigări. Pirandele bătrîne (în scurteci de postav și fuste înfoiate) cară sacoșe grele și merg șonticăit. Pe lângă „domnișoare” par grase, delabrate.

Am ieșit abia pe la 3 (15), după poștă; zierele le adusesse A. mai devreme.

În *Ziarul de Bacău*, Petru Done scrie despre Emilian Drehuță, citindu-mi fragmente din cuvîntul ținut la aniversare. Asemenea citări nu-mi fac întotdeauna plăcere. Din contra, unele mă agasează, căci îmi arată că n-am fost „în formă”, expresiv pe cât aș fi vrut, că mi-au lipsit unele articulații în „discurs” și unele nuanțări. Iar cînd citatul este îngropat în pasta unei relatări plate, nemulțumirea mea e și mai mare. Atunci regret că n-am fost trecut cu vederea. De data asta, ceea ce s-a citat e corect, dar nu sînt prea încîntat, pentru că – repet – consider că n-am vorbit îndeajuns de bine.

Marți, 8 martie 2011; 8.

Soare, dar pe jos, la umbră, gheață verde-închis, aproape neagră, urîtă.

Am dat mai multe telefoane de felicitare: Monicăi Grigoriu, lui Carmen Mihalache, Marianei Dulhac. Deși aș vrea, ceva mă reține să le felicit în această zi pe Elena Ciobanu și Violeta Savu. Am telefonat și la Bibliotecă (în special, pentru Liliana Cioroianu), dar n-a răspuns nimeni la secretariat.

Curios, deși e aproape seară, n-a sunat Nicu Nicolescu, care obișnuia să-mi omagieze matinal pe A. Nu știu dacă ea, ocupată cu problemele curente ale zilei, a sesizat această lipsă, însă pe mine m-a contrariat. Cauza tăcerii lui – mai știi? – s-ar putea să fie eu.

Miercuri, 9 martie 2011; 8.

Soare, dar tot frig.

La prînz, am predat d-nei Maria Ignat „Sertarul cu fișe”, rubrica din *Vitraliu*.

Mitrea mi-a telefonat pentru o recenzie la *Neliniști medievale*, însă n-am pornit sufletească de a o scrie și nici timp pentru confruntări de texte, așa că i-am recomandat să apeleze la Veronica Grecu (prin intermediul Elenei Ciobanu), o tinăra specialistă în literatura franceză a Evului Mediu.

România Mare a publicat un denunț (semnat: „Cetățean Victor Roncea”) împotriva lui Nicolae Manolescu. Concluzia pe care autorul vrea să o impună este că ambasadorul României la UNESCO, în același timp președintele Uniunii Scriitorilor, e arghirofil: adună lefuri și onorarii din colaborări gras retribuite. Probabil, pe unii o atare „dezvăluire” îi va excita. Pe baza ei vor face deducții extravagante și analogii tendențioase. Chiar dacă cifrele din articol sînt adevărate, ele au totuși legătură cu munca și talentul. Cunoscut publicist de „investigații”, „Cetățeanul Roncea” aplică aci o grilă de funcționar la fisc, nu dintre cei mai comprehensivi, plus „minia proletară” a celui încîntat că poate atinge pe cineva din zona înaltă a culturii, înzestrat superior: un clasic. Fie dirijate, fie spontane, aceste „lovituri la virf” fac însă rău și breslei, care ajunge în discuția profanilor și veleitarilor. Vorbind în general – trebuie subliniat –, banii scriitorilor sînt puțini, scrisul fiind, poate, cea mai vană dintre meseriile practicate la noi, aproape întotdeauna, dar mai ales azi. În toată istoria noastră literară, nu sînt douăzeci de bogăți, în schimb săraci (ori la limita sărăciei) sute.

Joi, 10 martie 2011; 8.

Vremea – aparent – la fel ca ieri.

Apropo de bani: am primit 175 lei de la Constantin Juncu, fostul meu student de acum 40 de ani, care mi-a difuzat niște cărți. Cumulate, veniturile nu acopăr nici a treia parte din cheltuielile de editare. Fapt iritant, uneori trebuie să explic asta (cu detalii) celor care mă suspectează (judecînd după grosimea volumelor) de bunăstare obținută ca autor. Deși Juncu, Ecaterina Crețu, Jicu, d-na Buculei au făcut-o voluntar, e îndeajuns de penibil și de meschin să te difuzezi astfel, să stai cu tirajul în balcon și să-l contempli ca pe un eșec.

Vineri, 11 martie 2011; 7,45.

Soare generos.

La 13,30 m-am întîlnit cu Ilie Boca, la Galeriile „Frunzetti”, pentru a-mi da un album cu lucrări de-ale sale (Georgeta Djordjevic, *Ilie Boca*, Eurograma Invent, 2010). Cu mine a venit și Verman, care i-a oferit un exemplar din *Culai* (povestiri), primind la reciprocitate și el un album.

Întrucît nu deschid niciodată televizorul dimineața iar radioul îl închid imediat după micul dejun, am aflat tîrziu, pe drumul de întoarcere, de cutremurul din Japonia: 8,9 grade, urmat de un uriaș tsunami.

Neliniștit, mi-am încălcat regula. Toate televiziunile prezintă imagini devastatoare, care, mie, pur și simplu, îmi fac rău: case luate de ape, automobile ajunse pe acoperișuri, țipete uimite sau disperate...

Știriștii noștri s-au fixat la cuvîntul „Apocalipsă” și se tot învîrt în jurul lui. La pachet e livrată și informația că pe 19 martie, cînd luna va fi la perigeu, se vor produce noi catastrofe: pe scurt spus, va fi sfîrșitul lumii! O, cît mă enervează acești inși cu viziuni terifice, pseudo-cunoscători ai imprevizibilului, semănători de panică!

Simbătă, 12 martie 2011; 7,45.

Afară, plus 13 grade.

Telefoane lui Mircea Dinutz și lui Vasile Robciuc, pentru a le confirma că am primit *Scriitori vrânceni* și, respectiv, *Caietele Tristan Tzara*, în lectura cărora mă și lansez.

Duminică, 13 martie 2011; 7,45.

Zăpada în retragere. Doar la umbră câteva petece murdare din ea.

La amiază, împreună cu Verman, l-am vizitat, la azil, pe Tudor Stanciu, fost redactor la *Steagul roșu*, vărsat în 1974, cînd s-a redus periodicitatea și suprafața ziarului, la Școala de Partid, integrat după 1990 la *Deșteptarea*.

Dezlega un careu din *Click*, un cotidian pe care, din respect pentru puțina mea inteligență, nu-l cumpăr.

Stă în cameră cu un nonagenar surd, dar încă sprinten, care tocmai se aranja să iasă în oraș.

El, Stanciu, merge sprijinindu-se de un cadru metalic.

Încîntat de Verman, ne-a povestit câteva lucruri despre frații săi, Aurel și Emil, care de asemenea au fost ziarști. Pe primul, versificator abil, autor de texte de brigadă și cronici rimate, l-a remarcat odată Nicolae Labiș (am aflat asta din volumul scos de Nicolae Cărlan) într-o revistă a revistelor. După '90, a scos o publicație satirică, *Cioara vopsită*, și a lucrat la *Monitorul*. De Emil (tatăl geambașului de fotbalști Daniel Stanciu), care a dat Bacăul pe Focșani, îmi amintesc vag; nici nu sînt sigur că l-am cunoscut direct.

În comparație cu cei doi, Tudor se consideră mediocru ca talent (nu l-am contrazis), dar – ține să sublinieze – mai etic, fiindcă, pînă să-i moară soția (a cărei fotografie o ține pe noptieră), a avut „viață de familie”. Ceilalți au iubit, au plodit și au părăsit. Caracter – ioc! Din punctul meu de vedere, însă, în ciuda a ceea ce crede despre sine, nici el n-a strălucit la acest capitol, mirosînd dacă nu a lichea, a licheluță. Mic intrigant și priceput în psihiclericuri.

A povestit apoi de deplasările pe teren cu Mitulescu (redactorul-șef) și Jămneală (redactorul-șef adjunct), încheiate, în mod ordinar, cu portbagajul plin. Am rîs de trucurile la care se pretau pentru a evita „filtrele” miliției, dovezi de inși

ingenioși și versați, dar n-am putut să nu mă gîndesc la mine: n-am luat de la nimeni „tribut” pentru articole, iar unde am fost trimis, am mers cu RATA sau cu trenul.

La întoarcere (apropro de lipsa caracterelor), Verman mi-a spus că Emil l-a turnat pe Tudor la Partid pentru că s-a cununat la biserică, „într-o comună cu nume de floare din Vrancea”, pe care momentan nu și l-a amintit. Ca secretar de organizație, a fost trimis, împreună cu un coleg, în anchetă. Ajunși acolo, au constatat că, într-adevăr, cununia a avut loc la biserică, însă în referat au scris că nu, și astfel au reușit să-l păstreze la redacție.

Seara am văzut un film despre Nicolae al II-lea și Alexandra.

Luni, 14 martie 2011; 7,45.

În partea de sud a blocului gheața s-a topit; în partea de nord și în cea de răsărit, umbrite, persistă.

La Arhive, am citit în *Rampa* din 23 iulie 1930 un articol cu tema „Ce citește miniștrii noștri”.

Iuliu Maniu, președintele Consiliului de Miniștri, citea Biblia și cărți de drept și politică.

Vaida Voevod, ministrul de interne, citea „opere germane și engleze”. „Amic al marilor noștri scriitori Coșbuc și Caragiale”, aprecia, dintre moderni, „ca poet pe Adrian Maniu iar ca prozator pe Liviu Rebreanu”.

G. G. Mironescu, ministrul de externe și decan al Facultății de Drept din București, citea tratate de specialitate, dar și literatură. În tinerețe a scris un studiu asupra lui Mistral.

„D. Ion Mihalache, ministrul agriculturii, citește foarte mult”, releva autorul. Ce anume? Citea, în original, lucrările marilor economiști germani, francezi și americani. „Volumele lui Henry Ford asupra problemelor economice au constituit prima [lui] lectură în limba engleză”. (Cîndva am găsit într-un ziar scrisorile sale către țărani: instructive, remarcabile prin vioiciune, valabile și ca literatură.)

În legătură cu Virgil Madgearu, ministrul industriei și comerțului, se menționează că „Nu exista un tratat nou economic care să nu i-l semnaleză furnizorul [său] de cărți din strada Karageorghevici”.

Ce citeșc, oare, cei ce alcătuiesc guvernul de azi? Și aș împinge mai departe curiozitatea: ce citeșc parlamentarii? Cîți dintre ei nu pot digera intelectual decît ziare gen *Click* și *Libertatea*. Apropo, n-am văzut publicații străine sub brațul nici unuia dintre ei.

La „Memorialul Durerii” – povestea Aniței Nandriș.

Marți, 15 martie 2011; 9,45.

Noapte marcată de dureri (zic eu) reumatice, cu somn segmentat; noapte, mai degrabă, de nesomn.

Natural, mă simt foarte obosit; parcă nici respirația nu are profunzimea obișnuită.

Pentru continuitate, am mers totuși la Arhive, dar rupt de șale, cu dureri ascuțite la fiecare denivelare din trotuar.

Cu șapca din blană de miel, cu geaca tip pufoaică și cu fularul înnodat pe deasupra (că așa-i moda), păream, probabil, cineva descins din Laponia.

Afară (fapt pe care l-am realizat după plecare) erau 23° și mulți dintre tinerii ce treceau pe lângă mine veneau de la școală în tricouri.

La întoarcere mi-am îngăduit să desfac fularul și geaca la nasturele de sus. Îmbrăcați ca mine mai erau unii ce plecaseră de-acasă cu noaptea în cap.

Seara – „surpriză (fotbalistică) de proporții”. Bayern München a fost învinsă pe terenul propriu, cu 3-2 de Internaționale Milano. Cîștigase meciul tur cu 1 la 0, iar acum, la pauză, a condus cu 2-1, după numeroase ratări. Fiul meu trebuie că e trist, căci el crede în miturile germane, în schimb eu, consecvent în simpatie față de ner-azzuri, m-am bucurat.

Miercuri, 16 martie 2011; 8.

Somn mai bun. Afară-i cald. Trotuarul s-a zvîntat, inclusiv în fața blocului, unde după ce s-a topit gheața a fost umed.

De la Arhive pînă în dreptul Policlinicii Noi, m-a însoțit Alin Popa, tînăr istoric promițător, ginerele lui Sorin Preda.

Împreună cu soția, Violeta Preda, autoare de prozopoeeme, funcționează la Facultatea de Litere, pe unde eu trec acum rar. Sînt acolo, cică, mai multe conflicte mocnite, unul chiar între profesorii cei mai buni: Spiridon (criticul literar) și Dănilă (gramaticianul), care din cînd în cînd își dau pe față incompatibilitatea.

Am primit de la Emil Nicolae revista *Conta* și albumul *Huminiuc*. Interesant (cred că e prima dată), expeditorul (poet, publicist, făcător de gazete și, mai încoace, de albume de artă) și-a scris numele astfel: Emil Nicolae-Nadler, gest semnificativ, de asumare a identității reale, inspirat de o hotărîre ineluctabilă, determinat de contextul în care activează acum.

Cu aceeași poștă mi-a venit și *Bucovina literară*.

Constantin CĂLIN

Un roman monodic

De obicei, primul roman al unui poet riscă să fie scris într-o modalitate lirică, pentru că autorul nu are timp să se acomodeze la alt fel de comunicare. Există, însă, și situația în care se încearcă ieșirea cu intenție dintr-o formulă de creație epuizată,

pentru revitalizarea potențialului scriitoricesc. **Radu Cange**, un poet consacrat, publică romanul în două părți **Calistrat Taxidis** (Editura Tipo Moldova, Iași, 2014), demonstrând resurse narative, dar păstrând și modalități ale primei sale vocații, libertatea de a inventa, fără să respecte neapărat regulile realului, precum și o formă confesivă a discursului, personajul principal, ajuns la o vârstă înaintată, vorbind, de la un capăt la altul al cărții, despre sine, despre iluziile trăite, despre tot ce-i trece prin minte. El are și o meserie poetică, fiind paznic de muzeu de artă, din monotonia vieții declanșându-i-se două vicii practice alternative, pe câte o perioadă de zece ani, fumatul și băutul, care îi produc două stări contrare, buimăceală și euforie. El nu este, însă, un robot, având o psihologie variabilă și un comportament extravagant, ajungând până la încredințarea că este superior valorilor pe care le păzește. La prima vedere, pare un simplist, un om cu un orizont limitat, însă manifestările sale atipice îl fac interesant, iar în domeniul politic pare a avea oarecare discernământ. Bizareria sa pornește chiar de la meseria pe care o face, fiind un om solitar, izolat, lipsit de pretenții de orice fel, nedispus să se complice sau să se lege durabil de ceva anume. Este, cum însuși o spune, o umbră, iar în această privință se dovedește un cinic. Alții îl consideră un indispensabil, cei din branșă numindu-l *memoria muzeelor*. Este omul care știe toate cotloanele și ascunzișurile muzeelor și locul în care se află orice tablou. Are și năraul hoinărelii, dispărând, de la serviciu, pentru un timp, de obicei, într-o zonă periferică a orașului. Deși aproape centenar, făcea tot posibilul pentru a nu fi pensionat. În ascuns, are și pusee prezumțioase, considerându-și indeletricirea de paznic la un muzeu de artă la fel de importantă ca aceea a pictorilor sau sculptorilor expuși. Circumspect, bănuiește pe toată lumea din jur și, uneori, are, paradoxal, convingerea propriei mediocrități. Își consideră meseria ca pe o alegere providențială, singura care i se potrivește. El este, într-o definiție tipologică, paznicul etern.

Cartea insistă, și autorul se dovedește un specialist, pe compunerea unor stări, personajul fiind înconjurat de singurătate, monotonie, platitudine, inutilitate. De la acest background descriptiv se fac incursiuni în narativitate, inserții de texte, se compun mici istorioare captivante prin dinamica lor: o aventură cu o femeie, în camera destinată portarului, prezentarea unei anchete pline de cruzime la securitate, o boală pernicioasă, aproape fatală, relațiile cu oameni de cultură, cu vizitatori, între care și scriitorul poreclit *Piticarnița*, din care este reproducă apoi o proză (tehnică textului în text).

Ca și personajele lui Mateiu Caragiale, ca și Zacharias Licher, al lui Matei Călinescu, Calistrat Taxidis are o filozofie de viață, nu una speculativă, ci dedusă din practicare existenței. Vagabondajul personajului, dormind prin parcuri, asociat cu indivizi interlopi, muncind pe apucate, refuzând să se fixeze într-o preocupare, cunoscând însă și o relativă libertate (o independență), amintește de *homeles*, oamenii fără adăpost, trăind la voia întâmplării. Dar lumea muzeelor, din care evada periodic, nu se dovedește a fi nicidecum culturală, ci una dispusă să facă jocuri politice, expunând autori preferați de putere, răspunzând unor comenzi, manipulând mesaje subliminale: „Lozincile pe care le tot puneam și le ascundeam, tablourile care «mergeau» și care nu, portretele «la zi» sau de subsol” (p. 88). De altfel, paznicul ajunsese foarte versat în toate aceste mișcări oculte, știind să facă schimbările de obediență, fără prea multe procese de conștiință. El reprezintă, într-o filozofie a cărții, pe omul istoric, flexibil la toate vicisitudinile pe care i le pune în cale viața. În același timp, Calistrat Taxidis este și un martor ubicuu, prezent la demolarea, în perioada dictaturii ceaușiste, a bisericii Sfânta Vineri, la producerea unui cutremur cu semnificație premonitorie, la invazia dezastruoasă a minerilor, la momentul semnificativ al răsturnării de pe soclul din fața Casei Scânteii a statuii lui Lenin. Într-un moment de impetuozitate și de curaj personal, Taxidis incinerează lozincile, portretele de serviciu, steagurile, semnele îndelungatei sale supunerii. Cartea capătă, adesea, caracteristici de roman politic, recurgând la alegorie, ori la o retorică de tip publicistic. După căderea comunismului, paznicul de muzeu află că *Piticarnița*, pentru care avea sentimente contradictorii, s-a stabilit în Franța și are mare succes cu scrisul său. Printre rânduri, citim ideea sugerată că ar fi vorba despre un *alter-ego*. Cu voința secătuită, se pensionează și i se dă voie să locuiască într-o dependință a muzeului. Află despre *Piticarnița* că a murit într-un accident, situație care se dramatizează și prin faptul că este resimțită și ca o pierdere din sine. Rotindu-se în jurul unui singur personaj, disecat în numeroase dimensiuni, cartea are o mare

Edgar Quinet și românii (I)

știe.

Provinciile voastre nu mai pot fi sfășiate, călcate în picioare, fără ca întreaga Europă să strige.

Nu mai sunteți străini, sunteți cetățeni pentru toate popoarele civilizate. Doleanțele, nevoile, drepturile voastre fac parte de acum înainte din doleanțele, nevoile, drepturile societății europene. Aveți acum aceleași șanse de viață, de libertate, de independență, de viitor ca Europa însăși.

Celebrele aserțiuni, care fixează o dată pentru totdeauna cu litere de neșters în granitul istoriei drepturile poporului român ca parte integrantă a patriei occidentale, aparțin faimosului istoric și om politic francez Edgar Quinet, unul din marii prieteni – alături de Jules Michelet, printre alții – ai românilor. Ele au fost scrise în 1857 ca răspuns sintetic la nenumăratele dovezi de simpatie și recunoștință pe care conaționalii noștri le-au arătat prin scrisori ori în mod direct marelui bărbat, autor încă din 1856 al excepționalului studiu *România*, tradus sub titlul *România Pricipatelor Dunărene* și publicat în românește la câteva luni numai după apariția lui în Franța (între 15 ian. - 1 mart. 1856) de către Gheorghe Asachi. De altminteri, conștient de greutatea profeției din cuvintele sale, documentul respectiv a fost însușit de marele istoric ca *prefață* la studiul despre care vorbim cu ocazia culegerii lui în volumul de *Opere*, Quinet, al ediției *Librairie Pagnerre*, Paris (1857-1858). El poartă, ca și în *Revue des Deux Monde* unde a fost publicat mai întâi, aceeași mișcătoare dedicație: *În memoria fiului meu vitreg GHEORGHE MORUZI, născut la Iași, la 1 septembrie 1839, mort la Bruxelles, la 14 martie 1856 în vârstă de șaisprezece ani și jumătate și paisprezece zile.* În marginea acestui *motto*, dedicat memoriei tânărului Moruzi, aș vrea să subliniez faptul că el era de fapt un omagiu indirect adus Hermionei Asachi, cea de a doua soție a savantului, măritată mai înainte cu un Alecu Moruzi de la Pechea, cum găsim consemnat în *Suvenirele Contemporane* (1888) ale lui George Sion, lucrare reeditată recent (2014) de Ed. Humanitas. În paranteză fie spus, acest enigmatic, astăzi, Gh. Moruzi era fiul din prima căsătorie al Hermionei Asachi, pe care Edgar Quinet l-a adoptat în momentul recăsătoririi și de a cărui educație s-a ocupat îndeaproape.

Scris în zilele în care la Paris, în urma încheierii Războiului Crimeii, avea loc Congresul și se semna Tratatul de Pace ce avea să garanteze pentru prima oară autonomia și independența Principatelor Dunărene, studiul *România*, structurat în 15 capitole extrem de judicioase, între care *Descoperirea unei naționalități, Limba română, Renașterea literară, Autonomie și suveranitate sau Regenerarea morală*, argumentează cu probe indeniabile dreptul acestei națiuni la statutul de stat național independent și reintregit. După ce se pronunță, fără drept de apel, plecând de la argumente istorice, lingvistice, politice ori sociale că, despărțiți în secole potrivnice de patria-mumă, românii nu sunt mai puțin frați cu cetățenii

concentrare, o esențializare de existență. Din când în când, apar narațiuni difluente, cum este și cea a arhitectului, unul dintre abonații muzeului. Este o poveste de iubire cu complicații, agenți secreți, racolări. Pensionarul Taxidis, solitar, detașat de orice tumult, îl cunoaște pe Golem, un om rudimentar, chior, cu obsesii. Jocul coincidențelor pare a avea un rol important, demonstrând o logică a timpului și a destinelor, iar naratorul își asumă, cu adevărat, atributul de memorie a trecutului: „Trecuseră peste mine multe și de toate – căci trăisem un secol, poate mai bine: războaie și lovituri de stat – care nu fuseseră puține, înlocuiri de miniștri și asasinat – uneori în masă –, iar minciuna și suspiciunea oamenilor mă aduseseră la o condiție ce nu aș putea s-o redau în cuvinte; trădări mai mici sau mai mari, uneori câte o dragoste fulgerătoare – ce păcat că am uitat-o, cohorte de vizitatori și o groază de muzee pe care o păstorisem [...]” (pp. 173-174). Cartea configurează un destin neliniștit, predispus să experimenteze haotic existența, trăind și docil, dar și pe cont propriu, prezent mai mult în lumea interioară, într-un imaginar virtual, decât racordat la o istorie vie.

A doua parte a romanului este intitulată *Nebunul de la etaj*. Personajul Dinu Zamora este, ca și precedentul, un inadapdat, un solitar, cu manii și deprinderi caracteristice. El locuiește într-un bloc obișnuit și îndură cu stoicism comportamentul necivilizat al vecinilor. Are ca hobby desenul.

Domnilor,

Nu mai sunteți o provincie necunoscută, ci faceți parte din cetate, ca să zic așa din patria occidentală.

Nu mai sunteți izolați în viața politică, nimănui, indiferent cine-ar fi, nu-i mai stă în putință să dispună de voi, sau să se amestece în treburile voastre, fără ca lumea s-o

Franței, Italiei, Spaniei sau Portugaliei (dacă idiomul românilor se deosebește întrucâtva de surorile lui occidentale, aceasta, scrie învățatul, se datorește, eventual, „predilecției accentuate pentru fondul cel mai vechi al limbii latine”), făcând o incursiune istorică, cu documentele pe masă, Edgar Quinet arată că „tratatul de pace impus de Ștefan (cel Mare) regelui Poloniei în 1499” reprezintă „adevărată fundamentare a dreptului internațional al Provinciilor Dunărene față de puterile creștine”. Devotați cu trup și suflet aceluiași principii și urmând pilda lui Ștefan, în secolul următor, sub Mihai Viteazul, românii, scria savantul, ajung la rezultate asemănătoare. Dar oare prin acest comentariu Edgar Quinet nu instituie și în același timp reclamă cât se poate de convingător o situație de fapt a modernității imediate de atâta amar de vreme anticipată? Fidel unei metode rigurose de cercetare, celebrului istoric îi place adesea să lase să vorbească, în cauza românilor, înseși documentele existenței lor dramatice.

„Opt milioane de oameni (*români*, n.n.) implorând, bat la ușa societăților noastre occidentale, scrie filoromânul Edgar Quinet. Ce vor? Cer să fie ajutați să renască, revendică alianța noastră. (...) Noutatea și grandoarea cauzei lor e faptul că se prezintă ca niște frați de-ai noștri uitați. Cu un accent ce amintește anumite mari procese pledate de națiuni întregi în Tucidide și în Tacit, pe când rudenie de sânge mai era încă sacră, ceea ce invocă ei mai cu seamă este originea noastră comună; este o legătură de rudenie între rasa lor și a noastră; am avut aceeași descendență, același leagăn, aceeași limbă, aceeași strămoși”. Dincolo de afirmarea ritoasă a unui mare adevăr științific, în principiu, ce altceva decât un neprețuit sprijin politic, istoric și propagandistic acordat cererilor legitime ale românilor în ceasul astral al maturizării și emancipării conștiinței lor naționale este studiul celebrului profesor de la Collège de France? Ce altceva poate fi miezul lui decât o neprețuită adeziune ideologică și de conștiință a uneia dintre cele mai mari personalități istorice ale secolului al XIX-lea vizavi de expesia celei mai legitime sinteze a aspirațiilor unioniste și reintregitoare ale românilor? Apărător neînfricat al ideilor republicane, revoluționar cu arma în mână pe baricadele Parisului, Edgar Quinet a fost poate modelul revoluționarului care a impus cel mai mult mișcării noastre prepașoptiste și pașoptiste. Goleștii, C.A. Rosetti, Bolintineanu, cei doi tineri Brătianu l-au luat, în orice caz, drept exemplu. În *Memoriile* sale din exil, „Hermiona Asachi (*apud* prefața Angelei Cismaș la ediția Edgar Quinet de *Opere alese*, Ed. Minerva, 1983, singura pe care de altminteri o avem!) va evoca scena petrecută în ianuarie 1858, când o «deputație» din Valahia se afla în cabinetul de lucru al lui Quinet rugându-l să reia chestiunea Principatelor în vederea Unirii... «toți proscrisii din 1848 se aflau la cărma afacerilor publice, după nouă ani de exil, ceea ce a constituit o adevărată satisfacție pentru prietenul românilor» “.

Edgar Quinet a putut avea un contact de anvergură științifică în problemele națiunii române, mai întâi, prin intermediul unei lucrări (*Legendes démocratiques du Nord*) a prietenului și colegului său de la Collège de France, Jules Michelet. Acesta publicase în 1853 în cadrul lucrării menționate un studiu separat, intitulat *Principatele Dunărene. Doamna Rosetti*. Prizată cu deosebită satisfacție, textul îl determină pe

Ștefan Ion GHILIMESCU

(Continuare în pag. 18)

Uneori, evadează din orașul aglomerat în satul strămoșilor. Viața lui este specifică celibatarilor, colindând cărciumile și având relații sexuale ocazionale, cu femei pe care nu le iubește. Când își construiește prima iubire, aceasta este ireală, o pasiune pentru o celebră cântăreață portugheză. Treptat, de la o preocupare de amator, desenul devine o obsesie și o condiție existențială. Naratorul își scrutează cu atenție stările pline de încordare, de extaz, de deziluzie, precum și relațiile cu lumea din jur. Folosind sistematic o tehnică a inserțiilor, autorul introduce un pamflet contra parvenitismului și ipocriziei, transformat treptat în meditație.

Dintre vecinii din bloc, iese în evidență un smintit. Nici copiii acestuia nu sar mai departe de trunchi, iar în final va apărea un număr enorm de nepoți. Ei pun la cale tot felul de trăznăi, exasperând colocatarii. Desenatorul, numit astfel de nebun, este un insomniac, aflat într-o criză veșnică de timp. Își amintește de mama sa, fostă deținută politică, bolnavă de cancer, cu o agonie dureroasă. Alături de congeneri, își înecă amarul prin cărciumi, participă la vernisaje, la manifestări culturale. Și de această dată, este inserată o divagație pe tema plictisului. Între nebunul blocului și desenator se declanșează un veritabil război, cu tracasări, cu insulte. Nebunul, recurgând la ciudate

Paul ARETZU

(Continuare în pag. 18)

Guvernanți, spuneți 33!

„Morții noștri, scumpii noștri morți, ne îndeamnă să luptăm, spre a nu lăsa ca jertfa lor să fi fost zadarnică. Ei au dat viața lor. Dar pentru ca viața aceasta să fie fructificată în viitor, e așteptată munca noastră”.

Vasile Pârvan, *Memoriale, Cultura Națională, București, 1923.*

„Cine nu ia în considerare trecutul, n-are nevoie nici de viitor. Trăiește exclusiv, în prezent. Prezentul ca un timp orb(itor)...”

Gheorghe Grigurcu, *Jurnal, Eikon, 2014.*

Nu mai avem nevoie de trecut? Nu ni-l apărăm? Nu vrem să ni-l apărăm? Atacul la marile p e r s o n a l i t ă ț i modelatoare, la marile repere înseamnă tot atâtea atacuri la substanța noastră etnică. Vrem să-l reabilităm pe Ceaușescu cu „ctitoriile” lui, îl plângem cu lacrimi de lemn, în limbă de lemn, dar Mircea Vulcănescu,

martirul, rămâne sub sentința „criminal de război”; Valeriu Gafencu, „sfântul închisorilor”, care i-a salvat vița pastorului Wurmbrandt cu prețul vieții lui, nu-i canonizat. Nici Arsenie Boca. Bustul lui Corneliu Coposu din curtea primului sediu al PNȚCD-ului ieșean a dispărut: clădire retrocedată. Ion Gavrilă Ogoranu era, în 2000, tot condamnat la moarte, din care cauză i-a fost respins un împrumut bancar. Paul Goma, azilant politic în Franța din decembrie '77, continuă să fie și acum azilant politic, iar torționarul său, Constantin Istrate, a murit nederanjat în pătuțul din comuna Peciu Nou, la 88 de ani.

De ani răi încoace, asistăm la slăbirea conștiinței etnice. Insistent, intens, continuu. În *Raportul* final, greutatea n-a căzut, cum ar fi fost firesc, pe asini de deținători politici din crudul, cumplitul, sălbaticul obsedant deceniu, ci pe demagogia cântăreților de curte ceaușistă. De ce? Pentru că ar fi corectă politiceste poziția contra acelui sentiment al patriei, *neasemuit* pentru Mircea Eliade, dar considerat de „recenti” învechit, perimat, obsolet (tautologii, dar le las așa), de disprețuit?

Vă mai amintiți de istoricul Sorin Mitu și de „miturile” lui schimbând accentele de interes, în manualul școlar, pe buzele senzuale ale lui Decebal ori Traian, că nu mai știu care? S-a ajuns la patul fierbinte al voievozilor. Ștefan cel Mare a fost declarat, după o cercetare îndelungată pesemne, cel mai desfrânat voievod român. Vasile Lupu? Un desfrânat și el. Faptele de rușine ale domnitorilor sunt minuțios comentate: Ștefăniță Vodă, bisexual, ar fi fost maestru în „curvii”; Radu cel Frumos – concubinul sultanului Mahomed al II-lea; Petru Rareș? Pom înflorit pe-afară, lac împuțit pe dinăuntru. Spusele unui cronicar din tabăra adversă (Miron Costin despre Vasile Lupu; Dimitrie Cantemir despre Petru Rareș) sunt des citate, fără precizările necesare. Și nu mă interesează, din opera lui Cantemir, pasajul mult pus în valoare că sultanul Ibrahim a cerut să i se confecționeze din aur un vagin de vacă, folosit la fel ca pantoful Cenușăresei, spre a-și găsi aleasa potrivită.

Istorici de ultimă oră contabilizează nebunii, beții, legături bolnăvicioase. Istorie la TV? Iată o temă discutată: în 1716, Mavrocordat avea douăzeci de țititoare. Câtă precizie! Ce contează Unirea (mult controversată, de la 1600), când Mihai s-a iubit și cu Stanca (soție) și cu Velica, și cu Zamfira, și cu Maria Christiana... Pomelnicul se lărgește cu Tudora din Târgșor, care i-a dăruit-o pe Marula ș.a.m.d.

O descoperire din Arhivele Naționale Iași? Carnețelul lui Kogălniceanu despre isprăvi eroticești „prin bordeluri, la braț cu Cuza”. Când nu-i declarat antisemit, acest mare bărbat politic al României e declarat imoral: ar fi avut 700 de amante, pe numărate bob cu bob.

Așa vă place istoria? Mie, una, nu. Joaca de-a istoria e păguboasă, ca și ideea că ar fi cea mai frumoasă poveste, adică ficțiune. Vorba etnosofului: „frumoasă poveste, mare minciună!”

Ion Cristoiu, tot pe micul ecran, vrea *exclusiv* (cuvântul îi aparține) o istorie alcătuită din eșecuri, înfrângeri, insuccese pe câmpul de bătălie. Ce Posada, ce Baia, ce Mărășești? Turtucaia și Stalingrad, coșmarul de la Cotu Donului, asta ne-ar caracteriza, pe noi, românii.

Ar mai fi de scris și o istorie a comploturilor, a înjunghierilor și decapitărilor între frați; a trădărilor și a ochilor scoși (f propoz, se aduce vorba în exces despre domnitorii cu handicap fizic: Petru Șchiopul, Bogdan cel orb, Iuga Ologul; despre cel mare, cel bun, cel viteaz, cât mai puțin). Trebuie musai știut (prin tabloide) că lui Iliș I, fiul lui Alexandru cel Bun, i-a scos ochii fratele său, care a fost ucis de Roman al doilea, fiul lui Iliș I. Tatăl lui Ștefan cel Mare, Bogdan al II-lea, a fost decapitat, la o nuntă din Reusenii – Suceava, de Petru Aron, frate vitreg, omorât tot prin decapitare de răzbușătorul Ștefan cel Mare.

Și-n tot acest timp, trecem cu buldozerul peste situri arheologice. S-a dus și parte din „Piscul Crăsani”, unde ar fi

fost cetatea regelui dac Dromichete. Cui să-i pese? Vasile Pârvan e mort.

În 2007, Stejărel Olaru spunea măhnit că în Transnistria un cimitir al soldaților români fusese nivelat și transformat în cimitir al soldaților sovietici: „Nici n-au fost exhumați”. Întreb: au protestat guvernanții? Spre rușinea autorităților noastre, nu s-au găsit bani pentru un cimitir al celor căzuți în războiul antisovietic. Au înjghebat unul rușii, la Volgograd, fost Stalingrad.

După părerea mea, nu numai nepăsarea autorităților (și-i mai mult decât evident acest dezinteres dacă se distruge încet casa Iuliu Maniu, dacă se scoate la licitație conacul Brătienilor de la Florica etc. etc.), dar e vinovată și propaganda anti-martiri, anti-eroi tragici, în care excelează fiii agenților de bolșevizare a țării. Și propaganda prinde, de vreme ce mulți douămiiști declară: nu mai servim istorioare despre eroi, slavă și morminte.

Pe timpuri, sper apuse (deși baba Vanga prognozează revenirea comunismului în forță, la 2076, că lumea va fi din nou condusă de comuniști), această opoziție față de interesul etnic s-a numit internaționalism proletar. De la *tanc* la *think thank* nu-i, uneori, decât un pas.

Ni se scurtează memoria istorică, se ironizează istoria noastră tragică, sentimentul soartei potrivnice, al nedreptăților tratatelor etc. Doar Stalin spunea că „tratatele sunt semnate pentru a fi încălcate”. Destui condeieri (chef Cioflâncă e unul) ne învață cum să rădem de „obsesiile naționale”. Și-i umflă răsul când aud de conștiință etnică, conform politicii corectitudinii ideologice. Ce dacă vom scrie Europa cu subtitlarea arabă? E-n trend, ni-l-a arătat Angela Merkel. Dispare în UE tradiția noastră? Dacă-i mică, să piară, nu-i nici o pagubă, doar suntem o „țară de rang inferior”.

Am ajuns iarăși la *ideologic*? Petru Ursache crede că da: „când istoria cade în politic”, se produce abaterea, devierea de la adevăr. În liceu, a fost forțat să învețe după *Manual unic de istorie a RPR*, de Mihai Roller (zis și Controller), scos în 1947. Și a durat mult până ce s-a mai spart *gheața ideologică* rolleristă. Acuzat de C. Daicovicu, A. Oțetea și Barbu Cămpina de „orientare antinațională” și plagiat (în memoriul către Dej), prietenul lui Leonte Răutu, Roller (zis și Rolea) a ieșit greu din scenă. Petru Ursache, martor la impunerea falsului în istorie, în interviul luat de Alexandru Ovidiu Vintilă în „Bucovina literară”, nr. 7-8, din iulie-august 2012, povestește:

„Începutul se datorează lui Mihai Roller, cu «istoria» sa. Lansarea volumului la Iași s-a făcut în forță, în aula Bibliotecii de la Fundație (Ferdinand, nota mea, Magda U.): asistență aleasă după criteriile politice, iar clădirea – înconjurată de armată. Osipov (de la care dețin informația), fost luptător pe frontul din răsărit, aflat atunci în sală, s-a ridicat și a spus câteva fraze în dezacord. Imediat poliției au sărit pe el (era student la Facultatea de Istorie), punându-i cătușe și ducându-l direct la închisoarea Galata. Mișcarea strategică era bine calculată: dacă la o primă lansare se proceda cu precauție iar la nevoie în forță, era de așteptat ca următoarele ediții să se desfășoare în condiții mai potolite, fără incidente. Cu timpul, spiritul începe să lăncezească, interesul pentru adevăr scade, în schimb minciuna devine și mai activă. Tocmai de aceea se cuvine și *trebuie* spus corect și documentat *ce și cum* a fost, ce s-a întâmplat în deceniile postbelice, filă cu filă, prin instituții abilitate și personalități competente, repetat și sistematic, nu la întâmplare, amatoristic”.

Adaos: postsocialist, fostul deținut politic Osipov (i-am văzut urmele lanțurilor intrate-n carne) a vrut să ridice, pe proprietatea sa din str. Dumbrava Roșie, o capelă în memoria sfinților și martirilor închisorilor. Moștenitorii n-au mai dorit-o. Au dărâmat ce se construise și au ridicat vilă făloasă.

Istoria e memorie? Da, dar a cui? A lui Roller sau a lui Gh. I. Brătianu? A lui Pârvan, a lui Iorga, a Giureștilor sau a politrucilor ceaușisti? A lui Ioan Aurel Pop sau a lui Mihai Răzvan Ungureanu? În 2005, ministrul nostru de externe i-a sugerat ambasadorului României în Federația Rusă să nu continue discuția despre tezaur. Răspunde M.R.U. la întrebarea de ce?

Crimele abominabile nu s-au prescris, dar nu se dorește reluarea necesarului proces al comunismului. Elita românească a fost torturată și decimată; după procese truate, s-a executat un masacru drăcesc. Lideri ai partidelor istorice, generali de armată, oameni ai Bisericii, funcționari superiori, filosofi, scriitori, ziariști au devenit „criminali de război”. Au căzut, din *prima linie de sacrificiu*, Mircea Vulcănescu (în august '44, rezerva de stat era de 49 de vagoane de aur), Iuliu Maniu, Gh.I. Brătianu, Daniil Sandu Tudor, Anton Golopenția... Au fost zvârliți după gratii și n-au mai ieșit. Un exemplu din *Basarabia necunoscută* de Iurie Colesnic? Sociologul Petru V. Ștefănuță,

din școala Dimitrie Gusti, a fost condamnat de un tribunal bolșeo-comunist, trimis într-un lagăr din Republica Tătară, unde a sfârșit, în 1942. Capete de acuzare: agent al românismului și al imperialismului, fascist, antisemit.

S-a rezistat prin credință la martiriu. În memoriile intitulate *Aiud însângerat*, publicate de editura Conta în 2010 (ed. a 4-a, definitivă), Grigore Caraza a consemnat că la Aiud, între 1949 și 50, au murit de foame 625 de inși, care au fost duși în Râpa Robilor.

„Să nu uitați pentru ce am murit”, par a striga cei cu vocația eroismului și a sfințeniei, umiliți și acum prin liberticide lege 217/2015. Jurnalele de închisoare ale oamenilor împovărați cu ani de pușcărie doar pentru că istoria își ieșise din minți, așa cum scrie Petru Ursache comentând dialogul lui Adrian Alui Gheorghe cu părintele Iustin Pârveu, ar fi trebuit să stea la baza procesului comunismului, pentru descoperirea adevărului istoric. Jurnale și scrieri memorialistice, semnate de Ioan Ianolide, Dumitru Bacu, Nicolae Mărgineanu, Nistor Chioreanu, Grigore Dumitrescu, Marcel Petrișor, N. Steinhardt, Oana Orlea, Florin Constantin Pavlovici...

Nu ne-am săturat de gândire captivă, de învățământ ideologic dacă permitem să ni se rescrie trecutul, dar și viitorul? De unde să extragem sensul existenței, dacă nu din jertfa înaintașilor? Crede și nu cerceta? Ba nu. Avem voie să credem și să cercetăm. Cine spunea despre istorie că se scrie pe tăcerea morților? N-aș mai vrea să fie așa.

Apud *adevărul.ro-24 dec.2015*, scriitorul și profesorul de istorie din Focșani, Florinel Agafiței, a trimis la Ministerul Educației un protest privind propunerea ca disciplinei Istorie să i se consacre o oră pe săptămână pentru clasele V-VIII. Are dreptate: asta înseamnă „început de etnocid cultural în România contemporană. Măsuri ce se vor a fi luate împotriva poporului român, pe care nici regimul lui Ceaușescu nu le-a luat”. Cească a încercat un etnocid biologic prin cei trei F – foame, frig, frică; acum se urmărește prin astfel de măsuri (nesăbuite sau cu sistemă?) distrugerea identității etnice.

„Acțiunea «coliva», cum numește F. Agafiței sistemul educațional, îi vrea pe elevi neinformați. Să scoți din școală limba latină, să nu mai știi de Școala Ardeleană și de lupta pentru afirmarea latinității (ca să ne declarăm „slavi romanizați”) este mai mult decât o crimă, este o greșală, cum spunea francezul acela teribil. Jertfa lui Șincai, cu desaga-n spate, trăind *Chronicile Românilor* (prima ediție, Buda, 1808) a intrat în neștiință. Cenzorul austriac scrisese pe marginea manuscrisului: *opus igne, auctor patibula dignus* (opera în foc, autorul merită spânzurat). Noii cenzori, care mizează pe amnezie, dar și pe atonie, pe inerție etică, îl elimină din cartea de română.

Ce dacă profesorii de istorie au semnat Memorandumul de la Neamț (10-12 sept.2015), ca istoria să se facă la clasele V-XII, timp de 2-3 ore și să se respecte cronologia, că de-aia e istorie? Brambureala asta cronologică îi va face pe elevi să creadă că Tatulici e descăleătorul și că Andreea Esca e Ana Ipătescu. Tov. Brucan, mâna grea a „Scânteii”, o să le apară ca profetul neamului, un soi de Moise, că tot ne-a prevestit gura lui grea răul de 20 de ani.

E de datorita noastră civică să le repetăm tinerilor că avem personalități morale exemplare. Soluția nu-i tăcerea (lui Iohannis). E necesar să constituim o Ligă, *Liga contra tăcerii*, după modelul Demetru (Dem.) I. Dobrescu, al 51-lea primar general al Capitalei (1930-34). Dacă ne-am cunoaște istoria, n-am putea fi atât de ușor manipulați. Autocunoașterea etnică e necesară ca aerul. Dacă ne menținem identitatea, existăm. Dacă nu, nu.

Mi-a fost dat, nu demult, să-l aud pe un cântăreț de muzică ușoară, exprimându-și dorința: „aș vrea niște gulaguri, niște tabere”. Asta știe el despre GULAG, că-i o tabără pentru chitariști? Nu s-a cântat, cu foc, după '89, „țara te vrea prost”? Mai exact, neinformați privind adevărata noastră istorie tragică: rezistența anticomunistă din munți, experimentul Pitești, Canalul, revolta de la Brașov...

O să-i dau băiatului un exemplu (din miile posibile) de Gulag. Aflat în fruntea Grupului de cavalerie 25, de la Rădăuți, Ion Tobă a salvat Putna de Armata Roșie, în 1940, după ultimatum. „Vecina și prietena” voise ca Putna să intre în componența URSS. Și Ion Tobă a fost trimis, în 1948, după un proces-marionetă, în Siberia, vreme de 16 ani.

Cât despre „politicul deșănțat demotocritic românesc”, așa cum îl numește antropologul Bogdan-Călin Georgescu, autor

Magda URSACHE

Iași, decembrie 2015

(Continuare în pag. 18)

Poezie

Nevermore

nucul
și masa
și banca
sunt tot acolo

cu ramurile ceva mai răsfirate,
nucul
ceva mai scorjotă,
masa
cu-o stinghie ruptă,
banca

tu desenezi un curcubeu fără roșu
și ștergi de pe hartă Peninsula Iberică

eu desenez un curcubeu violet
și soarele mort
pe Costa del Sol

... și corbul zice: Nevermore!

Cântec despre visători

Sunt omul care depistează visătorii
iremediabili
după cum merg pe stradă, cu frunze în păr și pe umeri
după cum culeg biletele de tramvai de pe jos și scriu pe ele
după cum urcă în susul apei
după lipsa de simț practic: în loc să-i pună în mână,
cerșetorului, un ban sau un covrig, îi dau o floare
după cum stau cu orele în fața unui afiș pe care scrie
„travel agency”
după cum plutesc băncile când se așază pe ele
după tălpile lor, care nu lasă urme când se topește asfaltul
după norii frazezi din jurul capului
după roiurile de fluturi care-și iau zborul din ei
după cântecele care se desprind din orologiile orașului la
trecerea lor

sunt puțini, dar eu știu să-i descopăr oriunde, în gări, în
porturi, în taverna, sub sălcii și pe poduri
(trecătorii se izbesc de ei, îi înjură, duc un deget la
tâmplă, semnul care indică nebunia, cei încă
nesălbăticiți se mulțumesc să rădă)
îi recunosc imediat, după cum li se mișcă degetele pe
clapele unui pian nevăzut
după dansul care le zvâcnește sub piele
după tandrețea cu care îi înfășoară ploile și iedera
după adierea cu miros de izmă creată care le-anunță apropierea
după cum înnoată în ei-înșiși
după cum se topește zăpada în jurul lor și crește iarba
după cum vin copiii la ei, îi iau de mână și-i trag în joc
după cum se gudură câinii

am să exercit această meserie până când un altul, la
rândul lui, mă va găsi...

Pentru că te iubesc

mi-am tăiat unghiile,
mi-am pilit dinții, atât cât trebuie
ca să nu mai ajungă la os,
mi-am tăiat părul -

să nu mai am ce pieptăna
pe lună plină,
cu mișcări lungi și lente
ca după moarte

pentru că unul din noi va pleca
primul
și nu știm
la ce etaj vom locui fiecare,
nici cu cine

poate vom merge pe străzi paralele
poate ne vom vedea de la distanță
poate ne va fi suficient Dumnezeu

poate...

Planetă și trandafir

planeta noastră
nedescoperită...
noi doi
și Micul Prinț
cu vulpea lui și floarea
și câteodată, vântul
sprintar și tandru, jucăuș...

pe planeta noastră
cuvintele
n-au umbră
sunt doar culoare
pură
și soare-n miez de noapte
izvor
și oglindire-mbrățișarea...

pe planeta noastră
e-o singură cărare:
unul spre altul...
sărbătoare!
nu știm nimic
despre clepsidre
dar totul
despre lăstuni și ciocârlii...

nu știm nimic
despre nisip și pietre
nici despre mările sărate
sau morile de timp
dar totul
despre trandafirul
care ne bate-n zori la ușă...

zodia singurătății e racul

fiecare cuvânt, când pleacă,
lasă în locul lui un geamăt
înlocuit, la rândul-i, când se stinge,
de o black hole
în care cade
ziua de ieri, abia mai respirând

tu privești pe-o fereastră,
eu pe alta
tu te vezi pe tine,
eu te văd pe tine
e indecent să mai vorbim
despre-Atlantide
și meridianele ucise-n floare,
despre târziu
și anotimpuri vraiste...

literele
se calcă-n picioare,
grădina
e-n paragină,
la junghetura dintre zi și noapte
rugina se întinde
și într-o parte și într-alta,
echidistantă și indiferentă...

celulele se înmulțesc necontrolat
și jumătatea
de metru dintre noi
devine metastază...

Ora fragedă a zilei

5.30 dimineața, ora fragedă a zilei, nehotărârea noastră
cea de toate zilele,

pendule oscilând între contrarii,
ora fragedă când iarba lăcrimează pentru cei din care
crește

nicio mișcare-n furnicar, nici zumzetul în stupi,
doar un abur ușor și mirosul suav al cafelei peste orașul
care acum se trezește precum o copilă
fragilă, ușor de supus și de frânt,
cu vinișoare albastre pulsându-i în tâmpile,
prin care trece un sânge încă nepoluat

5.30 dimineața, ora fragedă a zilei,
înaintea ca o corabie amețită
de apă, sare și nisip
pânzele mele sunt albe, pânzele mele flutură
triumfătoare,
înaintea ca o corabie tânără nepăsătoare
de porturile aflate mereu în urma mea,
cu epavele și cu naufragații lor cu tot,
înținși pe țarm, aliniați, nemișcați, cu pleoapele trase
peste ultimul strigăt
nu-i întreabă nimeni dacă-au ajuns în locurile verzi
nu-i întreabă nimeni dacă acum sunt ușori, azurii și-mpăcați

locurile cu verdețură sunt aici, suspinul și înfrigurarea sunt aici,
carnivorele glorioase sunt aici, frumusețea sfâșietoare
aici
aici e rana, vinul și untdelemnul tot aici,
aici sărutul care mușcă, aici trădarea,
zbaterea, geamătul,
omul, pământul, universul...

străzile vin spre mine alergând, drumuri albastre fără pulbere
se-aprind lumini, siluete moi alunecă prin spatele perdelelor
eu înaintea spintecând tot ce îmi iese în cale,
aerul, depărtarea, pe mine, pe tine
sunt corabia beată a lui Rimbaud, acum lansată,
șampania încă se scurge pe coapsele mele
brun-aurii ca cedrul de Liban
cine spune că Rimbaud e mort?
cine spune că e moartă
partea sălbatică din noi,
dezmățul fericit
de sunete, mirosuri și culori,
la cinci și jumătate dimineața...

Mingea

Seamănă cu-o mărtoagă jigărită și flămândă.
Când treci prin târg și vezi
atâtea mingi
viu colorate, lucioase, zâmbărețe,
ai cam vrea să o arunci...
dar parcă o sfoară te trage înapoi
și o mai lași
acolo, în colțul ei întunecos.

Când vine cineva o zvârli sub pat.
Mingea oftează, dar atât de încet,
că nu se-aude...

Ați îmbătrânit împreună
și nu-ți place să-ți amintești.
Te mai străbate câteodată
un val ușor de duioșie...
O treci dintr-o mână-ntr-alta,
faci câteva pase...
Mingea tresaltă
și capătă un pic de culoare...

Aveai părul creț, ochii albaștri
și două mere în obraji.
Rădeați amândoi, vă jucați
și-ntotdeauna mingea
se rostogolea înapoi la tine
și-ți sărea în brațe...

Îi spuneai că seamănă cu luna plină
și ca va fi mereu cea mai frumoasă
minge...

Era frumoasă, dar cam prostuță,
te credea...

Acum ai vrea să o arunci,
dar știi tu bine
ce cui încins e amintirea...

Anca TANASE

Mircea Vulcănescu într-un dicționar de Humanitas

Motto : „Sustrasă vremii, binecuvântată/ E pomenirea omului curat./ Ea nu se veștejește niciodată./ Ba, dimpotrivă, crește ne-ncetat” (Pilde, 10,7 trad. E. Dorcescu)”.

Dintre multele tinichele prinse de cenzura comunistă scrierilor filozofice publicate în acea epocă de ocară, unele din ele mai zdrăngăne și azi. E suficient să răsfoim *Dicționarul operelor filozofice românești* coordonat de fostul șef al cenzurii în momentul de maximă incisivitate a acesteia (dosarul Noica a fost curățat de numele acestui șef al cenzurii la vremea arestării lui

Noica. Într-o dedicație pe vol. *Povestiri despre mo*, Noica îl DECONSPIRA pe Ianoși când scrie că a mai avut în mână cartea pentru care a fost bătut și a făcut 6 ani de temniță). După „sublimul” copertii pe care sunt menționate „111 lucrări fundamentale românești”, oricine ar putea crede că este vorba de o carte în care se promovează valorile filozofiei românești interzise până în 1990. Ei bine, datorită vigilantului cenzor cu „veche prestație științifică” – scopul publicării volumului nu este cel mai simplu lucru de aflat⁽¹⁾. Printre altele întrucât deformând conținutul operelor prezentate – fatalitate de care nu scapă nici o lucrare de popularizare a unor scrieri filozofice – cartea scoasă în 1997 la Humanitas mai are neșansa de a se distinge (cu foarte puține excepții) prin colaboratori inculți și incompetenți.

Din *Dicționar* nu ne-au mai reținut atenția contribuțiile autoarei de „poeme nerușinate” (Marta Petreu), interesată de opera filozofică a lui Nae Ionescu la care n-a avut nicio acces. De ele ne-am ocupat în volumul nostru *Metafizica lui Nae Ionescu* (Ed. Star Tipp, Slobozia, 2000, p.174-198) la capitolul intitulat „Editarea cursurilor lui Nae Ionescu”, publicat inițial în rev. „Asachi”, Piatra Neamț, Anul VIII, nr. 134, aprilie 2000. Acum am citit cele scrise de ea despre Mircea Vulcănescu. De bună seamă, a trebuit să trecem peste tonul strepezit al fostei profesoare de marxism și să ne împăcăm cu gândul că numai îngustimea părerilor ei putea stîrni prețuirea coordonatorului general al volumului, cu liceul său pe puncte „călit la focul slovei sovietice”. Nu vom reda cele înșirate în fișele scrise de ea, întrucât când nu parafrazează, folosește șabloane din perioada comunistă. Spre a vedea felul cum acționează gândirea după șabloane de acest tip, preferăm să amintim cam ce se vehicula „oficial” în comunism în legătură cu filozofia lui Mircea Vulcănescu (readusă timid în circuitul cultural la trei decenii după uciderea filozofului în închisoarea din Aiud).

Până în 1983, când s-a republicat *Dimensiunea românească a existenței*, Vulcănescu fusese cu totul exclus din filozofia românească, ca și Nae Ionescu, de care Alexandru Paleologu spusese că a fost unul din cei mai inteligenți oameni din Europa. Adevărata secetă impusă cu de-a sila în domeniul filozofiei nu putea fi sesizată însă decât de cei care apucaseră să trăiască într-un climat cu adevărat cultural. „Tineretea nu este totdeauna un avantaj – spunea în 1994 Alexandru Paleologu. Pentru un român faptul de a se fi născut imediat după primul război mondial /.../ înseamnă a fi trăit ca adult într-o Românie europeană, într-o Românie liberală, într-o Românie capabilă să-și asigure, politic și economic, locul în rîndul țărilor civilizate” (*Interlocuțiuni*, 1997). Seceta culturală din vremea comunismului putea fi trecută cu vederea de un filozof precum Constantin Noica preocupat să-și scrie propria operă. „E un ceas fericit pentru cultură” constata Noica după succesul cărților sale și după succesul cătorva „restituiți” de interbelici precum Lucian Blaga, Mircea Eliade, Vasile Pârvan, Petru Comarnescu, Traian Herseni, C. Antoniadă, P.P. Negulescu, Mircea Florian etc. Probabil același lucru l-ar fi spus Noica și când, în domiciliul obligatoriu, scria cu febrilitate „Anti-Goethe” și îl îndruma spre filozofie pe Alexandru Paleologu, înainte de a fi ambii întemnițați fără vină. Începutul „reconsiderărilor” unor valori interzise până atunci l-a făcut chiar să creadă în 1976 că „marxismul îngăduie azi foarte, foarte multă cultură”. De aici și febrilitatea, pe cât de înduioșătoare, pe atît de deplasată, care-l apucase la un moment dat pe filozoful de la Păltiniș de a căuta cu lumânarea în cuprinsul țării o duzină-două de tineri cărora, sprijinit de oficialitățile comuniste, să le poată preda ștafeta culturală. Câci privind în jurul său nu prea văzuse cui să o cedeze. În 1981 era înregistrată precizarea lui Noica adevărată după 1990: „În altă lume, Andrei (Pleșu) ar fi sfîrșit poate în seducția vieții publice” (*Jurnalul de la Păltiniș*, 1983, p. 206). Constantin Noica era atît de obsedat de gândul că nu are cui preda ștafeta

culturală, încât ajunsese să-și imagineze că ștafeta ar putea fi socotită ca predată chiar și atunci când Liiceanu ar ține în mână Kantul din biblioteca lui Mircea Vulcănescu (op. cit., p. 227). Fluidul magic de care au fost impregnate cărțile odinioară studiate cu mintea sa strălucită de filozoful Vulcănescu ar trece de la mînă la capul fericitului ce l-ar cita astfel pe Immanuel Kant, înlesnindu-i înțelegerea⁽²⁾. Lăsînd gluma de-o parte, ar fi de semnalat simbul de adevăr pe care-l cuprinde situația, desigur cam ruptă de realitate, imaginată de Noica în legătură cu șansa înțelegerii gândirii lui Kant. Într-adevăr, una din premisele (și nu cea mai puțin importantă) pentru deplina reușită în plan cultural a doctorului Sergiu Al-George, faimosul discipol al lui Mircea Eliade, a fost aceea că, prin Noica, la Sergiu Al-George⁽³⁾ a ajuns biblioteca de indianistică a „celui mai mare filozof al religiilor din secolul XX”. Oficialitățile comuniste au știut bine ce pericol latent se află ascuns în bibliotecă. De unde și arderea cărților, sau distrugerea lor sistematică prin aruncarea clăie peste grămadă în subsoluri umede, corelată cu difuzarea masivă a noilor scrieri de care sunt umplute și azi, până la refuz, toate bibliotecile publice.

Fără să ia în seamă că însuși „materialismul” ilustrează o gândire vulgar-dogmatică și prin aceasta ruptă de realitate, deci idealistă, teroarea ideologică împiedica să apară scrieri filozofice sub pretextul că ar fi fost „idealiste”. Dacă totuși cu chiu cu vai mai apărea ceva, era fie o „selecție” bine cenzurată, numită „antologie”, fie o traducere meșteșugită după ideologia vremurilor. Exemplul retraducerii (ades din perspectivă materialistă) a dialogurilor platonice, deja excepțional de bine traduse și comentate în interbelic, este mai mult decât grăitor (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *În labirintul răsfrângerilor. Nae Ionescu prin discipolii săi: Petre Țuțea, Emil Cioran, Constantin Noica, Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Vasile Băncilă*, Ed. Star Tipp, Slobozia, 2000, p. 88-92), ca și larma ce s-a făcut în jurul noilor traduceri. Tactica retraducerii cu surle și tobe a fost reluată în post-comunism după apariția *Septuagintei* lui Anania, devenită în 2001 „ediție jubiliară a Sfântului Sinod”.

În comunism, chiar atunci când se mai scotea la lumină câte ceva din comorile Școlii trăiriste inițiate de Nae Ionescu, profesorii de materialism, posesori de diplome de filozofi, aveau grijă să lămurească cititorul cum trebuie să fie înțeleasă gândirea lui Mircea Vulcănescu. Să nu-i scape cumva cititorului (comunist?), din nici o scriere filozofică, și, bine-înțeles, nici din lucrarea lui Mircea Vulcănescu retipărită în 1983, „substratul intereselor de clasă” (cf. Dumitru Ghișe, *O deschidere de drum*, în rev. „Caiete Critice”, nr. 1-2/1983, p. 188-189.), să distingă „ideile, de la cele materialiste până la cele idealiste, de la cele istorice până la cele ale unei metafizici supra-istorice, de la cele cumpănite, raționaliste, până la cele de factură ortodoxistă, mistic-iraționalistă” (Ibid.). Să se bucure când sesizează „unghiul științific” și să se întristeze observându-l pe cel „antiștiințific” (ibidem). Să nu sară peste „liniile mari de mișcare ale reflexiei lui Mircea Vulcănescu”, linii care n-ar depăși „limitele proprii gândirii speculative, de tip idealist, tincturată pe alocuri cu accente mistice, iraționaliste” (op.cit.).

„Viziunea istoricității” folosește drept calapod de gândire culturalului preocupat de ceea ce el numește „limite teoretice” ale metodei vulcănesciene care s-ar dovedi „limitată” pentru că n-ar putea explica ceea ce nu și-a propus, respectiv „evoluția /... / într-o strânsă conexiune cu determinațiile socio-istorice” (D. Ghișe). Preluând modelul „strânsei conexiuni”, Marta Petreu (în *Dicționarul* coordonat de Ion Ianoși) se oprește la „caracterul arhaic al mentalității românești”, evidențiat de Mircea Vulcănescu din „limbajul popular, arhaic”, și scrie despre o așa-zisă „mentalitate thanatică normală în Europa până la sfîrșitul secolului al XVII-lea”. Apoi, supralicitând virtuțile explicative ale șablonului „perspectivei istorice” și al „condiționării omului de situația istorică”, ea își dă cu părerea că „arhaica viziune mioritică despre moarte e mai degrabă un anacronism, decât o trăsătură a spiritualității naționale” (op. cit., p. 42).

Gabriel Liiceanu utilizează șablonul „perspectivei istorice” în mod diferit. Subjugat de un acut interes pentru temporal, pe de-o parte găsește că preocuparea cu filozofia și acel universalism al culturii profesat de Constantin Noica ar camufla o vinovată „fugă de istorie”. Pe de altă parte, înclinația filozofului de la Păltiniș către regăsirea tradiției, sau către ancorarea în imediatul limbii române îi par de-a dreptul „ridicole”. Mai mult încă, lui i se pare că descoperă aici „un handicap” transformat de Noica în argument de superioritate (*Jurnalul de la Păltiniș*, 1983, p. 231). De ce „handicap”? Nu se știe! În comentariile publicate în 1983 cu prilejul reeditării în rev. „Caiete Critice” a *Dimensiunii românești...*, se mai găsesc unele șabloane de gândire ce

reapar în rândurile scrise în post-comunism de Dan C. Mihăilescu despre „supremația virtualului” proclamată de Mircea Vulcănescu, care ar fi „vecină” cu „seninătatea cinic-optimistă a lui Noica” (D. C. Mihăilescu, *Supremația virtualului*, în „L.A.& I.”, 13 ian. 1992) și stilul abordării temei specificului național, fiind tras pe calapod, seamănă impresionant de bine la autorii comuniști suferind de complexul „cortinei de fier” pe care românii nu aveau cum să-l dobîndească în perioada interbelică. Iar cei care apucaseră acele vremi nu aveau cum să-l mai capete. „A fi european, constata pe bună dreptate Alexandru Paleologu, înseamnă a nu avea complexe provinciale” (op.cit.). Interbelicilor nu li se părea că ar „cobori” până într-atît în regional” (*Jurnalul de la Păltiniș*), încât să citească sau să scrie despre specificul național american (Petru Comarnescu), francez, românesc sau german.

Mircea Vulcănescu notează că cercetarea sa „se așează pe terenul preocupărilor de tipologie a culturii, alături de alte studii, mai mult sau mai puțin reușite, de același fel: de pildă acel strălucit: *Nationale im Denken Frankreich* a lui Scheler”. De aici reiese limpede că Vulcănescu nu a scris despre felul particular în care românii își pun problema existenței dintr-un impuls de a „exalta specificul național și a elimina – ca străine și impure – influențele culturale de tip vestic”, cum s-a exprimat un fals discipol (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Himera „Școlii de la Păltiniș” ironizată de Noica*) în legătură cu lucrările scrise de Constantin Noica după însușirea „lecției” lui Vulcănescu (*Jurnalul de la Păltiniș*, Ed. Cartea Românească, 1983, p. 231). După editarea filozofului Mircea Vulcănescu în post-comunism, un culturnic cu diplomă de filozof observând că mult mai mulți scriitori români – nu numai cei enumerați de Mircea Vulcănescu în *Dimensiunea românească a existenței* – „au forat în jurul sau în centrul” temei specificului național –, se ostenește a completa lista cu nume precum Hasdeu, Măiorescu, Eminescu, Iorga, Nae Ionescu, Mircea Eliade, Constantin Noica, Nichifor Crainic, Petru Comarnescu, Mihai Ralea și Camil Petrescu („Vulcănescu despre omul românesc”, în rev. „România literară”, 13-20 mai 1992). Ca să arate că a citit și el volumul *Dimensiunea românească a existenței*, apărut în decembrie 1991, criticul Dan C. Mihăilescu a considerat că este de datoria lui să critice „supremația virtualului” și „căderea în timp”, fără a fi capabil să înțeleagă ce-i cu ele. Confuz în esență, dar limpede în intenție, folosind o frazeologie goală, criticul fost-comunist asociază ideile naeionesciene și vulcănesciene pe care nu le-a înțeles cu „retragerea în arheologie a lui Pârvan”, cu „Mureșanu-l eminescian”, ori cu „funest-feericul și de-o fi să mor al Mioriței” (v. „Cotidianul”, Suplimentul „Litere, Arte, Idei”, 13 ianuarie 1992).

Oricine își poate închipui surprinderea lui Emil Cioran, căruia Mircea Vulcănescu îi dedicase în 1944 *Dimensiunea românească a existenței*, primind prin anii șaptezeci de la Constantin Noica *Sentimentul românesc al ființei*, în care cenzura comunistă nu-i permiseese autorului să treacă nicăieri numele lui Mircea Vulcănescu, deși chiar titlul trimetea la lucrarea vulcănesciană. Ca efect al unei asemenea surprize, și nu din „oboseala” pe care i-ar fi pricinuit-o „naționalismele veacului” (*Jurnalul de la Păltiniș*, p. 232), i-a scris Emil Cioran lui Noica să-i mulțumească pentru... *Sentimentul paraguaian al ființei*, atrăgând astfel atenția că „existența” e una, iar „ființa” e alta, și că față de ființă (în sens de Ființă Supremă) **sentimentul** oricărui om de pe mapamond este același.

Approape fără excepție, cei care au scris în comunism (și după dec. 1989) despre *Dimensiunea românească...* au reproduș cu sârg lista de personalități din cultura română care s-au preocupat de profilul spiritual al poporului român, listă oferită de Mircea Vulcănescu. Mai puțin laudabil este însă faptul că mai toți au „uitat” să evoce pasajul în care Mircea Vulcănescu lămurea cititorul că preocuparea pentru tipologia culturilor este o preocupare „vestică”, materializată prin diverse scrieri, din care, cum am văzut deja, el a citat lucrarea: *Nationale im Denken Frankreich* a unui autor destul de cunoscut în cultura europeană. Și, o ultimă remarcă: filozofia lui Mircea Vulcănescu nu avea cum să corespundă șabloanelor de gândire pe care profesorii de așa-zisă filozofie se străduiau în comunism să le impună. Pentru cititorul de azi, ne-au părut demne de semnalat însăși șabloanele, fiindcă ele sunt cele care mai zdrăngănesc ca niște tinichele pe unde au umblat foști culturnici.

Isabela VASILU-SCRABA

(Continuare în pag. 18)

Interviul Acoladei: RADU ULMEANU

„Timpul poeziei cam are de a face cu eternitatea”

Dragă Radu Ulmeanu, având în minte acel portret pe care l-am lăsat în seama ta, în urmă cu vreo cinci ani, portret în care priveai în oglindă, obârșia, anii de formare, mediul cultural al celebrei Universități Clujene, dar și cărțile care au „explodat” după 1989, aș propune să definești pragurile care ți-au marcat trecerea/

petrecerea prin viață. Te afli și acum, la început de an 2016, în fața unui prag. Treci acest prag senin? Lași în urmă poverile unor întâmplări dorite sau doar îndurate?

Da, Lucia, ai folosit foarte inspirată cuvântul „prag”. Dacă m-aș compara cu un curs de apă, aceste praguri marchează adevărate cataracte uneori, care au întrerupt cu brutalitate un flux ce trebuia să fie, pe cât se poate în existența unui om, firesc, natural, chiar dacă nu, neapărat, liniar. Or existența mea a fost marcată, în unele rânduri, de adevărate cataclisme, de natură exterioară sau interioară, de la caz la caz. Fapt reflectat și de poezia mea, care a fost etichetată, mai ales în regimul comunist când percepția critică făcea alergie la așa ceva, drept având, ca tematică, elemente „catastrofice”. Banale exemple ar putea fi cele două exmatriculări de la facultate ce mi-au fost aplicate, cu mână de fier proletcult pe atunci, de decanul Mircea Zăciu, care în anii '63, '64 îl mai caracteriza pe Blaga drept un poet reacționar. Nimic nou sub soare, același tratament îl aplicase cu un an înainte lui Ion Alexandru. Aceste exemple țin însă de planul exterior. Cele interioare erau legate strict de evoluția conștiinței și personalității, deși, probabil, influențate într-o anumită măsură de planul exterior. A fost mereu, în cazul meu, o evoluție în salturi, de la o etapă la alta, izbucnirile poetice aducându-mi, la distanțe de ani de zile, alte „schimbări la față”, luându-mă prin surprindere. Am venit student la „Filologia” clujeană în toamna anului 1963, „prizărit, rușinos și fricos și de umbra mea”, cu o destul de precară pregătire poetică, reducându-se la trei faruri călăuzitoare, Eminescu, Bacovia, Labiș. A urmat însă o inițiere rapidă care n-a întârziat să-și arate efectele, ajungând în scurt timp un fel de stea locală, chiar dacă cele două reviste clujene de literatură nu se înghesuiau să mă publice, căci refuzam să mă las inspirat de „șantierul muncii socialiste”, unde avea să mă trimită curând prima exmatriculare zacistă, asta fiind o condiție *sine qua non* pentru reinmatricularea în anul întâi. M-a salvat doar intervenția de bun simț a rectorului de atunci al universității, Constantin Daicoviciu. A urmat apoi de căutări pentru o nouă expresie, pe care am găsit-o abia după patru ani, în 1968, în urma unei crize existențiale ce a depășit destul de greu „chemările” extincției, resimțite din plin la un moment dat. Acum, la 70 de ani, nu acuz vreo șoc special, pragul trecerii fiind unul lin, așa cum și luminile existenței terestre sunt mai estompe. Mă întreb însă înfiortat cum vor fi ale existenței următoare, în care cred cu toată ființa. Și, uneori, poate, le și întrezăresc.

Spuneam altădată că ai un cult al prietenilor, al prieteniei. Poezia nu rămâne în afara admirației, a exigenței, a căutărilor. În revista Acolada, în care trăiește parte bună a sufletului tău, revin figurile unor poeți de care ar trebui să ne aducem aminte. Nu aduc, desigur, argumentul pioșeniei, doar. Despre Labiș, de pildă, încă nu s-a spus adevărul întreg în legătură cu moartea lui tragică, așa cum accentuează un articol din toamna lui 2015. Poeții apar mereu la răscruce, mai ales în inima altor poeți. Despre cei pe care nu ar trebui să îi uităm aș vrea să vorbești acum, pentru că timpul poeziei intră parcă în ceață...

Intră și tu tocmai, pentru că timpul poeziei cam are de a face cu eternitatea. Să-l luăm în considerare pe Eminescu mai întâi, cel mai îndrituit la acest statut. O moarte tragică pe care contemporanii săi s-au înverșunat să o acopere cu zaoalele demenței și sifilisului, teză la care participă în mare măsură și percepția oficială de astăzi, chiar dacă acceptă în sfârșit, cu mare stinghereală, ideea înlăturării pistei luetice. Este însă în joc prestigiul unor somități, începând cu Titu Maiorescu, cel care a avut un rol în modernizarea literaturii românești a sfârșitului de secol al XIX-lea. În privința lui Eminescu însă a jucat rolul de canalie, fiind la originea celor două internări abuzive ale poetului, pe baza unui simplu bilețel al doamnei Slavici, în 1883 și 1889 și a maculării răvășitoare a figurii lui, una mesianică pentru cultura românească. Fatal, sistemele noastre politice nu suportă confruntarea cu marile spirite, și dacă Eminescu a fost victima secolului său, Labiș urma să fie victima secolului următor, când a deranjat, cutremurându-l din temelii, proletcultismul în floare al anilor 50, când Arghezi și Blaga, consacrați deja ca poeți mari, erau proscrisi, tolerați, unul ca mărunț slujbaş la o bibliotecă din Cluj, celălalt, pur și simplu, șomer. Atenă la destinul acestora, Nichita Stănescu a ales calea unui compromis, onorabil totuși, închizând cu o existență exemplară, deși pe alte coordonate, marea poezie a sfârșitului de mileniu. Noi avem în față aceste exemple ilustre

și întrebarea care se pune este ce facem cu ele, ce anume avem de învățat și de dus mai departe. Răspunsurile sunt personale, de fiecare dată...

Un prag a fost, pentru toți, anul 1989. Care au fost idealurile, iluziile, salturile în bine? Despre asperitățile, durerile, zonele ticăloșite ale realității românești, vorbești în fiecare editorial. Poate uneori cu prea multă duritate. Să reluăm firul și să facem un inventar al celor întâmplate în istoria recentă a celor peste 26 de ani?

Ce rost ar avea? Știe toată lumea ce-a fost după '89. Jaful total și nu doar subminarea, ci ruina intenționată, totală, a economiei naționale, continuarea cu obstinție a pervertirii simțului moral și național, căci azi e o rușine să fii patriot sau naționalist, după ce aceste coordonate fundamentale pentru existența unui popor au fost compromise pentru mult timp de securiști ca Vadim Tudor și Gheorghe Funar. Nu se putea batjocuri mai mare decât opera acestuia la Cluj, și de vopsi în tricolor nu numai băncile unde lumea își depune pomețul pentru odihnă sau relaxare, ci și coșurile de gunoi, pentru a înlătura orice dubiu de bună credință. Ce să mai zicem de statuia *kitsch* a lui Avram Iancu, o caricatură stângace a marelui nostru erou național, pe care, în loc s-o dărâme și distrugă pentru a o face uitată cât mai rapid, edilii orașului „napocan” (odios nume, de asemenea, ce i-a fost adăugat de Ceaușescu în perioada lui de glorie) se încăpățânează să o păstreze în fața Teatrului Național. Singura performanță a noastră a fost ca, profitând de noua democrație, cu totul originală, într-adevăr, să alegem mereu cea mai proastă ofertă. Pe Ion Iliescu și FSN-ul în 1990, 1992 și din nou în 2000, apoi pe Băsescu în 2004 și 2009, iar acum pe Iohannis, pe lângă care pălește parcă, definitiv, imaginea lui „Năstase patru case”! E adevărat că nu am avut decât oferta partidelor politice la îndemână, și acestea, în mare parte, creație a noii Securități, reșapate sub chipul mai european. Cică, al SRI, în care strălucesc tot cei dinaintea de '89, aleși pe sprânceană, urmați de noile cadre gen Florian Coldea, cocoloșit și promovat de Băsescu, el însuși creație malignă a vechii Securități. Îmi reproșezi duritatea editorialelor, dar mă întreb cum altfel poți trata realitățile mai sus enunțate ce au adus România la dezastrul de astăzi, pe care cele 5 milioane de români plecați în străinătate îl ilustrează în modul cel mai grăitor și care ne-au adus în situația de colonie a tuturor marilor puteri, apropiate sau îndepărtate din punct de vedere geografic. Corupția e generalizată de ani buni, iar loviturile pe care le dă DNA celor câțiva actanți în domeniu sunt dirijate, instrumentate și strict controlate de aceeași Securitate, căci nu degeaba s-a încetățenit celebra denumire de binom, cuprinzând la un loc ambele instituții, pentru a demonstra cine conduce cu adevărat țara. În prezent, ne mai confruntăm și cu prevederile aberante ale unei legi noi, cunoscută în general ca „antilegionară”, dar în fond profund antiromânească. La originea ei se află, culmea, proful de istorie Crin Antonescu și al său încă, pe atunci, PNL, având concursul „binevoitor” al cetățeanului român Alexandru Florian, spirit dogmatic, produs al ideologiei comuniste și conducând o instituție guvernamentală înființată de un alt „mândru de a fi român”, nepot de securist torționar, Victor Ponta. Instituția poartă numele unui impostor care pretinde a fi fost deținut în lagărul de la Auschwitz, deși nu are tatuat pe braț vreun număr de serie, obligatoriu pentru toți deținuții și care a fost denunțat de unul dintre adevărații deținuți ca impostor ce și-a însușit identitatea adevăratului deținut. Omul s-a dat de gol și cu ocazia vizitării Memorialului de la Sighet, unde a acuzat autoritățile românești pentru deportarea în temutul lagăr de concentrare nazist a evreilor din oraș, cu toate că orice copil știe că Sighetul și o mare parte a Ardealului fuseseră înglobate în statul maghiar, ca urmare a dictatului de la Viena. Un adevărat sighetean nu putea să nu știe acest lucru elementar. Legea respectivă își propune să scoată din circuitul valorilor naționale și ale culturii universale nume mari ale spiritualității românești, ajungând până la pretenția demențială că oricine poartă costumul național, nefiind țaran, ar fi legionar. Până acum, în ciuda uriașului val de proteste, niciun oficial român nu a schițat vreo reacție în favoarea modificării sau abrogării acestei legi aberante. Întrezevi tu cumva o rază de speranță pentru viitor? Eu nu.

Poți alege câteva modele, astăzi, dintre intelectualii de vază, dintre oamenii de cultură? Datorii sunt, cu siguranță. Ale celor cu putere, mai ales. Și momentele de impas se adună, se estompează, în loc să fie clarificate. Vocile autentice stau, de multe ori, în umbră. Cum se scrie cronică acestor ani, când revistele culturale, iau un exemplu doar, supraviețuiesc greu în societatea românească?

Aș avea toată bunăvoința să aleg asemenea modele, dar nu prea am de unde. Intelectualii, în mare parte, s-au compromis, unii, mai întâi grăbindu-se să sară în barca emanatului revoluției, Ion Iliescu, în privința căruia existau grave suspiciuni, de la bun început, că avea pe conștiință sângele nu numai al revoluționarilor și oamenilor de bună credință care au avut sau

nu de a face cu mișcarea revoluționară, dar și al cuplului de dictatori, victimele unei inscenări de proces pur stalinist, cărora a trebuit să li se închidă gura, pentru a nu dovedi adevăratele „idealuri neîntinate” ce-l mânuș pe el însuși în luptă, ca viitor „despot luminat”. Alți intelectuali „de marcă”, printre care și câțiva din prima categorie, s-au năpustit apoi în barca lui Traian Băsescu, dând un nou conținut și actualitate celebrului apel către lichele. În afara câtorva intelectuali autentici care se pronunță și acum cu temeritate în probleme privind funcționarea reală a sistemului postcomunist, categoria în ansamblu formează un grup amorf, preocupat de propria supraviețuire. Scriitori, artiști în diverse domenii, oameni de știință se încuie timorați în laboratoarele sau atelierile lor lăsând în seama altora dezbaterile esențiale. Un intelectual profund angajat mi s-a părut – și-l consider în continuare – domnul Gheorghe Grigurcu, pe care tocmai de-aceea l-am invitat de la bun început la conducerea Acoladei.

Ce speranțe ai, Radu Ulmeanu? Unde își găsește locul poezia în acest marasm al așteptărilor fără speranță?

Poezia și-a avut și își va avea totdeauna locul ei de neclintit. O metaforă dantescă îl intruchipează pe Poetul care înaintează în bezna cea mai profundă purtând pe umeri un felinar care însă luminează numai în spatele lui, pentru cei care îl urmează. Poetul cu Poezia sa – și nu întâmplător le scriu cu majusculă – sunt și trebuie să fie antemergătorii spiritualității umane. Avem în cultura românească exemplul eclatant al lui Eminescu, omul deplin al culturii române, cum îl numise Noica, de la care vom avea mereu ceva de învățat, sute de ani de acum înainte. De-aceea s-a încercat scoaterea lui pe tușă de un grup antinațional sau, în cel mai bun caz, neavând prea multe tangențe cu poporul din care membrii săi nu au provenit sau nu-l reprezintă și căruia i s-au alipit doar formal, atrăgându-și de partea lor alți ciraci care au pus totdeauna propriul lor interes în frunte. Au reușit să dea pentru ani de-acum înainte tonul și în literatura propriu-zisă – și știm cu toții că tonul face muzica, până la urmă. Ce muzică se revărsa acum asupra noastră de pe toate gardurile culturii? Una a bășcăliei generalizate cu privire mai ales la valorile naționale, la istoria noastră, la marile ei personalități. Ne pute tot ce miroase a patriotism, banul și sexul sunt monedă de schimb în politică, dar și în literatură...

Ca întotdeauna, avem astăzi poeți valoroși, ca să mă întorc cu mai mare aplicație la întrebarea ta, deși nu am văzut încă marelui poet care să dea tonul adevărat în poezie, așa cum făcuseră în secolele trecute Eminescu și Labiș. Da, Labiș, insist asupra lui, tocmai pentru că e acoperit acum de o nedreaptă uitare. În scurta și meteorică lui existență, căci a fost asasinat când abia implinise 21 de ani, a reușit să îngroape poezia scrisă după rețetele proletculte în fața cărora au succumbat sau au fost reduși la tăcere poeți mari ca Arghezi și Blaga. A apărut cu aceeași povară mesianică pe care o purtase și Eminescu, dar a fost sacrificat mult mai devreme, nu înainte ca poezia lui să-și fi făcut lucrarea în spiritele poezilor valoroși care l-au urmat, nemaiputând fi opriti de data aceasta. Fiecare din ei și-a mărturisit datorita de recunoștință față de antemergătorul jertfit precum căprioara din celebra lui poezie, „la ceas oprit de lege și de datini”. Nichita Stănescu, Ion Gheorghe – un nume tabu pentru critica literară de astăzi – Cezar Baltag, Ilie Constantin, Ana Blandiana, Ioan Alexandru și alții au preluat, toți aceștia, ștafeta poeziei de calitate. Precum precursorul, *buzduganul generației*, cum l-a numit un critic literar, toți au scris o literatură profund angajată, și nu în pseudovalorile clamate de propaganda partidului comunist, ci în acelea perene, de care nu au a se rușina nici astăzi.

Dacă ai vorbi astăzi despre o poezie sau literatură angajată ai stârni zămbete ironice, disprețuitoare. Prea puțini scriitori, și poeți în egală măsură, se angajează acum în ceva, sau în altceva decât munca la propria lor statuie. Cu sloganul să trăiți bine s-a câștigat, la urma urmei, un mandat prezidențial, așa încât de ce să ne mai mirăm. Chiar dacă, din contră, trăim din ce în ce mai rău, de la o zi la alta, de la un mandat prezidențial la altul și, în final, nu vom mai trăi nimic, dacă într-adevăr se apropie războiul pustiitor ce se anunță ca iminent.

Măcar în fața unor asemenea semnale ar trebui să stăm drepti, pe cât se poate, în bătaia vântului ce ne aduce norii negri ai unei istorii pe cale să se infăptuiască, printre altele și cu largul concurs al inconștienței sau indiferenței noastre de scriitori. Care scriitori, în chiar această calitate, am fi obligați să dăm primii semnalul de alarmă pentru cei care văd lucrurile mai puțin clar. Pentru oamenii de rând și în egală măsură pentru politicienii îmbuibăți care ne conduc, iresponsabili, doar spre propria lor prosperitate. Care se va prăbuși, odată cu viețile noastre, în zgomotul infernal al unor posibile crize, sau chiar al unei noi conflagrații mondiale.

Interviu de
Lucia NEGOIȚĂ

Așchii dintr-un jurnal de cititor

Cartea de aur

Când scriu de mână, am totdeauna grijă să „desenez” punctul cu un abia perceptibil gol în mijlocul lui; și asta din teama de explozie. Energia punctului trebuie eliberată cumva, moderat.

Cartea cu înțelepciune.
Toată înțelepciunea lumii s-a adunat în 7.000 de ani, zice

Teofil, s-a adunat cuvânt cu cuvânt într-o carte subțire cât o scoarță de brad. Cartea, spun unii, s-ar afla într-o peșteră din Munții Făgăraș, alții că e în Pustiul Sinai, dar unii jură că e ascunsă absolut la vedere într-o mică bibliotecă sătească dintr-o iurtă din Mongolia de Nord, iar ceilalți că e pierdută – dimpotrivă – într-o vastă bibliotecă națională din Europa de Sud-Est. Dar nici nu mai are vreo importanță, mai zice Teofil, un inger i-a arătat-o în vis azi-noapte, i-a deschis-o încet filă cu filă și toată înțelepciunea a curs din ea cuvânt cu cuvânt, literă cu literă, precum apa dintr-o cană de lut crăpată. Și s-a risipit pe pământ.

De necrezut, Baudelaire face pe socialist-comunistul, el, poetul care era consumator de hași și de vin: „Munca nemijlocită, chiar proastă, face mai mult decât reveria!” Sau își nota aceasta când tocmai era visător?

Cioran, din cunoștință de cauză: „Pentru un scriitor, să-și schimbe limba înseamnă să scrie o scrisoare de dragoste cu dicționarul”.

Orice roman e un labirint în care romancierul își împinge personajele, lăsând salvarea lor în seama cititorului/cronicarului.

Ioan F. Pop, rezonabil: „Scrișul nu se învață, doar se inventează. Dacă scrii bine, fluent, expresiv, poți deveni cel mult scriitor. Dacă scrii împiedicat, bolovănos, căznit, poți deveni cercetător, profesor universitar. Dacă nu prea știi să scrii, poți deveni om de știință, academician. Dacă nu știi nimic, poți deveni orice. Dacă nu știi absolut nimic, poți să-ți închipui că ești Dumnezeu”.

Cum moare o carte? Pe nesimțite. O mână scheletică o pune în raftul-sarcofag și peste vreo sută de ani din raft curg cuvinte, litere, praf, cenușă. Cenușa e luată de vânt și așezată în strat fin ca de polen peste iazul cu pești adormiți de la poalele dealului.

Portret de Sacha Guitry din romanul *Memoriile unui trișor*. „Doamna Morlot nu era înaltă. Slabă și negricioasă, avea un chip asimetric și niște sprâncene ca două omizi care se ciorovăiau nas în nas. Nările ei, fremătându-i mereu, de parcă le-ar fi puțit ceva, păreau contrariate să se afle atât de aproape de gură./.../Avea mustăcioară și purta lornion”.

Lumina aurie a mierii ieșind din întunericul stupului.

Poemul suprarrealist văzut din patul tău: în miez de noapte, un avion trece prin Carul Mare ca prin nimic.

Disperarea poetului. Trakl: „Știu, Doamne, că ești Atotputernic și Bun,/dar e atât de multă moarte”.

Psihologie exemplară (și paradoxală) la un personaj de-al lui Teodor Mazilu: „S-a trezit la un moment dat și fără caracter și cu încadrare minimă. Ca un vultur își rotea indignarea. Să-ți irosești caracterul degeaba, să minți, să nu primești nimic în schimb, să fii ticălos și să n-ai mașină personală, e frumos? E drept?”

În fiecare moment al vieții sale, scriitorul este somat de o voce: „Dacă ai ceva de scris, scrie acum, altfel să nu mai scrii niciodată”.

Cartea de aur. Cel mai bogat scriitor al ținutului dintre Extremul Orient și Marginalul Occident și-a publicat capodopera în coperte de aur și scrisă cu litere de aur de 24 de karate. Literele, cuvintele, frazele își luau ochii. Nu înțelegeai nimic citind textul, totul era de-o simplă și străvezie abstracțiune aurie, dar aurul cărții te cucerea. Încă înainte de prima cronică despre carte, cel mai bogat

ITINERARIILE PLASTICE

Activismul artistic, între decizie și spontaneitate

chiar mai mult decât atât, prin calitatea sa de diagnostic al unei subtile maladii colective. Atunci când arta mai obosește

Ce face manipularea din om

sub povara utopiilor, când feroarea aspirațiilor o istovesc și luminile absolutului îi veștejesc retina, ea se transformă

subit dintr-un viguros exercițiu proiectiv într-o vehementă întreprindere reactivă. Transei mistice și vorbitului incantatoriu în limbi, li se substituie, fără prea multe regrete și cu precauții minime, activismul civic, protestul public și denunțul moral. Din sacerdot al perfecțiunii și din amant nesățios al inspirației, artistul devine o biată instanță rece, cap limpede și acuzator lucid (uneori chiar cinic) al unei lumi a cărei dominantă fundamentală (și sigură) este deriva. Această mutație de pe **frumos pe adevărat**, de pe **ideal pe terestru** și de pe **reverie pe scrutarea severă a unei existențe precare** tocmai se consumă acum prin părăsirea parțială a consacratelor forme simbolice în beneficiul experiențelor și al practicilor neconvenționale. Activ ca prezență socială și responsabil din punct de vedere moral, artistul plastic iese decis din atelier, abandonează sala de expoziții sau, în cel mai bun caz, îi schimbă fizionomia obișnuită, și vine în stradă, recuperează spații uitate sau compromise, polemizează direct sau indirect cu muzeul și cu spiritul academic. Aceste mutații importante, care vizează deopotrivă oferta și

scriitor al ținutului dintre Extremul Orient și Marginalul Occident a fost găsit în biroul său sufocat de vreo tonă de aur lichiefiat.

O sintagmă oximoronică din Bunin: „un fel de groază voluptuoasă”.

Nicolae Coande, poetul care descoperă de nedescoperitul, de altfel aceasta fiind și menirea poetului: „frumusețea n-a murit, locuiește/singură/în copci de gheață,/e un pian pe fundul mării unde nu-i noapte, nici zi...”

Dacă ai putea extrage din Biblioteca universală tot întunericul, toată negura exprimată și pusă la un loc, Pământul n-ar mai avea ieșire la Soare și ar muri sufocat într-un anonim perfect, într-o sferă de negură groasă de jur-impjurul său.

Dumitru Augustin DOMAN

consumul pe piața de artă, au în spațiul cultural românesc o semnificație particulară. De dată relativ recentă ca fenomen mai larg, cu toate că încercări notorii au avut loc și în deceniile 8 – 9, manifestările neconvenționale dezvăluie anumite caracteristici ale vieții colective ce depășesc stricta semnificație artistică. Forme ale deschiderii, limbaje fără coloratură etnică și dovezi certe ale implicării artistului în cotidian, aceste expresii complementare solicită nu numai un anumit tip de înțelegere și de sensibilitate, ci și un grad mai înalt de responsabilitate civică și o voință explicită de solidarizare cu valorile morale amenințate. Interesul pentru acest complex de manifestări – de la instalația clasică pînă la performance și la videoinstalație – dezvăluie, prin însăși distribuția sa geografică, o sumă de caracteristici care ar trebui să stîrnească nu numai interesul istoricului de artă,

ci și (dacă nu cumva chiar în primul rînd) pe acela al sociologului, al politologului și al specialistului în psihologia grupurilor. Dacă se urmăresc pe harta României centrele în care expresiile neconvenționale sînt înțelese adecvat, încurajate prin climatul general și cultivate sistematic, avem, prin consecință, chiar harta a două tipuri de civilizație și imaginea convingătoare a unor comportamente sensibil diferite.

În afara Bucureștiului, care este o adevărată sinteză a tuturor tendințelor, aspirațiilor și frustrărilor noastre de astăzi (și de ieri), celelalte centre sînt invariabil nord-vestice: Timișoara, Arad, Oradea, Tîrgu-Mureș, Bistrița, Sf. Gheorghe, Cluj și Sibiu. Singura excepție o reprezintă Iașul, unde Matei Bejenaru, un artist solitar și atipic pentru climatul artistic din zonă, a organizat, în ultimii ani, un festival de *performance*. În rest, nici unul dintre marile centre urbane

Din mină aduși direct la atrocități

http://www.replicahd.ro/replica_db/media/291/291_29.jpg

și universitare nu manifestă vreun interes pentru astfel de expresii artistice. Și aceste orașe nu sînt chiar de neglijat; ele se numesc Constanța, Galați, Brăila, Ploiești, Pitești, Craiova ș.a.m.d. Fără a insista asupra cauzelor care determină această severă împărțire Est – Vest și Nord – Sud, este suficient de amintit că un rol important în opțiunea estetică îl joacă atât informația la zi, cu o anumită continuitate, cât și o evidentă tradiție a gândirii de tip occidental, mobilă, deschisă și fără prea multe complexe provinciale.

II

Artistul a ieșit în stradă, iată o afirmație care ar putea însemna că el protestează, că revendică anumite lucruri de natură profesională, socială sau economică după modelul mișcărilor sindicale. De fapt, este vorba despre o altă ieșire și despre un alt fel de protest. În ultimii ani, artistul și-a modificat comportamentul, și-a scos arta în stradă și a părăsit spațiile sale consacrate. A părăsit atelierul ca spațiu de creație, galeria ca spațiu de expunere și muzeul ca spațiu de conservare. Artă însăși a suportat o modificare importantă în ceea ce privește expresia și rosturile ei. Din obiect, ea a devenit gest, acțiune, intervenție. Produsul artistic, și el un fel de marfă, dependent de o piață specializată și de mecanismele ei economice, a fost înlocuit parțial cu formele spectaculare sau cu acțiunile fără scopuri determinate.

Pavel ȘUȘARĂ

Români la Paris

Fuga din cetatea salvării (X)

Virgil Tănase: În primul rând noi existăm nu ca exilați, existăm ca scriitori. În al doilea rând a spune Asociația scriitorilor din exil, sau liberi, înseamnă a recunoaște existența legitimă a unei asociații în România, ori problema noastră este că aceea nu este legitimă, și noi o facem pe cea legitimă. Deci nu avem a specifica nici că este din exil, nici că este liberă, este asociația scriitorilor, a scriitorilor români, a tuturor scriitorilor români, aceasta este asociația legitimă, aceasta va ajunge mai târziu sau mai devreme a fi societatea din țară.

[Comentariul lui Dan Culcer. 2015. Să ne imaginăm că s-ar fi înființat la Paris SSR și ar fi privat de legitimitate Uniunea. Deci, după 1989, în loc să vedem gloriola disidentului Mircea Dinescu, groșarul Uniunii Scriitorilor, dar mai ales maceratorul fondurilor ei, prost gerate, ca să nu spun disipate, împrăștiate, transferate, private, privatizate, am fi avut o legitimitate și un cuvânt de spus. Și poate că pensionarii Uniunii nu vor muri fără ajutor de îngropăciune.]

Dan Culcer: O chestiune de procedură în legătură cu discuțiile noastre. Eu așa zice să schimbăm puțin ordinea priorităților. Dacă ne apucăm să discutăm chestiunile de amănunt reprezentate în propunerea dv. de statut, atunci, întrucât nu reprezentăm, nu ne reprezentăm decât pe noi, vom fi în situația să ne re-rezentăm în momentul în care discuțiile esențiale vor avea loc în cadrul adunării constituante. Deci problema noastră aici este să facem de primă urgență un comitet de organizare, care să preia toate acele funcții pe care comitetul de inițiativă începând cu ziua de astăzi le-a depus, și să contacteze o masă cât mai mare de scriitori, să le supună meditației [acestora] propunerile de statut, pe care fiecare, cu grijă și cu atenție le va putea studia în biroul sau în spațiul său personal, să își exprime punctele de vedere în scris, pentru că, în felul acesta, lucrurile vor fi mai clare și nuanțele introduse mai limpezi, și să încercăm să trecem la partea organizatorică, care mi se pare esențială. Nu e nevoie a decide cu această ocazie nici dacă această societate poate să existe sau nu, nu este scopul adunării. Cei prezenți aici, prin adeziune au declarat deja faptul că da, asociația este necesară, și să mergem mai departe. Dacă rămânem la nivelul discuțiilor de nuanțe, care sunt foarte importante, are dreptate Ara Sișmanian, ne facem să pierdem o vreme care ține de organizare, și pe care oricum va trebui să o dublăm data viitoare, atunci când realmente va trebui să ne intrunim să discutăm aceste aspecte.

D. Țepeneag: Da, dar discutii măcar informale, generale, trebuie să aibă loc, pentru ca oamenii să-și spună părerea, suntem într-o primă luare de contact. Comitetul de organizare va acționa în funcție, mandatat de opiniile noastre, ale dv.

Dan Culcer: Cu următoarea nuanță pe care îngăduiți-mi să o adaug la ceea ce am spus, întrucât e bine să gândim îndelung asupra acestei propuneri de statut, intervențiile acum, pe marginea acestei propuneri, acum când o avem prima dată în față, mi se vor părea, fără să vreau, improvizate.

D. Țepeneag: Dar este important să știm dacă deschidem asociația spre România sau nu, aceasta este pentru mine esențial; deci aici trebuie să cădem de acord.

S. Alexandrescu: Și în al doilea rând, dacă această Societate va avea sau nu un caracter polemic direct față de situația din România. Eu personal țin la acest caracter polemic; Cum exprimăm acest caracter, prin cuvântul *exil*, prin cuvântul *liber* sau prin nici un cuvânt.

Ion Groșan: În cel mai simplu caz vehicularea intrării tinerilor scriitori [Groșan fusese invitat în 1988 de N. Breban în Franța. Nu știu pe spezele cui. Dar știu că după 1989, prozatorul Ion Groșan va fi dovedit fost informator al Securității.]

Ilie Brie: modul de funcționare.

S. Alexandrescu: Continuitate cu SSR, dar trebuie manifestat actul politic.

Matei Beldiman:

Comentează ce a spus Brie, modul de funcționare.

Fața a doua a benzii de magnetofon.

Damian Necula... ori asta este o chestiune de conținut și nu [...] lucrurile se simplifică în felul ăsta, iar amendamentul anunțat aici de doi-trei dintre vorbitori, că în statut trebuie cuprinsă în mod explicit poziția generală a asociației, asta iarăși mi se pare fără discuție.

Matei Vișniec: Și eu cred că este suficient. Societatea Scriitorilor Români pentru că exprimă exact ceea ce întâmplă acum, în primul rând fiindcă mulți dintre noi, majoritatea dintre noi avem un certificat de refugiat. Dar asta nu înseamnă nimic, fiindcă sunt mulți scriitori care gândesc ca noi, se află în străinătate și nu au trecut pe la OFPRA (Office Français pour les Réfugiés et les Apatrides), au sosit pe cale legală, ori prin căsătorie sau dumnezeu mai știe cum, deci apelativul din exil mi se pare redundant și e chiar jenant pentru mulți scriitori care gândesc ca noi, doresc același lucru și care nu au carte de refugiat, din motive diferite, istorice să zicem, alte date de sosire, alte trenuri de plecare și așa mai departe. [Nota editorului. Eugen Ionescu, Emil Cioran, Mircea Eliade, Al.

Migdale dulci-amare

Gerul Bobotezei „naște monștri”

Pamflet de Florica Bud

Mă aflu și eu, ca tot muritorul ce nu are de ales, în Anul Domnului 2016, e.n. Doar anul este nou, eu sunt tot cea veche, staționând în prima zi a Bobotezei ca într-un ochi curat de apă. Acasă sărbătoream trei zile, fiecare Sărbătoare religioasă mare, ca urmare păstrez minunata tradiție până azi. Și noi, *Degustătorii Avizi Ai Zilelor Libere Nonșiporeligioase*, facem același lucru, doar nu vei fi fiind tu mai cu moț decât alții! Primind ceea ce merit, pornesc pe drumeagul noului an, despre care doar *numerologii* știu ce ne pregătește.

Ca în orice dimineată mă postez, pe www.rightwords.ro, ca să mă bucur de cei care au venit pe lume în ziua respectivă. Astăzi, 6 ianuarie, mă așteaptă o surpriză... obeză; mai mulți copii dotați și-au făcut intrarea în lume în această sfântă zi. Îi voi aminti în funcție de anul nașterii, astfel nu vor fi supărări nici în Cer și nici pe Pământ. *Firește, urmând ziua Sfântului Ioan Botezătorul, în a doua zi de Bobotează, vor fi și copiii botezați cu numele acestui sfânt*, mă veți completa nonrăzboinic, voi *Ioaneliene Ioaniți Scrofuloși Ianuariști Nanocotiledonați!*

Deschizătorul de nămeți este Ion Budai Deleanu. Despre opera sa, „Țiganiada”, se spune că este singura epopee în limba română. Îi urmează Ion Heliade Rădulescu, membru fondator al Academiei Române. Corigentul talentat al limbii române, Ion Minulescu, vine pe lume mai târziu, după vreo patru decenii, semănând, cu nonșalanță și ironie, lacrimi pe obrazii îndrăgostitelor păcătoase ale vremii sale. Numele Ion Minulescu mă duce cu gândul la orașul Slatina – unde am participat la Festivalul de Literatură ce poartă numele tumultuosului poet – în care am cunoscut și am reîntâlnit oameni deosebiți. Și nu știu cum, amintirea lui Minulescu mă trimite la pelicula „Madame Bovary”, vizionată chiar în aceste zile de Sărbătoare. Ciudat, spre deosebire de roman, ecranizarea mi-a lăsat un gust amar. Regizorul și-a condamnat eroii de la început la moarte, făcând din ei niște fantome terne, fără suflet, care se simțeau vinovați înainte de a păcătui. Vinovație transmisă și mie!

Tăcerea nefirească ce se așterne în tabăra noastră mă ia pe nepregătite. Mă așteptam la niște comentarii măcar răutăcioase. Lipsa lor mă văduvește de dreptul la replică și mă aruncă în anonimat, unde nu am altceva de făcut decât să trec la următorul născut, el fiind nimeni alt decât Kalil Gibran, poet, pictor, filozof, prozator, eseist. Despre omul de cultură americano-libanez se spune că este unul dintre cei mai lecturați poeți ai lumii, după Shakespeare, se înțelege.

Vona etc.]; Pe de altă parte, deocamdată, această SSR este o SSR cu sediul la Paris, s-ar putea ca peste zece ani ea să-și mute sediul la București. În acest sens, într-un moment de liberalizare, avem o continuitate, ca să spun așa, asigurată prin această titulatură, care este absolut onorabilă și fiind de tradiție face un serviciu enorm unei întregi culturi care există deja la București și care poate să simtă această mână întinsă de la Paris, și în plus de asta, cum spunea prietenul și colegul nostru Groșan, o mulțime de scriitori tineri la București, în România, ar putea fi extrem de încurajați, poate nu ne dăm seama încă, cât de tare ar putea fi încurajați să facă un gest, știu eu, de trimitere a unei scrisori, a unei adeziuni, de provocare a unei legături...

Voce: Îi arestează.

D. Țepeneag: Ce facem în cazul acesta ?

M. Vișniec: Nu știm. Nu-i pot aresta. Îi protejăm. Un puști care face asta, nu știu ce are în cap. Le întindem o mână.

S. Alexandrescu: La această întrebare care este foarte importantă, Dumitru Țepeneag are de comunicat ceva.

D. Țepeneag: Chiar dacă nu suntem constituiți încă, fiindcă suntem aici, ciți ?, douăzeci de scriitori, începem cu un act concret și în felul acesta dăm un răspuns... Nu știu dacă știți că a fost arestat la Iași Dan Petrescu [o pauză în care se caută niște hârtii] Propun să facem un apel prin care să protestăm, să-i invităm și pe alții să protesteze alături de noi, și să protestăm, să publicăm în toate revistele de exil, și după aceea să îl dăm, în măsura posibilităților în ziarele celelalte.

S. Alexandrescu: Pe scurt, propunerea este următoarea, să facem o scrisoare de solidaritate cu Dan Petrescu, pe care să o publicăm în ziarele românești [din exil] și în ziarele occidentale; s-a mai făcut asta pentru Mircea Dinescu, problema este însă dacă acest gest e suficient, și întrebarea pe care ai pus-o [Țepeneag] dovedea un anume scepticism, în sensul că noi facem aici declarații și oamenii aceia intră la pușcărie. Dar eu cred că nu se poate face altfel, adică dacă nimenea nu vrea să facă nici un risc în România, nici o schimbare nu vine [singură] niciodată; adică trebuie să fim conștienți, este vorba de un stat de dictatură în care dacă nu iei nici un risc, nu schimbi dictatura. Nu cred că noi trebuie să fim în mod excesiv de rezervați, cu ideea că punem în pericol oameni de acolo. Nu, trebuie să-și realizeze fiecare libertatea, [D Țepeneag]: contra cenzurii.

Urmează preferatul copilăriei mele, Ionel Teodoreanu. „La Medeleni” rămâne cartea ce m-a susținut în lupta împotriva *adulțirismului* precoce. *Nici noi nu ne-am dorit să devenim adulți*, mă veți asigura unii dintre cei care îngroașă rândurile onegheului, *Adulționiști Plicticocoși Palavragii Sexualiformi Alabalicorniferi!*

Acum, nu că aş intenționa să vă provoc sau să vă contrazic, dar trebuie să recunoașteți că, din păcate, voi v-ați maturizat forțat alegându-vă cu toate tarele acestei stări leșietice și călăie, pe când eu am rămas, după multe opreliști și pierderi, ceea ce mi-am propus atunci, demult, în șturlubatica mea copilărie.

Normal să mi se întâmple acest lucru, dacă țin cont de faptul că am citit „La Medeleni” începând din clasa a șasea, când am primit romanul ca premiu, vreo douăzeci și cinci de ani la rând până am rătăcit-o prin bibliotecă. Elevă, studentă, absolventă și chiar mamă fiind, o așezam pe masa de lucru pe la începutul lunii iunie, când deja se simțea în aer mirosul bujorilor amestecat cu cel al trandafirilor și peste tot și toate tronând... aroma vacanței mari.

Cunosc părerea cvasigenerală că Ionel Teodoreanu ar fi un scriitor mediocru, chiar infantil. Încă din adolescență am luat cu tristețe la cunoștință că sunt considerați scriitori mari cei care cultivă în operele lor violența, violența și iar violența, descriind crimele și atrocitățile de care sunt capabili marii descieriștii ai omenirii cu atâta măiestrie, încât ai impresia că ei, autorii, sunt făptașii. Normal că un realist-sinistru nu este destul de crud decât atunci când ia în derădere iubirea, ridiculizându-i pe cei capabili să o simtă. Ce oferă el în loc? Ce altceva decât sânge și sex în stare „pură” și multe alte chestii grele, ce se ascund în partea întunecată a subconștientului personajelor, eroi care sunt mereu în cautarea identității?

Aș putea crede, alături de minulescologii romantici, sentimentalști și lacrimogenoși, că toate aceste suprarealistocrudissime-romane sunt comandate de către psihologii mereu în căutare de pacienți ce au nevoie de lungi ședințe de dectoșare a creierelor. Și uite așa, deplângând soarta iubirii roz și pufoase picată în mâinile nespălate ale satirilor din toate veacurile, am ajuns mai aproape de zilele noastre, în secolul douăzeci, când au venit pe lume Paul Louis Lampert, Ion Lază și Stelian Țurlea. Vor fi venit și alții, Dumnezeu să le dea sănătate, desigur, nu pot să îi cuprind pe toți cei născuți în prima zi de Bobotează.

Peste două zile, adică în 8 ianuarie, parcă nedorind să fie botezat Ion, va veni pe lume, obosit de atâtea Sărbători și Obiceiuri culinare, cine altcineva decât nonconformistul poet și teoretician literar, Gheorghe Iova? Din motive *iovimissime* nașterea sa va fi înregistrată abia pe 29 ianuarie.

Lui, Lor și Vouă, *Neobosiți Latifundiari Literaragrarieni Sapărării Post și Prepost*, vă doresc Inspirație și Iubire!

Adică cine va vrea, va face, cine nu vrea, nu va face, noi nu cerem nimănui, dar cine face un act îl sprijinim, asta este singurul sens.

D. Țepeneag: Evident. (Citește textul pregătit)

Apel. Subsemnații, scriitorii originari din România, reuniți în vederea constituirii Asociației Scriitorilor Români, ne manifestăm indignarea față de arestarea scriitorului ieșean Dan Petrescu. Chemăm pe toți ceilalți poeți, romancieri, critici literari și jurnaliști originari din România să ni se alăture în protestul acesta, precum și în alte acțiuni grație cărora solidaritatea noastră să devină cât mai concretă și mai coerentă. Numai o solidaritate crescândă ne va îngădui să sperăm obținerea unor succese, fie și modeste, împotriva regimului de dictatură personală din România. – și aici e și angajament politic.

Voce V. Frunză?: De acord. Dar sunt două informații pe care le dați aici, în afara protestului, ei, [Securitatea, regimul ?] vor fi foarte atenți la informația inițială, care va determina protestul. La faptul că se organizează, ceea ce spuneți acolo, la faptul că se organizează o societate a Scriitorilor Români; asta eventual să dispară.

O voce [Culcer ?]: De ce ? E un secret al lui Polichinelle, toată lumea știe, s-a vorbit deja și la BBC despre asta [înregistrare de la Paris, Culcer într-o discuție cu Bujor Nedelcovici, transmisă prin luna mai 1989 la radio BBC].

D. Țepeneag: Eu am anunțat deja și la...

Ilie Brie: Nu știu dacă din punct de vedere juridic o declarație se poate face în numele unei asociații care nu există încă.

D. Țepeneag: Deja suntem un grup de scriitori care protestăm, poate că ni se alătură și alții. Nu știu dacă ați observat că suntem aici nici măcar 10 % din cei care au aderat. Poate că din cei care au aderat, unii dintre ei vor voi să se alăture acestui protest, poate că Paul Goma va semna protestul pentru eliberarea lui Dan Petrescu;

S. Alexandrescu: Da, și vor semna și alții fără îndoială.

Dan CULCER

(Continuare în pag. 18)

Traductibilitatea inefabilului

O viforeală răscolind meridianele internet – provocându-i pe concetățenii virtuali ai rețelelor sociale să-și decarteze așii din „topul celor mai bune 10 cărți citite” – mi-a reamintit o chestiune ce mă mai preocupase în gânduri minore, dar neajunsă odinioară la masa critică necesară exprimării. Chestiunea (in)traductibilității beletristicii. Și resuscitată acum de tocmai penuria de titluri românești prin listele acelea.

Chestiunea mea (dilema pentru a cărei dezbatere las de-o parte faptul că deseori îmi suspectez patriotismul restrâns numai la afecțiunea ce o port limbii române) e că – la modul teoretic și abstract (foarte abstract!) – nici o traducere în limba română n-ar putea fi, din perspectiva formei literare, a măiestriei scrisului, a ideilor subtile, superioară celor mai bune scrieri neoașe.

De mi s-ar cere să răspund tranșant (și non-dilematic) *de ce mă indoiesc de posibilitatea ‘traducerii desăvârșite’*, aș fi nevoit a spune că *‘traducerea nu are cum să fie atât de ‘suculentă’ pe cât poate fi o scriere nativă’*.

Da, scriitorul de **limba română** (dar sub rezerva că e posibil să existe în lumea asta mare și alte limbi la fel de expresive, iar atunci chestiunea în dezbatere se va abstractiza și mai mult, prin extrapolare), deci, cum spuneam, *scriitorul autohton* recurge, atunci când creează, la o miriadă de ‘mecanisme/artificii’ stilistice și de jonglare a micro-ideilor, care lui îi vin ‘aproape pe negândite’. Or, dacă asemenea ‘mecanisme’ au fost angrenate în scriitura străină, ele n-ar putea fi accesibile decât unui traducător de aceeași talie cu acel *autor teoretic* (ceea ce n-ar fi imposibil). Or, dacă ar avea un asemenea „calibrul”, traducătorul nostru ar putea scrie propriile cărți, care – din nou abstractizând în extremis – ar deveni superioare oricărei cărți străine traduse (apropro de puerila idee a „clasamentării”, dintru început), și doar rațiuni grele – precum cea comercială, ori vreun diferend cu Muza – l-ar putea reține de la angajarea în spirala perfecțiunii literare.

Suntem cu toții de acord că există multe ‘artificii’ discrete alcătuitoare ale formă literară deosebită. (Și veți fi observat că m-am separat de chestiunea filonului epic, ori a macro-ideilor, ignorând-o spre a o rezerva unui alt timp/spațiu/donquijote.) Și încerc să exemplific (deși probabil că un lingvist, un om al literelor, ar face-o mult mai convingător): împerecheri de substantive cu adjective ori de verbe cu adverbe, inefabile prin semantica juxtapunerii dar și folosind „la sinapse” alăturări inspirate de silabe, ori (cine știe?) invocând ezoteric consoane rulante și diftongi orfici. Sau la nivelul ideilor de stil, unde neoașul poate angaja fluxuri de expresii cu rezonanță în mentalul oral al societății locale/naționale (micro-idei sublimând prin inducerea de empatii selective), ori poate invoca sugestii cu vibrație în spiritul contemporan (exploatarea legătura afectivă a contingenței).

Când traduce un text literar dintr-o limbă în alta, traducătorul dispune de o libertate îngustă, o toleranță pe care o poate folosi (după propria știință/intuiție) pentru a se abate un piculeț de la traducerea mot-à-mot – realizând ceea ce se numește (atunci când îți permite să fie numită) ‘**adaptarea textului**’. Probabil că același mai-devreme-aproape-invocat specialist în litere și limbi, cu oarece strădanie, ar putea identifica și chiar descrie ‘mecanismele’ ce definesc/exploatează această ‘libertate’ în traducere. Așa cum probabil că, dintre aceste mecanisme, cel mai puternic (și totodată cel mai potrivit pentru exemplificare) este cel al **sinonimelor**: un cuvânt din limba ‘sursă’ poate avea mai multe cuvinte echivalente în dicționarul destinație (plus eventuale locuțiuni sinonime, cu aceeași funcție sintactică dar cu arome distincte). Și doar contextul literar (al frazei, al operei, al culturii originare) îi poate sugera traducătorului care ar fi sinonimul cel mai potrivit de ales...

Hm! Dar dacă autorul nativ ar fi ales, deliberat, un alt sinonim, unul care să inspire cititorului altceva decât contextul? Întocmai ca o (licență, de) provocare pentru noi?

La extrema cealaltă

Uitându-ne la capătul opus al „chestiunii traductibilității inefabilului”, respectiv la traducerile făcute de actualele translatoare automate (aplicații informatice independente, ori servicii web gen „Google Translate”), putem prezice că peste doar câțiva ani performanțele acestora vor fi decente. Mă ghidez (în al doilea rând) după evoluția anterioară: dacă la începuturi (acum un deceniu-două) rezultatele traducerilor automate erau hilare, astăzi ele sunt măcar întrebuintabile (în situațiile fortuite de criteriul vitezei), deși încă le putem privi condescendent.

Însă premisa bazală pentru pozitivismul acestui augur ne vine din **potențialul de a angrena în curând suficient de**

De peste ocean

Șerpi în costume 4

Însă, foarte curând, când rămâi singură cu psihopatul, vei vedea că nu mai sunteți voi împotriva lumii, cuplul vostru deasupra tuturor și împotriva oricui. Este doar el împotriva ta. Se va comporta ca și când ți-ar fi cel mai mare dușman, ceea ce și este, nu ca și când ar fi prietenul cel mai bun și partenerul iubitor care pretindea că este. Dacă te critică în fața altora sau, mai subtil, alimentează animozitățile între tine și membrii familiei sau prieteni, o face pentru a te distra și mai mult și a-ți reteza legăturile sociale. Când se satură de tine, îi va determina și pe alții să te vadă ca și el: o persoană nedemnă de el, bună doar de folosit, disprețuit și abandonat. Înainte erai frumoasă cu care nicio altă femeie nu se compara. Acum ești cel mult ștearsă în ochii lui. Înainte erai elevată și inteligentă, acum ești fraiera pe care a păcălit-o. Înainte erai demnă și încrezătoare, acum ești singură și dezgustătoare. De fapt, chiar atunci când crezi că ar trebui să fii răsplătită pentru felul în care ți-ai sacrificat valorile, nevoile, dorințele și legăturile cu ceilalți, toate de dragul lui, psihopatul te dă la o parte.

S-a săturat. A obținut de la tine tot ceea ce și-a dorit. Te-a mutilat. Ți-a furat, cu fiecare cerere și fiecare cedare, demnitatea și fericirea. Așa cum se vedește, răsplata pe care o primești pentru tot devotamentul și toate eforturile tale este faptul că aproape te-a distrus. Ignorarea propriilor tale nevoi pentru a le satisface pe ale lui sau satisfacerea nevoilor tale pentru a câștiga aprobarea lui, te-au transformat într-o palidă umbră a ființei vii, încrezătoare, care ai fost odată.

Îți folosește slăbiciunile împotriva ta. Îți transformă calitățile în defecte. Dacă ești fidelă, vede în asta un defect, un semn că nu ești destul de atrăgătoare pentru alții. Nimeni altcineva nu te mai voia cu adevărat. Dacă ești o persoană virtuoză, abuzează de onestitatea ta în vreme ce te minte și te înșală. Dacă ești pasională, se folosește de senzualitatea ta pentru a te seduce, pentru a te subjugă cu ajutorul propriilor tale dorințe, emoții, speranțe și vise. Dacă ești reținută și modestă, te descrie că fiind retrasă și rece. Dacă ești încrezătoare și deschisă, te consideră neserioasă și nedemnă de încredere. Dacă ești muncitoare, cu excepția cazului în care depinde de banii tăi, te înfățișează că pe o sclavă a șefului tău. Dacă ai talente artistice și ești instruită, îți

multe reguli de frazeologie și de semantică – respectiv în acel proxim viitor când substratul (performanța hardware-ului; articularitatea algoritmilor software; focalizarea oamenilor) se va fi împlinit.

Și încerc mai jos o serie de exemplificări sintetice, de soiul celor ce ar putea fi implementate într-un sistem inteligent de traducere dintr-o limbă în alta.

» Chestiunea alegerii cuvântului corespondent din lista lexicală de **sinonime**: pentru a putea alege cât mai evoluat ar trebui angajate simultan atributele de **cardinalitate** și de **ordinalitate** însoțind (explicit, în viitor) semanticile. Adică tocmai inefabilul pe care mintea noastră îl face atunci când, fără efort considerabil, alege sinonimul cel mai bun pe baza unei clasificări derulate instinctiv pe două axe complementare: sfera/domeniul și rangul/relevanța.

» Pentru a distinge între **omonime** (sau între omografe), automatul trebuie să considere adiacența contextuală (cuvintele din jurul cuvântului suspect de omonimie/omografie) și să angajeze reguli probabiliste – reguli desprinse nu din statistici brute (sintetizate prin **OLAP** ori **data-mining**), ci din tipare frazeologie (de genul: după o prepoziție urmează de obicei un substantiv, iar după o conjuncție sunt șanse mari să vină un verb; așa cum adjectivul are în preajmă un substantiv, iar adverbul un verb).

» Detectarea **subiectului subînțeles** (chestiune spinoasă la traducerile automate din limba română) printr-o abordare de

pune la îndoială capacitățile. Te face să simți că tot ceea ce realizezi este lipsit de valoare și nu poate trezi interesul nimănui. Ești norocoasă că măcar el te-a băgat în seamă. După încheierea fazei de idealizare, nu mai există nicio cale de a face pe placul unui psihopat. Cap: pierzi tu, pajură: câștigă el! Dar nu uita că toate criticile lui sunt și mai false decât complimentele exagerate de la început. Când nu mai e nimic de spus sau de făcut, singura realitate palpabilă este aceea că toată relația a fost o impostură.

Evoluția legăturii de tip psihopat se desfășoară conform unei scheme. Este uimitor de simplă și elegantă, dacă ne raportăm la complexitatea comportamentului uman. Idealizare, devalorizare, eliminare. Fiecare pas devine logic odată ce ai înțeles profilul psihologic al psihopatului, al unei ființe (in)umane care trăiește doar pentru plăcerea de a-i controla și răni pe alții. 1) Idealizare: nu a ta, ci a ceea ce voia de la tine și numai pentru perioada cât și-a dorit asta. 2) Devalorizare: imediat ce te-a prins în mreje, se instalează plictiseala și ajunge să-și piardă interesul. 3) Eliminare: după ce a obținut tot ceea ce și-a dorit de la tine și și-a făcut rost, probabil, de alte ținte.

Pentru tine, acest proces este cumplit de personal. Poate ai plătit pentru asta cu timp, sentimente, prieteni, familie, stimă de sine sau bani. Poate ai oferit tot ceea ce aveai și ai dat totul pentru acea relație. Poate că el a ajuns să fie întregul tău univers. Pentru psihopat, e bine de știut, întregul proces nu e deloc personal. El ar fi putut face asta cu oricine i-ar fi permis accesul în intimitate. Va face asta, iar și iar, cu orice persoană pe care o va seduce. Nu are nicio legătură cu tine. Nu are nicio legătură cu cealaltă femeie sau celelalte femei încurajate să lupte cu tine pentru el, pentru a-i valida egoul, pentru a-i produce plăcere, pentru a-i satisface capriciile. Nu le ales pentru că îți erau superioare. Le-a ales din același motiv pentru care te-a ales și pe tine. Pentru a le folosi, poate în scopuri diferite, dar cu același efect devastator. Invariabil, va trata pe oricine altcineva la fel cum te-a tratat pe tine. **Idealizează, devalorizează, elimină.** Clățiți și repetați. Acest proces a fost, este și va fi caracteristic psihopatului, atâta vreme cât rămâi alături de el.

Claudia MOSCOVICI

Traducerea și adaptarea, Liliana Bogatu

„inginerie-inversă”: delimitarea propozițiilor; analizare sintactică pentru denominarea entităților esențiale de scriere; „apelarea” candidaților la „subiectism”; numirea substantivului/pronumelui prezumtiv-echivalent.

» Ș.a.m.d. (Și mai toate implementabile prin logici probabiliste, ci nu deterministe, așa cum se obișnuiește informatica să opereze, în primele ei decenii.)

Da, știm: constituirea colecțiilor de reguli, precum și construirea logicilor de extragere și respectiv de aplicare a acestora, toate necesită timp, resurse materiale și umane. Însă lucrurile deja s-au urnit prea mult pentru a mai rata destinația. De fapt, încrederea mea se bazează pe chiar faptul că putem de pe-acum, fie și în modul acesta incipient-sistemic, să definim tratamente pentru neajunsurile manifestate astăzi în traducerea automată. Pentru că, așa cum ne spuse Jules Verne copiii fiind, ceea ce unii oameni imaginează, alții (sau aceiași) vor reuși să transpună în viață.

Mircea BĂDUȚ

(11.09. 2014 / 07.02.2015)

[din volumul „DonQuijotisme AntropoLexice”, Editura Europress, București, 2015]

Poetul Mihai Niculescu (II)

proză a lui Baudelaire. Mari iubitori de Wagner amândoi, Baudelaire s-a regăsit în el ca francez, în timp ce Emil Cioran nici ca francez, nici ca român. Și totuși... Într-un *Colocviu Cioran*, organizat în 1987 de către Universitatea din Bochum, Germania, el a mărturisit că se simte profund român, adăugând: „nu metec”...Pesemne că, energizat de adâncile lui măhniri, găsisse, încă din tinerețe, în decizia de neam, o mină intactă, spre care și-a repezit târnăcoapele de Siva cel cu patru mâini...

Eugen Ionescu debutase ca eseist cu volumul *Nu*, în țară, ca și Mircea Eliade ori Emil Cioran. Privind desfășurarea vieții lui întregi ca pe o undă, mai exact ca pe două semiperioade succesive, el a început cu semiperioada negativă și a sfârșit cu cea pozitivă, o evoluție oscilând între nadir și zenit, în ultimă instanță o undă armonică față de fundamentala Divinității și a spiritualității țării. Astfel, în tinerețe a scris o carte demolatoare, pentru ca în plină maturitate și la senectute să evolueze sub imperiul lui *Da*, imperiul afirmației, al bunătății în toate și al iubirii pentru România. O groapă lângă movila înălțată cu pământul scos de-alături, prefacere din care nu s-a pierdut nimic. Mișcarea aceasta a sinelui e cu atât mai prețioasă, cu cât el a fost și a rămas un innoitor. Ianus Bifrons și-a inversat dureros chipurile; cel care privea înainte, sfărtețând rădăcini și desenând în negativ vârful lui *Nu*, a descoperit înaintele în urmă, inversând vârful lucrării sale în pozitiv. Asemeni întâmplării din drumul Damascului. Cioran a plonjat de la început în sine însuși, eul propriu devenindu-i progresiv și *mai eu*, proprietar sieși într-un egotism dezabuzat, proiectând sașietatea de sine asupra universului...

C.D. ZELETIN

Un roman monodic

manifestări exhibiționiste, îl acuză neconținut pe desenator de lipsă de talent, de lașitate, de ratare. Apar și fenomene fantastice, crepusculare, blocul începând să se incline și să se scufunde în pământ, fără ca cineva să se îngrijoreze. Faptul este însă reversibil. De domeniul himericului ține și percepția spațială și temporală, iar unele scene au irealitatea visului. În momentele sale de anamneză, desenatorului i se revelează o altă existență, aceea a tatălui său misterios, Calistrat Taxidis. În felul acesta, cartea lui Radu Cange este un diptic, prezentând două destine ca o dedublare, ca o alegorie autobiografică, ba chiar ca o triplare a personalității, pentru că și *nebulul de la etaj* poate fi considerat un *alter-ego*.

Narațiunea, făcută aproape numai la persoana întâi, conține numeroase aspecte simbolice, de gândire, comentarii, atitudini, proteste, examinări ale conștiinței, gesturi existențiale și, mai rar, evenimente concrete, așa cum sunt reconstituirea primei iubiri, evocarea pitorească a vecinilor din copilărie, stadiul petrecut la un spital de boli nervoase.

Două povești picante, inserate, având cu totul alt stil decât al textului de bază, prezintă aventurile erotice ale tânărului Lucian Nestor. Bineînțeles că autorii acestor inserturi sunt fictivi, ascunzând alte voci stilistice ale lui Radu Cange, și că se confirmă, o dată în plus, că proza este de tip fragmentar și labirintic. Ea urmează un parcurs de procesualitate interioară, citind o realitate difuză, psihică, legată de voința desenatorului de a performa artistic, dar și de obsesia acestuia că este victima unei lumi controlate de servicii oculte. În fond, este o carte de notații cu caracter introspectiv, de idei persistente, de întrebări, de reflecții. După modelul deja utilizat, se include și un rechizitoriu vehement la adresa vechiului regim comunist și a profitorilor de după 1990.

După o viață dezordonată, împărțită între himere și fapte reale, naratorul pare a întâlni femeia dorită și necesară. Este momentul când acesta trece printr-o operație chirurgicală dificilă. Prim-planul discursului epic este ocupat, pe rând, de profesiunile naratorului, care își studiază cu atenție stările trăite, gândite, presupuse, de un personaj echivoc, acuzat de toate relele, numit *Generalul*, de *nebulul de la etaj*, scandalagiu și cu manifestări imprevizibile, și de *stewardesă*, femeia calină și devotată.

Poetul rafinat și abstras Radu Cange se dovedește echivalat de un prozator la fel de interesant, cu o scriitură fluentă, nervoasă, cu tonus, scriitor inventiv, stăpânind cu pricepere construcția, captivând, prin diversitatea procedeelelor tehnice și prin evenimente epice surprinzătoare, prin distanțare ludică, prin ironie, atenția cititorului. Cele două laturi ale personalității sale artistice se complinesc, dând imaginea potențialului unui autor poligraf.

Paul ARETZU

Edgar Quinet și românii (I)

Edgar Quinet să porceadă el însuși la o analiză a situației acestei naționalități, întreprindere amânată o vreme nu atât din cauza lipsei izvoarelor de informare și a accesului direct la documente, ci propriei activități febrile de pregătire a Revoluției

de la 1848 din propria țară. Cu sprijinul Hermionei Asachi pe care o cunoscuse ca studentă a sa în cadrul cursurilor de la Collège de France și cu care se căsătorește la Bruxelles în 1852, Edgar Quinet învață să citească direct în românește și va întreține până la sfârșitul vieții o bogată gamă de relații cu românii din exil sau din țară. Zeci de documente cu privire la istoria Principatelor au ajuns pe masa lui de lucru prin strădaniile foștilor revoluționari de la 1848 din cercurile soției sale (și nu numai). Grație aceleiași Hermiona Asachi, care a știut să-l ascundă cu ajutorul unor prieteni români devotați (precum prințesa Maria Cantacuzino), Quinet nu numai că scapă cu viață din mâinile acoliților lui Napoleon al III-lea, care-i voiau capul, trecând granița sub numele românesc „Golesco”, după lovitura de stat din 8 decembrie 1851, dar, suprem gest de recunoștință pentru acest miraculos act salvator (să nu uităm că în 1851 Quinet trăia și drama morții primei soții...), devine unul dintre cei mai înfocați și mai convinși apărători ai cauzei istorice a românilor. Uzând de o argumentație științifică excepțională, nimeni până Edgar Quinet nu a mai vorbit atât de categoric și riguros ca el despre drepturile poporului român la autodeterminare, independență și unitate. Nimeni nu a înțeles mai bine ca el condiția istorică excepțională a insularității unui popor de gîntă latină, de religie ortodoxă, vai!, supraviețuind miraculos, înconjurat din toate părțile de o adevărată mare de popoare slave...

Ștefan Ion GHILIMESCU

Guvernanți, spuneți 33!

al unei cărți nedrept de puțin comentate, *Încercări de hermeneutică antropologică asupra ritualurilor religio-creștine*, Eikon, 2014, corect-politicoal acesta are bătaie lungă. Să resuscităm morala politicianilor actuali? Mă tem că e moartă, deces declarat. Marii bărbați de stat *s-au devotați*, acțiune necunoscută politicianilor. Avem un Mircea Vulcănescu, un Țuța, un Ion Petrovici, un Gusti, care să se devoteze? Îi numărăm cineva, ca Take Ionescu la 1920, pe românii trăitori dincolo de frontiera estică? 600.000 atunci, acum câți, câte milioane? Dar am putea măcar să-i forțăm pe acești politicieni cu conștiință națională distorsionată de vreme ce au formulat, aprobat, promulgat liberticida lege 217, să spună ca la doctor: 33! Mă refer la Constituția României, articolul 33, care am bănuiala că le rămâne necunoscut. Citez: „Statul trebuie să asigure *păstrarea identității spirituale* (subl. îmi aparține), sprijinirea culturii naționale, stimularea artelor, protejarea și conservarea moștenirii culturale, dezvoltarea creativității contemporane, promovarea valorilor culturale și artistice ale României în lume”.

Așadar: Dacă vreți să fiți bărbați politici, nu politicieni, spuneți 33!

Magda URSACHE

Mircea Vulcănescu într-un dicționar de Humanitas

NOTE ȘI CONSIDERAȚII MARGINALE

¹ La sfârșitul *Dicționarului operelor filozofice românești* se află trecută lista cu autorii cuprinși în dicționar și cu operele prezentate (p. 270-272), urmată de o listă umplută cu lucrări mediocre și sub-mediocre ale unor autori precum: Dumitru Ghișe, Ludwig Grünberg, Pavel Apostol, dr. Ygrec, Miron Constantinescu etc., în condițiile în care nu apar deloc menționați: Ernest Bernea, Virgil Stancovici, Horia Stamatu, Walter Biemel, Dumitru Cristian Amzăr, Ion Ionică, Vintilă Horia, Elena Irion (Moisuc), Constantin Amăriutei, Nicolae Herescu, ș.a. În ce-l privește pe Ion Barbu, este menționată – ca operă filozofică –, *Opera matematică* (1967-1970), fiind omise scrierile sale de critică literară vădind o solidă cultură filozofică (v. Ion Barbu, *Opere complete*. Ediție îngrijită de Mircea Coloșenco, București, Academia Română și Ed. Univers Enciclopedic, 2000), în contextul în care lucrările criticilor literari lipsiți complet de spirit filozofic sunt cu grijă citate (ca opere filozofice!) spre a ocupa cât mai mult spațiu între copertile *Dicționarului operelor filozofice românești* (ex. scrierile lui Călinescu și Lovinescu). Făcând cu totul abstracție de valoarea fișelor ce alcătuiesc *Dicționarul*, unii cititori ar putea fi intrigati de selecția operelor cuprinse în volum. De ce nu apare nici o lucrare a lui Vasile Băncilă, B.P. Hasdeu, Traian Herseni, P.P. Negulescu, Stelian Mateescu, Constantin Micu, Bazil Munteanu, Grigore Popa, Nicolae Roșu, Mihail Rădulescu, Ion Rădulescu-Pogoneanu, C-tin Săndulescu-Godeni și apare culegerea de articole *Filozofi și sisteme* (1933) a lui I. Brucăr? Să fi fost considerată, în mod exagerat, drept „operă fundamentală”, întrucât modestul Brucăr se găsisse să-l atace pe scriitorul Nae Ionescu într-o recenzie „nedreaptă a prefeței lui Nae Ionescu

la traducerea *Criticii rațiunii practice* a lui Kant făcută de elevii lui: Amzăr și Vișan” (v. Mircea Vulcănescu, *Nae Ionescu, așa cum l-am cunoscut*, Ed. Humanitas, 1992, p. 132). Cine știe?

² Iată pasajul în care Noica i-ar fi spus lui Liiceanu următoarele: dacă nu vei citi „această ediție, Kant nu va intra în capul tău... Îți cer să faci un sacrificiu cu valoare simbolică. Aici e vorba de un transfer între generații, de un act aproape inițiativ... să înțelegi asta și să nu mă dezamăgești” (*Jurnalul de la Păltiniș*, 1983, p. 227).

³ Una din cele două recomandări necesare intrării în Uniunea Scriitorilor i-a fost oferită doctorului Sergiu Al-George de dl Alexandru Paleologu (v. rev. Biblioteca Indica”, nr. 3/1998, număr special „Sergiu Al-George”).

Isabela VASILIU-SCRABA

Fuga din cetatea salvării (X)

Voce: Singura observație pe care aș face-o este că apelul acesta trebuie să se adreseze cuiva, adică apelul acesta nu se adresează scriitorilor români, alți scriitori români, decât cei care suntem aici în jurul mesei; ci trebuie să fie un apel deschis tuturor scriitorilor și intelectualilor din occident, în același timp scriitorilor români, să fie asociați și alți scriitori, pentru ca semnăturile lor eventuale să ne aducă cât mai mult sprijin.

D. Țepeneag: Atunci poate facem două apeluri; asta e o propunere.

O voce: ... e urgent.

O voce feminină: [Dana Sîșmanian ?] facem apel la colegii din toate țările să difuzeze și să se publice în principalele ziare.

[**Confuz. Inaudibil.**]

Dan CULCER

„Vanitosul e, în fondul său, un ins șovăitor”

anume semnificație, contractezi un împrumut la banca temporalității, pe care, în fapt, nu-l mai poți returna.

Sunetul are o viteză mai mare în mediul unui metal decât în aer. Viteza sunetului în metal este de 5.100 metri pe secundă, 1.480 metri pe secundă prin apă și doar 330 metri pe secundă prin aer.

A. E.: „P. G., condeier deloc străin de tentația de a-și depăși cu orice preț formatul fatal, cituși de puțin avantajos. Drept care bate monedă din faptul că ar fi un «om corect». Să admitem, pentru moment, că ar fi așa. Dar ce ar însemna pentru condiția de literat «om corect»? Jumătate dintr-un om bun și un sfert dintr-un creator”.

„Un tânăr cercetător chinez, poreclit «Fratele Nut», a inventat mașina care transformă aerul poluat în cărămizi bune de construcții. Bine, are nevoie de câteva săptămâni bune de smog pînă produce o singură cărămidă... Scopul lui e să demonstreze că praf și toxine ne ajung în plămîni. Recent, autoritățile au avertizat că nivelul de poluare din Beijing a depășit cu mult limitele normale. Printre particulele toxice de smog se află și fire de praf și nisip. Nut a adaptat un aspirator, în interiorul căruia udă și apoi «coace» în formă de cărămizi aerul aspirat de pe străzi în zilele cu trafic” (**Click**, 2015).

A. E.: „Mă socotești un cinic. Dar îți mărturisesc că îmi vine greu să susțin un comerț conversațional cu un ins pe care-l percep drept ipocrit. Nu sînt răzbuțitor. Dar aș dori ca un asemenea tip să fie la fel de stînjinit cînd stă de vorbă cu mine”.

„Să fiu cineva care face spirite? O, nu!... nu-i de mine! Nu vă așteptați de la mine la așa ceva! Nu sînt apt să amuz făcînd spirite... Dar ce ai să te faci dacă Gluma te pîndește din toate părțile, dacă te pomenești împresurat de Glumă?” (Witold Gombrowicz).

Din spusele unui tânăr teolog din Amarul Țîrg, corpulent, cu o fizionomie deja apoplectică, cu o voce guturală: „Adevărul e partea lui Dumnezeu, speculația e partea Satanei”.

Idei care nu ajung la capătul formulei, similare unor alergători care abandonează cursa.

Impasul unei idei care nu se răsfrînge în altele.

Gheorghe GRIGURCU

Ce ascunde Dacian Cioloș ?

Prestația prim-ministrului tehnocrat Dacian Cioloș la Antena 3, într-o conversație destinată cu Mihai Gâdea, a fost una decentă și așezată. Experiența bruceleză a lui Cioloș, plus stăpânirea limbii franceze și experiența occidentală reală, poate și sprijinul soției sale franțuzoaice, toate la un loc îl deosebesc fundamental pe tânărul prim-ministru din Zalău de mitocănia groasă și amatorismul catastrofal al atâtor politicieni români din tranziție. Și totuși, pe mine Dacian Cioloș nu m-a convins aproape deloc.

Pe lângă calitățile evidente de bună-creștere, de pregătire profesională, Dacian Cioloș ascunde cu greu o ambiție carieristică probabil egală cu cea a modestului profesor de fizică din Sibiu fabricat peste noapte președintele României. Pe cei doi pare să-i lege o foame comună de reușită personală, vecină cu ebrietatea puterii, care e invers proporțională cu consistența necesară a unui om public, om politic sau om de stat.

Dacian Cioloș insistă că nu va candida în 2016 și că nu se va înscrie în PNL. Nu văd de ce nu l-am crede. Ce nu spune însă Dacian Cioloș e că, în înțelegere discretă cu președintele Iohannis, el poate rămâne premier tehnocrat pentru încă 3-4 ani. În planul oricărei guvernări tehnocrate se găsește și acest punct, poate cel mai important, de altfel, acela al perpetuării *sine die* la putere. De ce să candidați pentru un partid în care fuziunea PNL-PDL nu s-a realizat încă și nici măcar nu pare realizabilă, când poți fi susținut și de PNL, și de un PSD aflat în cădere liberă sub presiunea constantă a DNA-ului ? Mihai Gâdea, după ce l-a susținut fără rezerve în ultimii 3-4 ani pe Victor Ponta, nu părea deloc grăbit să afle de la Cioloș care ar fi proiectele sale după alegeri. Nici celelate partide – PMP, UNPR, UDMR – nu par capabile să mobilizeze masele largi populare. În plus, păpușarii incontornabili pot aduce pe scenă câteva partide pe modelul Syriza din Grecia sau Podemos din Spania. O nouă majoritate va fi deci greu de găsit.

Cei care vor invoca experiența de comisar european a lui Dacian Cioloș ar face bine să-și aducă aminte că și o altă ambițioasă feroce, de fapt o arivistă destul de găunoasă, Corina Crețu, a ajuns comisar european. Dar mai ales să-și aducă aminte că UE e de o bună bucată de vreme în deșănțată și că nici comisarii și nici europarlamentarii nu mai reprezintă aproape nimic pentru o populație europeană debusolată și profund nemulțumită, care numără vreo 500 de milioane de suflete. De altfel, ultimele alegeri din UE, ca și cele care se văd la orizont, indică fărâmițarea fostelor majorități, dispariția bipartitismului sau, mai rău, ca în Grecia sau în Franța, partidele care au fost votate pe un program, odată ajunse la guvernare, aplică exact contrariul.

Dacian Cioloș e foarte ambițios, concentrat pe misiunea ce i-a fost încredințată, și își maschează bine jocul. Este o prezență civilizată, dar pare a fi cam puțin, adică fără proiecte și fără viziune, pentru rolul de salvator pe care și l-a asumat într-un moment de entuziasm. Klaus Iohannis, depășit total de jocul politic din București, care e totuși altceva decât patriarhalul Sibiu, va avea tot interesul să continue cu prim-ministrul său, Dacian Cioloș, într-un nou guvern „tehnocrat” împănate cu câțiva politicieni de genul „sociologului” Vasile Dâncu. De ce nu Valeriu Zgonea ? Sau Alina Gorghiu ? Sau, și mai bine, Cristian Bușoi ? Și astfel valsul tehnocratic poate merge mai departe...

Petru ROMOȘAN

Voci pe mapamond: SMAJIL DURMIŠEVIĆ

S-a născut la Vratar, Žepa, municipiul Rogatica. Absolvent al Facultății de Medicină din Sarajevo, Smajil predă la Universitatea din Zenica. A publicat patru antologii de versuri: *Silent Screams-Bosnian Bloody Fairy Tale; Flickers; Mountain Flowers Of Zepa; Fragrance of the wild rose*). Scrie haiku, aforisme, parodii pe care le publică în revistele de literatură din țară și străinătate. Participând la concursurile internaționale de haiku, Smajil a primit numeroase premii și distincții.

589.
soare la fereastră,
zîmbetul apus al unui inger –
mătușa noastră Emina

590.
cireș în floare:
mireasmă, dragoste și copii –
povestea vieții

591.
în umbra cireșului,
mireasmă, cafea și taifas –
patrie dăinuitoare

592.
o crenguță de tisă
în haina copilului –
inima mamei lui

593.
lîngă piatra funerară veche:
cireș tînar înflorit,
zarvă în fața școlii

594.
în centrul orașului:
smocuri de iarbă nevinovată înăbușite
de chiștoace

595.
în Bosnia
cimpii înflorite – maci roșii
în luna lui mai

596
în ploaia rece
platanii bătrîni dorm –
goi și robuști

597
sat din Bosnia:
un bătrîn în grădină
adună fructele căzute

598
trandafiri frumoși:
albi, galbeni, portocalii –
o, soare, soare!

600.
Doamne, ce frumusețe:
lîngă drum timidă apare
ciuboțica-cucului!

601.
singură,
o bătrînă, încet-încet –
scurtă e calea

587.
o anglică aurie –
cum poți ajunge albină,
spune-mi!

588.
roză tomnatică,
fii blîndă cu versul –
e pîrticică de suflet

582.
bărbat și femeie –
băiatul merge țanțoș,
strălucind de bucurie

581.
suspînul Lunii
după soarele fierbinte
ori Pămîntul albastru?

403.
dimineață rece –
în coș pîinea și ochii
unui ciine și ai unui cerșetor

404.
iarna la ușă –
dealurile își pun cușmele și
cojoacele
de ceață lînoasă

405.
Dimineață. Mă trezesc –
privirea mea visătoare
întîlnește
pasărea în zbor

408.
Dimineață geroasă.
Aud: hei, amice, salut,
ți-e frig?

409.
copac desfrunzit –
cioară de cîmp dansează pe creangă
odată cu vuietul vîntului

410.
iubire de toamnă –
hulub într-un smoching strălucitor,
nuntă pe streășină

411.
o seară rece –
mama nerăbdătoare își sărută copilul
cu duioșie

412.
iarnă în Bosnia –
păsări și oameni tremurînd în ceață
în tăcere

414.
dimineață de iarnă –
în palma mea nevăzuți se fac
fulgii de nea

416.
soarele pe cer,
omul și cîinele pe cărare –
urme de pași în zăpadă

417.
dalbi fulgi de nea
pe negrele pene ale ciorii –
image din Bosnia

418.
pe pod, la cerșit,
un băiat costeliv și desculț –
cîntul lui răzbate departe

419.
spre albastrul infinit
aspiră oamenii și teii –
spre Soare și Eternitate

420.
libertate și dragoste,
e tot ce îmi doresc – a spus

Lucian PERTA

Pa- ro- dii

AURA CHRISTI

Desen pe ape

Năluciri frumoase –
ici, la Mogoșoaia –
nu vor să mă lase,
îmi bîntuie odaia

Împotriva mea
se adună-n turme,
fiecare vrea
sufletul să-mi scurme

Să nu mă mai atingă
eu le cer mereu,
dar nu cred să convingă,
văd, demersul meu

Ultim zid, poemul
e, și scriu-nainte,
bine că sistemul
încă îl permite

Pajiști înflorite
de crini imperiale,
timpul îmi promite,
dar știu eu de-s reali?!

peștișorul de aur

421.
copaci îmbobociți –
viața prinde putere,
Bosnia înverzește

422
Maica Cerească
sărută cu căldură viața –
și o trezește tandru

425
privesc –
ia te uită: mestecenii
au înmugurit

575.
de-aș fi sculptor,
aș modela tulpinile
trandafirilor roșii...

576.
dimineață în Žepa:
concert în aer liber –
aplauzele morților

578.

în lumina lunii
cimitir aprins de dorințe –
corul greierilor

580.
soare de iarnă –
privighetoarea solitară compune un sonet
de primăvară

Prezentare și traduceri:

Olimpia IACOB

(Smajil Durmišević. CRVENI MAKOVI / THE RED POPPIES/ LES PAVOTS ROUGES / ROTE MOHNEBLUTEN. ZBIRKA POEZIJE. A Collection of Poetry. English translation: Durda Vukelic Rozic; French translation: Ivana Demic; German translation: Dragan J. Ristic. Printed by "Meligrafprint" d.o.o. Zenica, 2015)

„Vanitosul e, în fondul său, un ins șovăitor”

Avem nevoie de mituri nu pentru a ne sustrage existenței, ci pentru a-i ceda în cunoștință de cauză. Pentru a pipăi articulațiile sacrificiului nostru, pentru a le acoperi apoi la loc cu veșmintul enigmei.

Arta vieții? În largă parte, pînda individului, fie și intrată în reflex, de-a dibui punctele vulnerabile ale semenilor. Cunoșcîndu-le, să aibă poziția dominantă. Intrată în singele nostru, competiția biologică își cere drepturile. Fără nici un rabat. Chiar și acolo unde te aștepți mai puțin, adică în zonele inefabilului.

Colacul de salvare al actorului? Faptul că e mim al unei ficțiuni. O gratuitate la pătrat.

Răsfățul hipnotic al pisicii: drăgălașa felină doarme 13-16 ore pe zi.

„Și totuși, starea de alertă în privința directorului proaspăt înființatului SRI nu mi-a dispărut. La câteva zile după vizita pe care o făcusem, un tip sună la ușa apartamentului meu din Intrarea Lucaci și-mi lasă, «din partea domnului director», o lădiță cu șase sticle de vin alb. M-am tot învățat în jurul lădiței câteva zile și am terminat prin a trage concluzia că n-ar fi fost nici o problemă să se fi introdus ceva prin dopul sticlelor cu o seringă, de pildă. Era mai prudent să nu le deschid. Dar ce să fac cu ele? Dacă n-aveau nimic, ar fi fost păcat să le arunc. Apoi mi-a venit ideea salvatoare: la prima întâlnire a Grupului, le-am dus la sediul GDS din Calea Victoriei.

Bineînțeles, n-am deconspirat proveniența. Au fost primite - și băute pe loc - cu mare bucurie. În ce mă privește, învățasem din vizita la domnul Măgureanu ceva: paharul din fața mea a rămas toată seara neatins” (Gabriel Liiceanu). Cred că orice comentariu la aceste rînduri ar fi fost de prisos.

Importantul romancier N. B. e atît de stăpînit de demonia vanității, încît înlătură pînă și vîlul transparent de discreție cu care adesea condece a se înfășura aceasta. O proclamă dur, aidoma unei băți cu pumnul în masă. „Îmi impun nu numai personalitatea, ci și vanitatea, pe picior de egalitate”. Ca și cum, ajuns la o putere supremă, un suveran ar decreta privilegiul inclusiv pentru camarila sa.

Precum orice poziție meschină a spiritului, vanitatea riscă a prejudicia grav viața interioară. Cred că marii creatori n-au cunoscut-o decît cel mult sporadic. Cum s-ar fi putut naște opera lor dacă ar fi apărut înțe ființă și existență, între ființă și absolut o atare crustă artificială?

Vanitosul e în fond un ins șovăitor, lipsit de încredere în sine, care-și transferă dubiile față de persoana proprie, ascunse pînă și față de sine însuși, într-un dispreț față de restul omenirii pe care încearcă a-l sfida formal.

De regulă, vanitosul e lipsit de repere. Căci modelele de la care s-ar putea reclama i se potrivesc ca nuca-n perete, de la ticlirea unei ascendențe nobiliare la fantezia egalizării unor mari creatori. Mediul său moral: o paradoxală gratuitate tendențioasă.

„Există lucruri care aduse la lumină pier sau își pierd valoarea, în timp ce, cită vreme rămîn ascunse sau sînt trecute cu vederea, ajung la plenitudine” (Ortega y Gasset).

Blaga mi-a vorbit despre o dispută pe care a avut-o cu Tudor Vianu pe tema mitului. Cînd Vianu susținea că miturile au luat naștere doar în vechime și că au o sorginte colectivă, autorul **Spațiului mioritic** i-a replicat orgolios că acestea pot fi și produsul unui singur poet, de oricînd.

„Nu couché” - tabloul de Modigliani, adjudecat cu prețul record de 170,4 milioane de dolari la o licitație organizată la New-York - a fost cumpărat de miliardarul chinez Liu Yiqian. Operele lui Modigliani au o valoare bine stabilită pe piață. Pinza lui Modigliani, pictată în 1917-1918, și care reprezintă o femeie brunetă așezată pe o canapea roșie, a devenit astfel al doilea cel mai scump tablou vîndut vreodată la licitație, după «Femei din Alger» de Pablo Picasso, adjudecată în luna mai cu 179,4 milioane de dolari. Ea a intrat în același timp în clubul restrîns al celor zece opere care au depășit 100 de milioane de dolari la licitație. Prețul depășește cu mult recordul anterior pentru un Modigliani, sculptura «Cap» fiind vîndută în noiembrie 2014 cu 70,7 milioane de dolari” (Historia, 2015).

Economia Chinei de azi reprezintă o caricatură a marxismului, structura sa de stat reprezintă o caricatură a democrației.

Putem vorbi de două tipuri de sentimente. Unele sînt aidoma unor drumuri drepte stăpînite de ample orizonturi. Le urmăim inclusiv cu satisfacția unei nobile datorii onorate. Altele însă apar precum poteci înguste, răsucite, încete în exuberanța vegetației, pe care s-ar fi putut să nu le luăm în seamă. Ele ne dăruie candoarea surprizei, întrucît în natura lor porțiunea necunoscutului rămîne precumpănitoare.

De la un nivel al său în sus, inteligența speculativă înclină spre cinism, deoarece se simte autarhică. Nu percepe nici o boltă deasupra sa de-o altă factură decît efortul propriu. O inteligență coercitivă doar prin sine însăși.

Normalitate. După acest tumult, totul intră în normalitatea unei firi care s-ar putea însă să nu mai fie a ta întrutotul. Ca și cum te-ai fi întors cu bine dintr-o vizită în altă lume.

„Ultima ispită e cea mai mare trădare: săvîrșești o faptă bună pentru un motiv greșit” (T. S. Eliot).

O rubrică fixă la o publicație, aidoma unui ceas deșteptător care sună cu regularitate la aceeași oră matinală la care, nu o dată, ai vrea să mai dormi.

Surse ale inspirației tale: muzica și tăcerea, dar se poate întîmpla ca muzica să se contragă în tăcere, iar tăcerea să devină muzicală.

„Pe site-ul dumblaws.com sînt publicate legi ciudate de prin lume. Cea mai stranie pe care am găsit-o e din statul american Kentucky. «Nu ai voie să vopșești o rață în albastru și să o oferi spre vînzare decît dacă vrei să vinzi șase rațe albastre în același timp»” (Dilema veche, 2015).

În cazul viciosului, viața e ca o femeie oarbă pe care viciul o ajută să meargă aidoma unui baston alb.

Se întîmplă ca iubirea față de ființele cele mai apropiate să n-o mai percepi, așa cum nu percepi mișcarea globului pămîntesc.

„Suflete al meu sfios și leneș, fă semnul Sfintei cruci de cite ori simți nevoia. Va veni o vreme cînd poate vei vrea să-l faci, dar miinile îți vor fi înghețate pentru totdeauna” (C. D. Zeletin).

Dacă te simți părăsit de Dumnezeu, te simți părăsit de tine însuși. Dovadă a unei mult tulburătoare similitudini cu El? Ceea ce nu înseamnă „a fi prieten cu Dumnezeu”, așa cum declara redundant un literat.

Pe stradă, un june în blugi și cu picioarele rășchirate, cu o freză „de cocoș” revenită la modă, vorbind la un celular: „Știu limba italiană, o idee”.

Nu există doar vedete porno pe sticlă, ci și autoare porno. O dulce listă a lor, pe tîrîm românesc, ne-o oferă cu galanterie Alex Ștefănescu: Ioana Baetica, Claudia Golea, Ioana Bradea, Lorena Lupu, Ana Barton, Alina Nedelea, Petronela Rotar și, vai, „multe altele”. Cea mai dezlîntită dintre „dezvățatele” condeie ar fi Cristina Nemirovski. Neîndoios, vocația d-sale de căpetenie e cea porno, nu literatură. „În mod curios, această mare neagră este întreruptă uneori de pasaje poetice. Ele sînt de un patetism și de o grandilocvență care dovedesc cît de nesigură devine Cristina Nemirovski cînd renunță la drogul ei preferat: limbajul licențios. Parcă intră în sevrăj”.

Diferitele trepte pe care le poate prezenta ireverența expresiei în pagina literară. În cantitate mai mică, e o sfidare ce ar putea fi amuzantă. În cantitate medie, stinge zîmbetul cititorului, stîrnindu-i meditația. În cantitate mare, se oferă ea însăși drept obiect al persiflării acestuia. Batjocură implacabil sancționată de batjocură.

Să reprezinte voluptuoasa licențiozitate actuală a mai tinerilor autori (și parcă mai cu seamă a tinerelor autoare), ce? O reflexă compensație a deceniilor de ideologizare și cenzură?

Traduceri

de **Miron Kiropol**

Gerard Manley Hopkins

Lumânarea în casă

Undeva în drumul meu arde clară o lumânare. Visez la cum fericit viața ei face să dea înapoi Cu galbenă blîndă umedă lumină a nopții negură împăienjenitoare Sau peste ochi poartă roți fragile de raze în roi.

Lîngă această fereastră, ce degete forfotesc la ce lucrare, Mă întreb, prin dorință mișcându-mi pasul greu, Prin simplă lipsă a unui răspuns dorința mea făcându-se și mai râvnitoare Ca Jessy sau Jack acolo să-l mărească în ei pe Dumnezeu, slăvindu-l pe Dumnezeu.

Vino în casa ta, vino acasă; ațîță din nou Focul slăbit, vitala lumînare în al inimii cel mai ascuns cavou: Acolo tu ești meșterul, împlinește-ți dorința adîncă;

Cine te împiedică? Ți s-au luat ochii? Încă O vină a mîinii dibace a vecinului? Ești atît de mincinos și, de conștiința fără pază Aruncat afară, sare ce numai sărează?

Sau paradoxala preparare a unui viitor al literaturii care, drept firească reacție, va fi unul sobru, abstras, aristocratic? Un subiacent efort de a ni-l apropia mai repede?

A. E.: „Să reprezinte pornografia o manifestare a neputințelor spiritului, analogă unei tuse, unor regurgitări, unor flatulențe?”

„În vremuri dominate de insecuritate personală, viciul, violența, istețimea și îndemînarea influențează decisiv modul de a defini inteligența. În perioadele marcate de o mentalitate intelectualizată - una burgheză, trebuie s-o recunoaștem - activitatea minții trece pe primul loc” (Robert Musil).

Interesat, interesat, de trei ori interesat, fîrîtor nu doar în fața puternicilor zilei, ci și a unor minori, apți măcar de intermediari, din partea cărora speră să-i „pice” și lui un „ce” avantajos. Destinul său vermicular.

Fie și așa: „Minciuna e o armă defensivă împotriva indiscreției” (Victor Eftimiu).

Una din vorbele memorabile ale lui Murphy: „Cînd o zi începe bine, se termină rău, cînd o zi începe rău, se termină și mai rău”. Ceea ce Rivarol a rezumat astfel: „Gîndește rău și nu vei greși”.

Trecutul te atrage atunci cînd îți revelă o enigmatică noutate. Dacă ai noroc, poți descoperi într-însul momente mai proaspete decît cele ale prezentului.

„Cîinele meu cunoaște toate sentimentele: lingușirea, rușinea, supărarea, bucuria, bănuiala, dușmănia, fidelitatea, răbdarea, impaciența. Cît despre inteligență, el pricepe tot ce-i spun și-și exprimă cu claritate toate gîndurile. Este ingenios și plin de perseverență. Pipăie scîndurile gardului spre a le încerca rezistența, sapă gropi pe dedesubtul lui ca să iasă. Își reexaminează mereu metodele și profită de experiență. Sînt oameni cu mult mai reduși la suflet decît el. Nu înțeleg cum cîinele meu ar putea să fie damnat!? De există un Rai, el e trist dacă nu putem intra cu ciini” (G. Călinescu).

Experiența? Un șir de obiecte așezate pe un plan orizontal, pe care momentele trăirii îl înclină capricios într-o parte și-n alta, stricînd armonia obiectelor pe care le poartă, nu o dată făcînd ca ele să se rostogolească în gol.

Ambiție. Îți propui un țel pe care se întîmplă să-l atingi, deși cu întîrziere. E un amestec al satisfacției cu decepția, care te face să-ți fixezi, dintr-un imbold compensator, un alt țel pe care așijderea îl poți atinge doar uneori, prea adesea cu întîrziere ș.a.m.d. Binele din zicala „mai bine mai tîrziu decît niciodată” e unul îmbibat de toxinele duratei implacabile față de datornicii săi. Căci stabilindu-ți un țel de-o

Gheorghe GRIGURCU

(Continuare în pag. 22)